

Аллаһтың тәкәлө кәлдәрә нәсикәтә

Мәүләнә Йәләләтдин Руми رحمة الله عليه

МӘСКӘЙ - 2018

УДК 28-1
ББК 86.38-124.7
Т14

Баһалаусылар:

А.З. Салеев
Р.Р. Фасхудинов
К.Л. Жагипаров
Р.Ш. Мамедов

Төрөксәнән тәржемәсе:

Зәйнәб Хәзәрфән

Рус теленән тәржемәсе:

Әзизбә Ғәзел

Редактор:

Айзар Ғәййәр

ВСЕ ПРАВА ЗАЩИЩЕНЫ

ISBN: 978-5-6041250-2-1

ИЗДАТЕЛЬСТВО ООО “МИР ЗНАНИЙ” 2018

Книги можно заказать:

Тел. 8(968)7693443

Веб-сайт: www.islamicbook.ru

mirznaniy571@mail.ru

Аллаһтың тәкцәле колдары нәсихәте

Мәүләнә Иәләлетдин Руми

Нуриман Мусин

IslamicBook
Make Room For The Light

МӘСКӘҮ - 2018

ИНЕШ ЫҮЗ

Башка ботә мәхлүктәр араһында безге кеше итеп яралткан, безгә гүмер биргән, Ислам һәм Иман бүләк иткән, һөйгән Илсеге өммәтенә индергән, Шәфкәте менән безгә етәкселек рәүешендә хәкикәт юлын күрһәтеүсә Изге Көрһәнде һәм пәйғәмбәрҙәрҙең вәриҫтары булған ғалимдарҙың һәм хәкикәтте тапкан әүлиәләрҙең нәсихәттәренән баһалап бөткөһөз фәйза алырға мөмкинлек биргән Аллаһу Сүбхәнәһү үә Тәғәләә сикһез дан һәм мактауҙарыбыз!

Һөйөклө пәйғәмбәрәбез Мөхәммәт Мостафаға (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) – был донъялағы иң бөйөк юл күрһәтеүсәбезгә, тура юлдағы гүзәл үрнәгебезгә, шулай уҡ уның оло йөрәкле ғәиләһе ағзаларына һәм сәхәбәләренә (разыйаллаһу ғәнһүм) сикһез именлектәр һәм Аллаһтың рәхмәт-бәрәкәттәре булһын!

Тере сағында уҡ кәлбе үлгәндәр бар, күп быуаттар әлек йәшәп тә, һулышы бөгөн дә йәшәйешәбезгә йән өргәндәр бар. Һуңғылары, китеүҙәренә күпме ғенә ваҡыт үтмәһен, онотолмаясак, йылдар баһырауы астында тороп калмаясак. Улар – асылдарын Хак Тәғәләбез нурында иреткән һәм Уның бөйөк ярҙамы аркаһында мәңгелек тормош серен асыуға өлгәшкән һайлам колдар. Ул салих колдар – Пәйғәмбәрәбез (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) вәриҫтары, Көрһән һәм Сөннәнәң рухи сығанағынан һут алып, күркәм холокка һәм камил ғәмәлдәр кылыуға ирешеп, мәғфирәт нурын эскән, Пәйғәмбәрәбезгә (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) һәм уның сәхәбәләрен (разыйаллаһу ғәнһүм) күреү бәхетә теймәгән мәһминдәргә гүзәл үрнәк булған колдар.

«Үлгәнә кәзәр үлеү» серен исэн сактарында ук аса алған был бәхетлеләр, бакыйлыкка күскәс тә, кешеләр йөрәгендә йәшәүен дауам итә. Аллаһу Тәғәләнен йөрәктәргә нурландырыу, нәсихәт биреү һәм йән өрөү бәрәкәте бирелгән һайлам колдарзың береһе - **Шәйех Мәүләнә Йәләлетдин Руми** – иман хәбәрсеһе, йәндәрҙе һауықтырыу оҫтаһы.

Йөрәк түрәнән сыккан уның нәсихәттәре – Киәмәткә кәзәр кешеләрҙән йөрәк ауырыуҙарына каршы даимән дарыу, һис коромас тере йәншишмә.

Данлыклы «*Мәснәүизәр*»ҙән түбәндәге юлдары һәр сак көн үзәгендәге оран булып кала:

«Йылғаны (мәңгелек тормошто) күрһәң, кәсәңдәге һыуы (фани тормошоңдо) шунда түк. Һыу йылғанан касамы ни?»;

«Кәсәләге һыу, йылға һыуы менән кушылып, үз асылын юғалтыр һәм йылғаның бер өлөшөнә әйләнер»;

«Шулай итеп, кәсәләге һыуың асылы юкка сығыр, хак асылы ғына калыр. Ул сакта ул кәмемәс тә, болғанмас та, тынсымас та».

Фанилыкты һәм түбәнлектә алып ташлап, алмас һымак кеүек булғандарзың, хәкики асылына кайткандарзың рухи ораны, быуаттар үтеп торһа ла, искермәс, һайыкмәс, юкка сыкмәс! Каспий дингезгә койған Изел йылғаһы, дингез һыуы менән кушылып, үз сифаттарын юғалткан кеүек, Аллаһтың һайлам колдары ла, фани донъяға хас сифаттарҙан, төсмөүзәрҙән, вакытлы донъя ынтылыштарынан котолоп, мәңгелек донъяһына койған йылғаларға окшап кала.

Мәүләнәгә 800 йыл тулыу айканлы ЮНЕСКО-ның 2007 йылды уның исеме менән атауы Мәүләнәгә һәм уның «*Мәснәүизәр*»енә иғтибарзы бермә-бер арттырзы. **Шәйех Мәүләнә** (рәхмәтуллаһи ғәләйһи) (1207–1273 й.) хикмәт һәм матурлык тулы эсәрҙәре менән мәңгелектең рухи офоктарынан кешелек йәшәйешенә хәкикәт нурын һибә, ул хәкикәттәр заманға ла, урынға ла буйһонмай. Быуаттар үтһә лә, ул күтәргән темалар бөгөн дә яңы һәм актуаль булып кала һәм йөкмәткеһе көсөн юғалтмай, сөнки Мәүләнә үткән быуаттарҙан эҙәм

балаларының йөрәктәренә Йәннәт баксаларының хуш есен алып килгән язғы ел һымак.

Тирә-йүнгә Илаһи һөйөү тулы асык йөрәк менән баккан бындай бөйөк тәкүәлләр үзгәре йәшәгән осор халкы өсөн юл күрһәтүсегә әүерелә, хәкикәт юлын таба алмай азашып йөрөгәндәр, яңгызлар һәм хәлдән тайғандар, нәсихәткә мохтаждар, хатта ки дәүләт башлыктары ла уларзан көс һәм илһам ала. Ақыл, логика, төрлө фәндәргә маһирлык менән дә алдырып булмаған йәшерен сер һәм хикмәттәр улар өсөн асык китап, сөнки быларға тик «вәжд» - Аллаһты һөйөүзә үзәнде оноту, фани донъя тышауларынан котолоу аша ғына ирешеп була.

Шәйех Мәүләнә ғүмеренәң Раббыбызға тилмереү һәм һөйөү менән тулы өс этабын өс һүз менән асып бирә: **«Өлгөрмәгәйнем, бештем, яндым!..»**.

Хак Тәғәләгә рухитартылыу булмаған осорон ул «өлгөрмәгәйнем» тип атай, Раббыбызға һөйөү уяна башлаған осорзо «өлгөрзөм» тип атай, ә китап биттәре шикелле ғәләм серзәре асыла башлаған осорзо ул «яндым» тип атай.

Хистәре, уйзары, йөрәге, Шәйех Мәүләнәнеке (рәхмәтуллаһи ғәләйһи) һымак, Илаһи һөйөү менән тулғандар һәм Раббыбыздың ризалығын алыуға ынтылғандар өсөн Аллаһ «күрер күзенә» һәм «тотор кулына» әүерелә.¹ Улар Илаһи ғилем сығанағына әйләнгәнлектән, хәкикәткә һәм иғелеккә тартылғандар, теләйме-теләмәйме уларзы ярата башлай, йөрәктәре уларға тартыла. Аллаһу Тәғәлә һөйгән колдарына карата кешеләр йөрәгендә һөйөү утын кабыза. Изге аятта әйтелә:

«Иман килтереп, изгелектәр кылғандардың күнелендә мәрхәмәтле Аллаһ (бер-берсәнен) яратыу хисен уятасак». (Мәрийәм, 96)

Ғәләм Ғорурлығы, Пәйғәмбәрәбез (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) әйткән:

«Аллаһ колон яратһа, Ябраилгә әйтә:

1. См. Бохари, Рикак, 38.

«Мин был кешене яратам, һин дә уны ярат.»

Ябраил дә уны ярата башлай, ә азак ул күк әһелдаренә мөрәжсәгәт итә:

«Аллаһ был әзәмде ярата, һез дә уны яратыгыз», һәм күк әһелдаре уны ярата башлай, һәм ул ерзә лә кабул була. (Бохари, Бәдгуль-Хальк, 6)

Был һөйөү социаль хәленә, һөнәренә, холкона карамайынса, теләһә ниндәй йәмгиәт әһеле йөрәгендә кабыныуы ихтимал. Шәйех Мәүләнә кәшәнәһенә асылган халык төркөмө – ошо һөйөүзән бәхәсчез дәлиле.

Мәүләнә Румизың бөтә донъяга билдәле *«Мәснәүизәр»*е – гилми хезмәтә лә, әхүәле рухиәһенен һүз ярзамында бирелгән күсермәһе лә. Мәүләнә Йәләлетдин Руми инсандың рухи донъяһына бик тәрәнгә, асылына үтеп ингән һәм тикшеренеүзәре һөзөмтәһен поэмаһында асып һалган.

Аллаһтың һайлам колоноң бер нисә быуат элек кешелеккә тапшырған ихлас мөрәжәгәте безнең заман кешеләренә лә зур йоғонто яһай: йөрәктәрзе тетрәтә, уйланырга мәжбүр итә, хатта ки илата. Эске донъяһына төбәлгән көзгә ише, *«Мәснәүизәр»* кешегә асылына кайтырға, үз-үзен аңларға, рухи проблемаларын күрергә һәм уларзы хәл итергә ярзам итә. Материализм идеологияһы баһырауы астында тәрбиәләнгән кешеләрҙең күңеленә *«Мәснәүизәр»* тыныслык һәм гармония алып инә, хәкикәт юлына баһыуга сәбәпсе була. Мәүләнә һымак салих заттарзы онотмайзар, һөйөү менән улар өсөн ихлас доға кылалар. Уларзы яратмау мөмкинме һуң? Мәүләнә һәм Аллаһтың һайлам колдары рухиәте төйәгә һәммә кешегә асык: йөрәктәре яралыларға ла, йәберләнгәндәргә лә, яфа сигеүселәргә лә, мохтаждарға ла, изгеләргә лә, гонаһкәрҙәргә лә.

Кешелек, үзе лә аңламайынса, **Абдулкадир Гәйләни, Баһаутдин Накшбәнд, Юныс Эмре, Хозан, Мәүләнә** кеүек Аллаһтың һайлам колдарының һөйөү тулы косагын юкһына. Мәгрифәт нурына койонган был изге заттар, *«ватык коралды оҫтаханаға алып баралар»* тигән ышаныс менән, гонаһкәрҙәргә карата, канаты һынган коштай

күреп, йомшак һәм шәфкәтле булган, уларзы үз йөрәге тәйәгенә һыйындырган; сәғәзәткә ирешеүзең иң киммәтле сараһы донъя байлыктарына эйә булыу түгел, ошо ғонаһкәрзәрзең рухи яраларын шиғаландырыу тип иҫәпләгән.

Һәр пәйғәмбәрзең үзенә генә хас һыҙаттары, һәләттәре булған кеүек, ғаләмгә рәхмәт рәүешендә ебәрелгән Пәйғәмбәребеззең (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) рухи вариҫтары булған мәғрифәт эйәләренең дә үззәренә генә хас һыҙаттары, һәләттәре бар. Улар, Раббыбызға яқынайыу уйы менән янып, фанилыктан ситләшеп, Хак Тәғәләбәззе йөрәге менән тәрәнерәк танып белгән. Сикһез Илаһи мәғрифәт океанында үззәренең кескенә булыуын улар һәр сәк иҫтә тоткан. Бер сығанактан – Изге Корьән һәм Сөннә бәрәкәттәренән нур алған әүлиәләр төрлө төстәр менән балкыған бер кристалл кырзари кеүек, уларзың рухи қазаныштары бер-береһенә окшамаған, бер-береһенә кабатламай.

Рухи остаз булыу йөкмәтелмәгән қайһы бер салих заттар, Илаһи Кеүәт сағылышынан телһез қалып, өһһөз шиғриәттең йәшерен серзәре һәм хикмәтенә күмелеп, сикһез һөйөү сүллегенең дәрүиштәренә әйләнә һәм мәңгелеккә лә шулай түбәнселекле өһһөзлөк менән қитә. **Ибн Ғаббас** (разыйаллаһу ғәһһү) Аллаһтың ул қолдары хақында былай ти:

«Аллаһтың шул қазәр оқта телле қолдары бар, уларзың Раббыбызға һөйөүе һәм хөрмәте өһһөзлөк кейеменә төрөнгән!»

Аллаһтың **Шах Баһаутдин Накшибәнд** һымак күп һүзлелекте өнәмәгән қолдары ла бар, уларға ғилем эзләүселәргә нәсихәт сараһы итеп өһһөзлөк һәм халәт теле (лисануль-хәл) бирелгән.

Хактыр, шәйех Нәкшибәндтең иң ғүзәл әсәре – хәкикәтте, уның шәхесенең бөйөклөгөн танып белә алған, рухи әңгәмәләр барышында рухи халәтен тоя алған шәкерттәре. Быуаттан быуатқа, йөрәктән йөрәккә рухи әңгәмәләр аша уның рухи қитабы биттәрендәге хикмәтте улар тапшыра алғандар һәм тапшыралар.

Рухи тәрбиә юлын үткән қайһы бер салих заттар кешеләр араһына яңынан әйләнеп қайта. Был қамил заттарға үззәренең рухи халәте

һәм һүзәрә менән игелеккә өндәү йөкмәтелгән. Аллаһтың ул һайлам колдары шарлауыкка окшаш, уларзың телдәрәнән һәм йөрәктәрәнән Илаһи серзәр һәм хикмәт ағыла башалай.

Мәүләнә Йәләлетдин Румиға Илаһи хәкикәттәрзе асыу һәләте халәт теле менән генә түгел, һүз ярзамында ла бирелгән, һәм ул киммәтле ыңыйлар һакланған тиңе булмаған хазиналар һаклағысына әүерелгән.

Уның бәйәндәре, рухи уйланыу емештәре, бәрәкәтле әңгәмәләре нисәмә быуат инде Аллаһка яқынайырға һәм Уның бөйөк серзәрен танып белергә теләгәндәрзең йөрәген йәнләндәрә. Аллаһтың Илаһи Кәләм сифаты үзәндә сағылыш тапкан был бөйөк Ислам ғалимы Раббыбыззан үәһи булып ингән ғилем һәм серзәрзе һүз ярзамында бирә алған. Әммә былар уға тапшырырға рөхсәт ителгәндәрзең бер өлөшө генә. Илаһи һөйөү океанында иреп юғалған был тәкүәле ғалим үзәндә тағы күпмә хикмәт ыңыйлары, йәшерен серзәр һаклауы билдәһез.

Рухи мәғрифәт эйәләре, дәресте укуысыларына ентекләп аңлаткан укуытуысы һымак, ғилемдән йыраҡ булғандар менән диалогты үзәрәнә күп серзәр һәм хәкикәттәр билдәһез кеүек итеп кора. Нәсихәттең был төрө «тәджәхүлү ғарифанә» атаманы менән йөрөтөлә.

Мәүләнә Йәләлетдин Руми *«Мәснәүизәр»*ен **Хусаметдин Чәләбиға** ауаздаш поэма рәүешендә язған, йөрәгендәге сер һәм хикмәттәрзе тулыһынса аса алмауы өсөн ифрат яфаланған, сөнки был вақытқа һөйөү океаны булған остазы Шәмс Тәбризизы инде юғалткан булған. *«Мәснәүизәр»* **Шәмс Тәбризи** менән бергә язылған булһа, яңы асылған хуш есле раузалар шикелле, күпмә йәшерен ғәләм серзәрә рухиәт баксаһын йәмләр ине...

Илаһи мәғрифәт һәм һөйөүгә лайыҡ булған Аллаһың һайлам колдары - сифен һәм тәрәнлеген байкау мөмкин булмаған хикмәт океаны. Ул океанға һәр кем сума һәм һәләтенә ярашлы ҫайза күрә ала. Күптәргә ул океандың төбөнә төшөп етә алыу һәләте бирелмәгән. Күңелендә Мәүләнәгә оло һөрмәт йөрөткәндәрзең береһе былай тип яза:

«Безгә Мәүләнә Йәләетдиндың рухи һокланыу тулы ауазы ғына килеп еткән. Уның күңеле тыныслык тапкан диңгез төбөнә без төшөп етә алмайбыз, тұлкынланып, диңгез өстөнә калкканды ғына күрәбез. Мәүләнәнең һөйөүен татыманык без, уның һүзгә койолган һөйөү тауышын ғына ишеттек. Булмаш телебез менән уны кабатларга тырышыуыбыз файзаһыз. Тыныслык диңгезенә ул ғына төшөп етә алган, ә безгә уның рухи һокланыу койоно аша иштелгән тауышы ғына килеп еткән. Ни хәл итәһең! Без шуны Мәүләнә тип иҗәпләйбез!»²

«Нимәгәлер тулыһынса эйә булыу мөмкин түгел икән, уның мөмкин булган бер өлөшөнән булһа ла баш тартмаһса кәрәк» кағизәһенә таянып, без ул тәрән мәгәнә океанына кулыбыззан килгәндә алыу уйы менән укталырға тейеш.

Изге Көрһән һәм хәзистәрҙән тыш безгә өсөн иң укымлы әсәр *Мәснәүи Шәриф*. Безгә тарихта өс әсәр «**шәриф**» (мактаулы) атамаһы менән йөрөй. Беренсәһе – Аллаһ Илсәһе (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) хәзистәре йыйынтығы *Бохари Шәриф*, икенсәһе – Аллаһ Илсәһенен (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) фатихалы шәхесә һәм сифаттарын асып һалған *Шифа Шәриф*, ә өсөнсәһе – шәйех Мәүләнәнән *Мәснәүи Шәриф*. Был өс әсәр, рухи бәрәкәткә эйә булыу максатында солтандарҙың мәсеттәрәндә быға рәхсәт алған кешеләр тарафынан укылған. Шағир **Яхъя Кемалдан** былай тип һорағандар:

- Ата-бабаларыбыз Вена капкаларына кәзәр нисек барып еткән?
– Ул шундай яуап биргән:

- Бойзай буткаһы ашап һәм Мәснәүизәр укып.

Мәүләнә нәсихәттәре хикмәтен күңелебезгә дөрөс һәм тәрән итеп һендерә алыу-алмауыбыз тураһында уйланыу, йөрәктәребезгә гәмһезлек, тәрбиәһезлек һәм мин-минлек ауырыуларынан әрсәләү рецепттарын тырышыбыраҡ өйрәнеү һәм файзаланыу لازым.

Хөрмәтле укыусылар!

2. Нуреттин Топчу, *Мәүләнә үә Тасаввуф*, 139 бит.

Бында без шәйех Мәүләнә Йәләлетдин Румизың хикмәтле тапкыр һүззәре һәм нәсихәттәренә тәфсирзәребеззе урынлаштырзык. Аллаһка һөйөү дингезендә батып юғалған уның хикмәтле рухиәте төйәгенә инергә ынтылдык, уның тәрән нәсихәттәре ярзамында йөрәктәребеззең тупаслығын юк итергә, әхүәле рухиәбеззе гүзәл халәтебез һәм ғәмәлдәребез сағылған таза көзгөгә әүерелдереү сараһы итергә тырыштык.

Раббыбыз һәммәбезгә лә кешелек рухиәте көмбәзендә йондоззар һымак балкыған шәйех Мәүләнәнен һәм Аллаһтың һайлам колдарының рухиәте тауышын йөрәгебез менән тойоу, күп йөрәктәргә йән өргән бөйөк кәңәштәренә таянып эш итеү һәләтен бирһен.

Хак Тәғәләбез Үзе һөйгәндәргә һөйөүебеззе кәметмәһен! Раббыбыз тәкүәләләр һәм ихлас колдары әхлағына төрөнөргә, улар атлаған хәкикәт юлын үрнәк итеп алырға һәм Киәмәттә ошо тәкүәләләр менән бергә булырға насип итһен!

Әмин!

Нуриман Хәзрәт МУСИН

Аллаһтың тәкүәле колдары нәсихәте

Мәүләнә Йәләлетдин Руми رحمة الله عليه

1

Аллаһтың тәкүәле колдары нәсихәте

Мәүләнә Йәләлетдин Руми رحمۃ اللہ علیہ - 1

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Тәнемдә йәнем бар икән, мин – Изге Корьән коло һәм хезмәтсене, мин Пәйгәмбәребез Мөхәммәт Мохтарзың, салләллаһу гәләйһи үә сәлләм, фатихалы юлы тузаны. Ә кемдер минең һүзәрәмә низер өстәһә (яңылыш якка борһә), ул үзе лә, уның һүзәрә лә миңә якын түгел! »

[Шәйех Мәүләнәнең был һүзәрә уның Аллаһ һүзенә, Пәйгәмбәребезгә (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) оло һойөүен, күндәмлеген сағылдыра.

Аллаһ Илсәһенәң (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) фатихалы юлы тузаны булыу һәм шул юлга гүмерендә бағышлау – һунғы һулышына кәзәр Пәйгәмбәребез менән бергә булыу, уға оло һойөү менән бөтә тормошондо Уның Сөннәһенә ярашлы короу ул.

Һис шикһез, шәйех Мәүләнә һәм Аллаһтың бөтә һайлам колдары өсөн илһам сығанағы – **Корьән** һәм **Сөннә**. Пәйгәмбәребез юлы тузаны булған Аллаһтың салих заттары – галәм серзәрә аскыстарын кулына алған бөйөк шәхестәр – Корьән һәм Сөннәгә таянып, Илаһи һойөүзе канат итеп, Раббыбыз каршында руһи донъя солтандары дәрәжәһенә күтәреләүселәр.

Шәйех Мәүләнә, шулай ук бихисап хәкикәт юлсылары, поэманы дөрөс аңлаһындар, асылына төшөнә алһындар өсөн, уның үзен дә, һүзәрән дә аңламаған, мәгәнәһен бозған еңел фекер йөрөткән гәмһез кешеләрзән баш тартқан, алыс булырға тырышкан.

Шәйех Мәүләнәнең һис тайпылмай Коръән һәм Сөннә юлынан атлаган Аллаһтың тәкүәле коло булуыын инкар итеүселәр, хатта уны башка дин әһеле итеп күрһәтергә маташыусы мәғрифәттән йырак торган әзәмдәр хәзер зә табылып кына тора.

Кызганыска каршы, махсус ниәт менәнме, хәбәрзар булмау аркаһындамы, **Мәүләнә** рухи тамырзарзан, югары мәғәнә, энергиянан мэхрүм булган, материал донъя төшөмсәләре һәм теләктәре менән янган кеше итеп тасуирларга тырышалар.

Улар шәйех Мәүләнә, уның юлын, хатта тасаввуфты (суфыйлык) Изге Коръән һәм Сөннәгә башкөллө сумыу, Аллаһ һине күреп торгандай куркып, камил гибәзәттә булу юлы рәүешендә түгел, үззәре теләгәнсә тәфсирләргә һәм югары рухи киммәттәрзә шәхси максаттарының калыбына тыгырга маташа.

Мәсәлә, *«Мәснәуизәр»*зә камил кеше кәүзәләнешә булган **нәй** (флейта), улар фекеренсә, музыка коралы ғына, Мәүләнә юлында моһим урын биләгән, «зекерзәр йыйынығы», Аллаһка яқынайыу сараһы булган **сема** – музыкага өйөрөлөү, фольклор бейеүзәре.

Әммә шәйех Мәүләнә - рухиәт, хәкикәт донъяһына юл асыусы, кешелеккә Коръәннен бөйөк юлын асып һалыусы. Уның Киәмәткә кәзәр кешелеккә төбәлгән өндәүенен асылы шунда: иман йөрәктәргә ләззәт бирергә, Коръән хикмәте хазинаһы һәм Аллаһ Илсеһе (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) кәлбенен нуры сакматаш һымак йөрәктәрзә Илаһи һөйөү утын кабызырга тейеш.]

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Егеттәр артынан мәмерйәгә ингән «Кытмыр» кушаматлы эт бысрак хайуан булуыуан туктай һәм падишаһ һарайындагы табын артында урын ала.

Эт, мәмерйәне тойәк иткән егеттәргә тозролок күрһәтәп, мәмерйә ауызын һаклап ятыуы хун күрә һәм бының өсон, Аллаһтың тәкүәле колдары шикелле, Илаһи рәхмәт океаны һыуын туйғансы эсәүгә лайык була».

[Ғалимдар һәм мәгрифәт нуры бирелгән гарифтарзың һөйөүе һәм һокланыуы рухи әңгәмәләренә лә күсә. Йөрәктәренә йәшерен Илаһи серзәр нуры тыңлаусыларзы ялмап ала, тәкүәләләр янында булғандарзың әхүәле рухиәһе улар рухиәте нурына койона, яйлап уларға хас сифаттарға – иманға әйә була.

Изге Корьәндәге мәмерйә әһелдәре һақындагы бәйән ана шул һәкикәтте аса. Кытмыр эт кенә, әммә тәкүәле ихлас колдарзы һаклаганда, уларзың гүзәл халәте уға ла күсә, әйтелгәнсә, изгеләр менән бергә булыу арқаһында, ул да йәннәтле буласаҡ.³

Аллаһтың тәкүәле колдарын тоғро һаклаган эт шундай дәрәжәгә лайыҡ булғас, Раббыбыззың салих заттарына күңеленә ихлас һөйөү йөрөткән тәкүәле мәһминдәрзең ниндәй юғары дәрәжәгә лайыҡ буласағын күз алдына килтереүе кыйын түгел. Аллаһ Изге аятта әйтә:

«Әй, иман килтергән кешеләр! Аллаһ каршыһында гонаһ кылыуҙан куркығыҙ һәм тура юлдағылар менән бергә булығыҙ». (Тәүбә, 119)

Ул беззе гонаһкәрзәр һәм залымдар менән бергә булыузың кире йогонтоһо һақында ла киҫәтә:

«Аяттарыбыҙ һақында урынһыҙ бәхәсләшә торған кешеләрзе ослатһан, һүззәре башка нәмәгә күскәнсегә саклы, уларҙан йыраҡ тор. Әгәр шайтан һинә быны онотторһа, һис юғында иҫенә төшкәс, залымдар менән рәттән ултырма!» (Әнғәм, 68)

«...Ул (Аллаһ) китапта һезгә шуны индергән: Аллаһтың аяттарын инкар итеп йәки уларзы мәсхәрәгә калдырырға тырышып һөйләүселәрзе ишеткәс тә, улар башка берәй һүз башлағансыға саклы, кәферзәр менән бергә ултырмағыҙ, юкһа һез зә улар кеүек булырһығыҙ. Әлбиттә, Аллаһ монафиктарзың һәм кәферзәрзең барыһын йәһәннәмгә туплаясаҡ». (Нисә, 140)

Руһи әңгәмәләр, тәкүәләләр һәм Аллаһтың ихлас колдары менән бергә булыу, дуслыҡ руһиәтте күтәрә, кешеләрзең күңеленә изге хис һәм ниәттәр булып инә. Ә гонаһкәрзәр, иманһыззәр, монафиктар тик

3. И. Хаккы Бурсави, *Рухуль-Бәйән*, V, 226.

кире йоғонто ғына яһай. Шуға бәйле **Аллаһ Илсеһе** (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) әйткән:

«Әзәм балаһы якын дуһының динен ала, бәс, шулай булғас, һәр берегез кем менән дуһ булыуына игтибар итһен!» (Тирмизи, Зөһд, 45)

Иманлы әзәмдәр яндарында булғандарзың, дуһ булып йөрөгәндәрзең кемлегенә, иманына игтибарлы булһын.

Пәйғәмбәрәбезең (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) һәм уның рухи вариҫтары булған салих заттарзың уй-ғәмәлдәре, халәте, нәсихәттәренә күңел күзе менән бағып, *«Әзәм үзенең һөйгәне янында»*⁴ хәзисенең серенә төшөнөргөз, ә мәңгелек тормошта - ин шә Аллаһ – тәкүәләләр менән бергә булырбыз...

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Ниндәй генә каты булһаң да, таһимы йәки мәрмәрме, йөрәге Раббыбызға һөйөү менән нурланған кешене оһратһаң, һин мотлак нәфис ынйыға әүереләскһең».

[Ғалим-алхимиктар һис киммәте булмаған әйберзәрзе хаһинаға әйләндерәү серен аһкан кеүек, хәкикәт мәғрифәте менән нурланған пәйғәмбәрзәр һәм уларзың вариҫтары – Аллаһтан куһккан ғалимдар һәм тәкүәләләр - руһиәт алхимияһын аһкан. Нәфһеле теләктәр океанындағы күһме тупаһ күңел, шәфкәт утрауы булған йөрәктәр яһына һөйөү һәм күндәмлек менән туктап, тыһыһлык тапқан, оһтаһының руһи көсә ярһамында каһил затка әүерелһән.

Хозурлык оһоро – быһың сағыу миһалы. Мәғәнәһез каһундарға таяһып йәшәгән ярымкырағай наһан йәмғиәт, **Аллаһ Илсеһенең** (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) тәрбиәһен алғас, юғары әһлак, яуаһлылык һәм шәфкәткә әйә булған кешелек тарихындағы ин күркәм цивилизацияға әүерелә.

Карағура баһкан ер оһта баһһасы куһында караштарзы һәм йөрәктәрзе арбарлык рауза баһһаһына әйләнгән кеүек, нәфрәт, доһманлык менән каһланған каһлы сүллектәр, Пәйғәмбәрәбез

4. Боһари, Әзәп, 96.

(салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) килгәс, тыныслык оазисына әүерелә. Уның фатихалы йылмайыуы нәфрәт уты менән янып күмергә калган йәндәрзе шәфкәт тулы гөлдәр баксаһына әйләндәрә, күп илаһлык, иманһызлык ағыуына мансылган күпме кара йөрәк, уның рухи бәрәкәттәр тулы нәсихәттәрәнән һуң, ялтрап торган гәүһәргә әйләнә. Өзәпһез, тупас йәмгиәттән, бөтә кешелеккә юл күрһәтеп, Киәмәткә кәзәр күк көмбәзәндә балкыясак сағыу йондоззар ише иҫ киткес намыслы, лайыклы шәхестәр үсеп сыға.

Һинд океанындагы төпһөз упкындарга торошпо әхлакһыз йәмгиәт, Аллаһ Илсеһе (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) рухиәте нуры һәм күркәм әхлагы нәтижәһендә шәфкәт, йомартлык, физакәрлек йәһәтенән Эверестан да юғары күтәрелә, Аллаһ бар кылган бөтә барлыкка шәфкәт күзе менән карарга өйрәнә.

Өсәһе кулынан кызын йолкоп алып комға күмгән кырагай әзәм иреп юкка сыға, уның урынына миһырбанлы, физакәр, һизгер йөрәкле, күззәрәнә йәш тулган кеше килә. Исламды кабул иткәс, каты күңелле **Гүмәр** юғала, оло йөрәкле, һизгер, киң күңелле **Хәлифә Гүмәр** пәйзә була. Ул тирә-йүндәге һәр нәмәгә үзен яуаплы итеп тоя: *«Ефрат буйында бер бәрәс юғалһа ла, бының өсөн Аллаһ минән һорар кеүек тойолдо миңә»*.⁵

Эфиоп Вәхши хәкикәт юлына басқанға кәзәр ысын мәгәнәһендә канәскес бәндә булһа, Пәйгәмбәрәбез (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) нәсихәттәрәнә күндәмлек менән буйһоноп, тура юлды тапкас, ихлас, уйсан, йомшак күңелле сәхәбәгә әүерелә. Үле рухиәтләләр, хәкикәт юлына басқанға кәзәр дейеү тырнагы астында йөрөгәндәй, әшәке сифаттар, кырагай йолалар корбаны булһа, хәкикәт юлы йәншишмәһенән саф һыуын уртлап, әхүәле рухиәләре азашкандарзы, йонсоу йөрәктәрзе һыйындырырлык тәйәккә әүерелә. Тол катындар, етемдәр, йәберләнгәндәр уларзың шәфкәте һәм миһырбанлығы күлөгәһендә тәйәк, йыуаныс, яклау таба.

Йөрәктәрзең гүзәл рәүештә янырыуы тураһында Исламдың билдәле хокук белгесе **Карафи** шулай ти:

5. Ибн Әби Шәйба, *Мусаннаф*, VIII, 153.

*«Аллаһ Илсәһенә (саллаллаһу гәләйһи үә сәлләм) башка мөғжизәләр бирелмәгән хәлдә лә, оло йөрәкле сәхәбәләр зә (уның тәрбияһен күргән) уның пәйғәмбәрлегенә етерлек дәлил булыр ине».*⁶

Аллаһу Сүбхәнәһү үә Тәғәлә сәхәбәләрзе «өлгөлө быуын» итеп тасуирлай. Изге аятта әйтелә:

«Мөһәжирзәрзән һәм ансарзәрзан элек килгән һәм уларға эйәрәүселәрзән Аллаһ кәнәгәт калды, улар за Аллаһтан риза булды...» (Тәүбә, 100)

Без – **Пәйғәмбәрәбез** (саллаллаһу гәләйһи үә сәлләм) өммәте, уның менән беззең арала 1400 йыл ята. Уның **сәхәбәһе** булыу мөмкинлегәбез юк, әммә Киәмәткә кәзәр пәйғәмбәрәбез (саллаллаһу гәләйһи үә сәлләм) өммәтенәң **«мөһәжирзәр һәм ансарзәр артынан эйәрәүселәр»** затынан булыу мөмкинлегә бар.

Әгәр без, **мөһәжирзәр** һымак, ялғандан - хәкикәткә, ямандан - якшыға, гонаһтарзан - Аллаһтан куркыуға, мин-минлектән - киң күңеллелеккә, үземселектән физакәрлеккә күсә алһак;

әгәр без, **ансарзәр** һымак, бөтә көсөбөззә Аллаһ диненә хезмәт итеүгә һалһак һәм йәберләнгән, яфа сиккән диндәштәрәбез менән йомарт булһак, ул сакта без - ин шә Аллаһ - оло йөрәкле сәхәбәләр юлынан барған һәм уларзың эшен дауам иткәндәрзән булырбыз.

Физакәр сәхәбәләр Пәйғәмбәрәбез (саллаллаһу гәләйһи үә сәлләм) шәкерттәре булған кеүек, без зә уның өммәте һәм шәкерттәре, безгә лә, Киәмәт алдындағыларға, шул ук изге аяттар һәм фатихалы хәзистәр юл күрһәтеүсе.

Пәйғәмбәрәбеззән (саллаллаһу гәләйһи үә сәлләм) беззе нисәмә быуат айырһа ла, уға якынлығыбыз һәм Аллаһ алдындагы дәрәжәбез **Аллаһтан курка белеү** серенә генә бәйләнгән. **Пәйғәмбәрәбез** (саллаллаһу гәләйһи үә сәлләм) был хәкикәткә кағылышлы әйткән:

«Миңә иң якын кешеләр, кайза һәм кем генә булмаһындар, – Аллаһтан куркыусылар». (Әхмәт, V, 235; Хәйсәми, IX, 22)

6. Карафи, *аль-Фурук*, Дарус-Сәләм, 2001, IV, 305.

Икенсе бер хәзисендә ул былай ти:

«Хактыр, минең ысын дустарым – Аллаһтан куркыусылар».
(Әбү Дауыт, Фитан, 1/4242)

Намыслы сәхәбәләр Раббыбызга һәм Уның Илсәһенә (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) якынайыу максатында Уларзың нәсихәттәрен, кушкандарын физикәрлек менән тормошка ашырган кеүек, безгә лә шундай ук тырышлык һалыу لازым.

Югары киммәттәргә королған иң һокланғыс цивилизацияны булдырган сәхәбәләрзән үрнәк алыу, дин юлында арымай-талмай хезмәт итеү кәрәк безгә. Һәр цивилизация үзенә ярашлы кешене тыузыра. Без - йәшә 14 быуат булған, хозурлык осоронда (сәғәзәт гасырында) нигез һалынған цивилизация вәкилдәре, тимәк шул быуат рухында йәшәргә, булған гилемде түкмәй-сәсмәй киләһе быуындарга тапшырырга тейешбез.

Аллаһ Илсәһе (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) әйткән:

«Минең өммәтем ямғыр ише – нимә якишы булыры билдәһез: уның башымы, әллә азагымы». (Тирмизи, Әзәп, 81)

Фекерләп карайык:

✓ Бөгөн бәрәкәтле ошо ямғырзың шифалы тамсыһы булып өсөн етерлек тырышлык күрһәтәбезме?

✓ Ғаләмгә шәфкәт булып килгән Аллаһ Илсәһе (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) өммәтенә ниндәй өлөш индерәбез?

✓ Халәтебез «шәфкәт өммәте» атамәһиңа тап киләме?

✓ Пәйғәмбәрәбеззән (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) *«мин уларзы һагынам»* тип әйткән киләсәк быуын тәкүәләләре сафына без инә алабызмы?

✓ Рәсүлүллаһ (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) һәм оло йөрәкле сәхәбәләр һалған юлдан атлайбызмы? Әллә донъяуи һәм нәфселе теләктәребез беззе ситкә алып китәме?

✓ Рәсүлүллаһтан (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) һәм уның сәхәбәләренән өлгө алыу урынына, хактан мәхрүм калғандарға карап тыныслынып, үзебеззе буш өмөттәр менән йыуатмайбызмы?

✓ Намыслы сәхәбәләр балаларын нисек тәрбиәләгән? Тәбиғиндәрзең ниндәй быуынын тәрбиәләгән улар? Балаларыбызга ни кимәлдә етди рухи тәрбиә бирәбез? Балаларыбызга яуаплы карайбызмы? Телевизор, интернет, медиа һәм насар мөхит йөгөнтөһонан курсалайбызмы?

Илаһи йәһәттән караганда, беззең заман назанлығы һәм Пәйғәмбәрәбез (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) осоро назанлығы араһында айырма юк. Элекке замандағы һымак көслөләр көсһөззәрзе йәберләй, залимдар кануниәтте аяк астына һалып тапай, үззәрен һәр сак хаклы тип иҫәпләй. Бер үк еңәйәттәр быуаттан-быуатка күсеп йөрөй.

Ул заманда ғонаһһыз яңы тыуған кыз балаларзы, әсәләренән тартып алып, тереләй ергә күмгәндәр, сөнки ул үскәс ғәиләне хурлыкка төшөрөр тип уйлағандар йәки артык тамак итеп күргәндәр. Заманыбыззың назан кешеләре, кеше үлтереүсә врачтарға таянып, тағы ла кәбәхәтерәк еңәйәттәр эшләй – тыумас борон балаларының ғүмерен өзә. Аллаһ, Киәмәт көнө иҫәп-хисабын тасуирлап, Изге аятта былай ти:

«...тереләй ергә күмелгән сабий кыз баланан: ни сәбәпле һине шулай кылдылар, тип һорар вакыт еткәс!» (Тәкүир, 8-9)

Замандың кеше үлтереүсә врачтарын, һис шикһез, ауыр иҫәп-хисап һәм Илаһи киҫәтеү буйынса ғазаплы яза көтә.

Еңәйәткә барып, ақларлык сәбәпһез балаларын йәлләттәргә биреүселәрзән һорарға кәрәк ине:

«Раббыбыз биргән йәнде кыйырға кем уларға хокук биргән?! Йәшерен серзәрзе һин белә алаһыңмы ни?! Киләсәгенде һин кайзан беләһең? Һин бөгөн йәнен кыйған балаң, бәлки, иртәгә терәһең, таянысың булыр ине. Япа-яңғыз калып, мохтажлык кисергәндә, бәлки, ул һинәң ярзамсың булыр ине...»

Тимәк, ниндәй ғенә быуатта йәшәмәһен, әғәр ул Раббыбыз канундарына ярашлы тәрбиәләnmәһә, аят һүзәрә менән әйткәндә, ул – «**залим**» һәм «**яһил**», йәғни, ситән тыш ғәзәлһез һәм сиктән тыш назан.⁷

Аллаһтан һәм Уның Илсәһенән (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) алыс тороп йәшәлгән һәр быуат – томана назанлыҡ быуаты. Һәр быуаттың Аллаһтың һәм пәйғәмбәрҙәрҙең нәсихәттәре менән төҙәтәlmәгән кырағайлығы, йәбер-золомо бер иш...

Заман, урын, тормош шарттарының, декорацияларҙың үзгәрәүе кеше тәбиғәтен үзгәртмәй. Бушты-бушка аузарып, тормоштан шау ләззәт көсәгән заманыбыз кешеге VII быуаттағы назан бәзәүизән ғәрдеробынан башка тағы нимәһе менән айырыла?

Һығымта яһап шуны әйтергә мөмкин: заманында **Пәйғәмбәрәбез** (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) кырағай назан халыҡты төҙәтергә ярзам итеп, хозурлыҡ осоро йәмғиәте булдырған кеүек, әлеге иманһызлыҡ, рухиәтһезлек һазлығына батқан йәмғиәтте Уның шәфкәт һулышы ғына шөкөр итә белгән, аһәңле йәмғиәткә әйләндәрә аласаҡ.

Йәмғиәт кисә уға мохтаж булған кеүек, бөгөн дә уға мохтаж һәм Киәмәткә кәзәр зә мохтаж буласаҡ, сөнки уның йәшәү бүләк итә торған принциптары – бөтә замандар өсөн рухи тыныслыҡ табыуҙың берҙән-бер рәсебы.

Заман сиктәре юйылған Миғраж төнөндә Пәйғәмбәрәбезгә (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) Йәннәт тә, Йәһәннәм дә, Киәмәткә кәзәр өммәттең өстөнә төшәсәк бөтә хәлдәр һәм һынауҙар за күрһәтелә, уларҙың күбеһе фетнә һаҡындағы хәзистәрҙә ентәкләп тасуирланған.

Кызғаныска каршы, безҙең замандарҙа «тарихи» тип аталған алым **Пәйғәмбәрәбезҙең нәсихәттәре** әтуәлләгән хаталы рәүештә сикләй. Был алым яҡлылар фекеренсә, күп шәриғәт аяттарының срогы үткән һәм улар безҙең заманға тап килмәй. Мәсәлән, Корьәндә бирелгән мирас хоҡуғы һаҡындағы закон үзгәртелгән. Ошо алым

7. әл-Әхзәб, 72.

яклылар кайһы бер Илаһи әмерзәрзе тормошобоззан алып ташлау өсөн бөтә көсөн һала.

Йәнә бер хаталы фекер: «Әгәр бөгөн Аллаһ Илсәһе килһә, без уға буйһонасакбыз, әммә хәзер икенсе вақыт, һәм без үз методтарыбыззан баш тартмаясакбыз», йәғни Пәйғәмбәребез (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) менән килгән хәкикәттәр – әстәғәфируллаһ - «архивка озатыла».

Һис шикһез, Ислам – Киәмәткә кәзәр хәкики булған дин – дингә каршы булғандарзың мәртәтлектәренән таза, саф. Аллаһ алдындағы берзән-бер хәкики, камил дин – Ислам.

Мосолман өммәтен таркатырға маташкан ул мәртәтәр – шакшылар. Без, мосолмандар, игтибарлы һәм зирәк булырға, үзебеззе һәм йәш быуынды ундай фетнәселәрзән курсаларға тейешбез.

Пәйғәмбәребез (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) яраткан сәхәбәһе **Абдуллаһ бин Ғүмәргә** (разыйаллаһу гәнһү) һәм уның йөзөндә Киәмәткә кәзәр бөтә өммәткә шундай нәсихәт биргән:

«Әй, Ибн Ғүмәр! Динәңә нык тотон, динәңә нык тотон! Ул – һинәң тәнең һәм каның. Дини гилемде кемдән алыуыңа игтибарлы бул! Дини гилемде тура юлдан барыусы галимдарзан ал, тура юлдан язлыккандарзан алма!» (Хатыб әл-Бағдади, *әл-Кифайя фи гильмир-ривайя*, 121-се бит)]

Аллаһу Тәғәлә тура юлдағы аяктарыбыззы нык кылһын! Хакты хак тип танып, шуға эйәрергә һәм ялғанды ялған тип танып, унан баш тартырға насип итһен! Һөйгән колдары юлынан беззе тайпылдырмаһын! Аллаһу Тәғәлә мәңгелек тормошта беззе һөйгән һайлам колдары менән бергә тергезһен!

Әмин!

Аллаһтың тәкүәле колдары нәсихәте

**Мәүләнә
Йәләлетдин
Руми** رحمة الله عليه

2

Аллаһтың тәкүәле колдары нәсихәте

Мәүләнә Йәләлетдин Руми رحمۃ اللہ علیہ - 2

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Кешеләрзең һәммәһе белә: Пәйгәмбәрәбез Мөхәммәт Әхмәт, салләллаһу гәләйһи үә сәлләм, акылына, зирәклегенә тиңдәр юк. Тик һәр бер акыл һуңгы Пәйгәмбәргә бирелгән Илаһи гилемдәрзе аңларга кадир түгел».

«Илаһи үәхи менән килгән гәзәттән тыш күренештәрзе һәм йәшерен гилемде акыл менән төшөнөү мөмкин түгел, сонки улар кеше акылы һәм логикаһы һыйзыра алмаган югары рухи донъяларзан».

«Илаһи үәхигә ярашлы кылынган гәмәлдәрзе лә әзәм акылы кайһы сак «иңәрлек» тип кабул итә. Ә кайһы сак был гәмәлдәр аптырата, шак катыра. Илаһи үәхигә аңлау өсөн, акыл Илаһи үәхи кимәленә күтәрелергә тейеш, йәгни акылдың танып белеү тәрәнлегә рухи гилем кимәленә тиң булырга тейеш».

«Хатта Аллаһ менән һөйләшкән пәйгәмбәр Муса (гәләйһис-сәләм) йәшерен гилемдәргә эйә Хызыр тирәһендәгә гәзәттән тыш хәлдәрзе аңлай алмай. Эй, акылы менән көн итеүсә, хәлдәр улай тора икән, әйт: сыскан акылына хас акылдың нимәгә хәҗсәте бар?»

«Иңәңдә тот: тузан бөртөгө үлсәүзә тау менән ярыша башлаһа, үлсәүзең көлө күккә осасак».

«Пәйгәмбәрәбез Мөхәммәттән, салләллаһу гәләйһи үә сәлләм, фатихалы юлында акылыңды корбан ит һәм әйт: «Миңә Аллаһы Тәғәлә етә».

[Иман йөрәк һәм һүз менән Аллаһу Тәғәләнең барлығын, берлеген һәм безгә тапшырылган хәкикәттәрән раҫлаганда, һайлаған юлыңдың хак булыуына күңелендә шик-шөбһәгә урын калмаганда барлыкка килә. Хәкики иман акыл һәм танып белеү аша түгел, йөрәк менән раҫлана.

Иманлы әзәм күзгә күренмәгән, акыл менән төшөнөп булмаған йәшерен хәкикәттәрҙе йөрәгендәге күндәмлек менән шикләнмәй кабул итә.

Дин акылға эйә булғандарҙы ғына гәмәлдәре өсөн яуаплы тип иҫәпләй. Аллаһ бик күп аяттарҙа колдарын уйланырға, фекерләп карарға сақыра. Был йәһәттән акыл – бөйөк Илаһи бүләк. Әммә, башка бәрәкәттәр кеүек үк, акыл – ике осло таяк ише, уны игелектәр кылыу өсөн дә, яманлыктар өсөн дә файзаланырға була. Мәсәлән, Иблис, эгоистик һығымталары менән, Аллаһу Тәғәләнең әмеренә каршы сыға һәм мәңгелек кәһәр ала.

Илаһи канун-кағизәләрҙән тәрбиә алған акыл ғына әзәмдә хәкикәткә һәм изгелеккә йүнәлтергә һәләтле. Хәкикәтте таныуҙа акылдың офоктары тар. Әзәмдең күреү, ишетев һәләте сикле булған кеүек, акыл менән танып белеүҙең дә сиге бар. Иге-сиге булмағанды мөмкинлектәре сикләнгән нәмәләр менән танып белеү - өмөтһөз эш. Икһез-сикһез океанды ғәзәти стаканға һыйзырыу мөмкин түгел. Шуға күрә ысын мөһмин-мосолман, Раббыһына һәм Уның Илсеһенә (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) бөтә күңеле менән буйһоноп, акыл менән танып белеү мөмкин булмаған, гәйептән килгән, йәшерен нимәләргә лә ышаныр.

Миграж, Пәйғәмбәрәбезең (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) күккә олғашыу вакиғаһын ғына алайыҡ. **Ғаләм Ғорурлығы - Пәйғәмбәрәбез** (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) көрәйш мөшриктәрәнә Исра һәм Миграж хақында һөйләрҙән алда былай ти:

– Эй Ябраил! Кәүемем мине якламаясак!

Ябраил (ғәләйһис-сәләм) әйтә:

– **Әбү Бәкер** яklar һине. Ул – **ситдык** (ғәзел). (Ибн Сәғд, I, 215)

Ысынлап та, Миграж вакифаны тураһында ишеткәс, мөшриктәр акыл һыйзыра алмаған был мөғжизәне мосолмандарзы диндән биззереү максатында файзаланмаксы була һәм шунда ук Әбү Бәкергә юл тотта. Улар зәһәр көлөмһөрәп әйтә:

– Һинек иптәшең раслауынса, ул бер төн эсендә Мәсджидүл-Аксала булған, шунан күккә олғашкан һәм таң аткансы кире Мәккәгә әйләнеп кайткан. Һин быға нимә тиерһең?

Намыслы Әбү Бәкер (разыйаллаһу ғәһһү), сак кына ла каушамайынса, былай тип яуап бирә:

– Ул нимә ғенә әйтмәһен – бөтәһе лә хак! Уның ялған һөйләүен күз алдына килтереү һәм был хакта уйлау за мөмкин түгел! Ул нимә әйтә лә, мин алдан ук уға ышанам...

Мөшриктәр бик аптырай:

– Тимәк, Һин уның һүззәрен раслайһың? Бер төн эсендә уның Бәйтүл-Мәкдискә барып кайтыуына ышанаһың?

Әбү Бәкер (разыйаллаһу ғәһһү) шундай яуап бирә:

– Эйе! Бында гәжәпләнерлек нимә бар? Аллаһ менән ант итеп әйтәм, көндөзмө, төндөмө, ул миңә Аллаһтан үәхи инеүе тураһында әйтә икән, мин һис шикләnmәй быны раслайым. (Үәхи индереүсе үзенең колон Үзе теләгән урынга алып бара алмаймы ни?)

Шунан Әбү Бәкер (разыйаллаһу ғәһһү) был мәлдә Кәғбә эргәһендә булған Пәйғәмбәребез (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) янына китә. Булып үткән вакифа хакында Пәйғәмбәрҙең (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) үз ауызынан ишеткәс, ул әйтә:

– Һин хакты һөйләһен, йә Рәсүлуллаһ!

Аллаһ Илсеһе (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм), уның ярзамынан бик тә кәнәғәт була:

– *Эй Әбү Бәкер! Һин – ситдык!* (Ибн Хишам, II, 5)

Һис шикһез, был рухи ныклык һәм Аллаһ Илсеһенә (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) тулы ышаныс, тоғролок Ситдыктың иман көсөнә

бәйле була. Уның тураһында оло йөрәкле **Ғәли** (разыйаллаһу ғәһһү) әйткән:

«Һин ғәрәсәттәр зә күзгәтә алмаған какишамас кая ише, һәм хатта көслө ер тетрәүе лә һине урыныңдан күзгәтә алмай!»⁸

[Һуңғы вақытта, дингә һөжүм йышыраҡ һәм аяуһыҙыраҡ була барғанда, без, иманлылар, әленән-әле тоғролокка һынау үтәбез. Бөгөн без үзәрән «ғилем эйәһе» тип таныткан һәм етерлек белеме һәм тәжрибәһе булмаған мосолман йәмғиәттәрән эстән кақшатыузы мақсат итеп куйған, хәкикәттән алыс булған уйзырмалары менән туйындырырға маташкан шәркиәтселәрзә күрәбез.

Кайһы берзәре, философияның бер нисә идеяһын һәм логикаһын өйрәнөп алып, Көрһән һәм Сөннәнөң баһаһын төшөрөргә маташкан бәхетһез бәндәләр. Акса, нәфсе һәм дан капканына эләгөп, хәкикәттәрзә үз файзаһына борорға ынтылыусы азашкан эзәмдәр зә бар. Акылдары һайлығын, йөрәктәре бозоклоғон Ислам диненә аузарыусылар за юк түгөл.

Шәйех Мәүләнә быуаттар аша ошо гәмһеззәргә мөрәжәғәт итә:

«Танауың сәскәләрхуш есән тоймай икән, раузаны шелтәләмә!»

[Шәйех, әйтерһең дә, шундай нәсихәт бирә: «Әгәр һин Көрһән мөхитенә инөп уйлана һәм уны тормошқа ашырған Сөннәнә кабул итә алмайһың икән, алабарманлык күрһөтөп, уларзан хата эзләмә, йөрәгендән хата эзлә!»

Хактыр, үзенөң назанлығын таныған кешенә хак юлға бастырыу еңел. Үзән бөтәһенән дә акыллыраҡ тип исәпләгән, мин-минлегә хаттин ашқан тишкәре исәрзәрзә тура юлға төшөрөү ауыр.]

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Күнселек казалар пәйгәмбәрзәр башына төшкән: битһеззән инсафлы эзәм тәрбиләләү – ауыр һынау».

8. Әбү Нуғайм, *Мәғрифәтүс-Сахаба*, I, 264.

[Аллаһ Илсәһе (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм), Киәмәт етер алдынан буласак буталсыклык дәүере хақында һөйләгәндә, шуны ла әйткән:

«...Шундай заманалар етер: фасик, дәһри һәм мәшриктәр иманлылар кеүек хәбәр һөйләр һәм мәъминдәр менән бәхәсләшер!»
(Хәким, *Мустадрак*, IV, 504/8412)⁹

Ысынлап та, безең заманда иман юлынан алыс торған, Корьән һәм Сөннәгә үзәре теләгәнсә тәфсир кылған, диндә төзәтергә, тәкүәле мәъминдәргә акыл өйрәтергә маташкан бик күп тарихсыларзың, реформа яклы дин белгестәрәнең һәм, Ислам тазалығы өсөн тигән булып, мосолмандар менән көрәшәүселәрзең, тура юлдан тайпылдырырға маташыусы назан фәйләсүфтәрзең пәйзә булыуы ул һүзәрзең дөрөслөгөн раслай.

Ул буш кыуыктарға игтибар иткәнсе, мосолмандарға, имандарын яныртып, ун дүрт быуат элек үк был азашкандар хақында хәбәр иткән Пәйғәмбәрәбезгә (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) тағы ла нығырак рәхмәтле булыу һәм уға тоғролок һаклау лазым.

Нис шикһез, безең көндәрзә Аллаһу Тәғәләгә һәм Уның Илсәһенә (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) карата күндәмлек мәсьәләһендә йөрәктәрәндә хасталык булғандар акылдары танып белә алмаған кайһы бер Илаһи хәкикәттәргә шик белдерә йәки уларзы нәфселәре кабул итә алмай. Шиктәре, шайтан коткоһо менән кушылып, сикле акылдары менән Исламдың төп сығанактарын тикшерәүгә этәрә.

Әммә Ислам – акылыңа хуш килгән бер өлөшөн алып, окшмағанын атып бәрә торған әйбер түгел. Ислам – ул бер бөтөн. Уны тулыһынса кабул итмәгән, расламаған әзәм иманлы була алмай. Ислам бүлгеләүзе, өлөштәргә айырыузы рөхсәт итмәй. Корьәнде тотош инкар итәмә, әллә кескәй ғенә бер өлөшөнмө – әзәм язмышы өсөн айырма юк, ике осракта ла был уны иманһыз итә.

Мосолман – Исламдың бөтә нигеҙҙәрен кабул итеүсә һәм Аллаһу Тәғәләнең һәм Уның Илсәһенең (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм)

9. Бохари, Ғилем, 24.

әмерзәрен ауырһынмайынса үтәүсе, күндәмлек һәм йөрәгендәге рәхмәт хистәре менән буйһоноусы.

Бөгөнгө заманда изге нәмәләргә, Ислам ғалимдарына, хокук мәктәптәренә һәм айырыуса Сөннәгә кара яғып, Исламдың бәсен төшөрөргә маташыусыларға ғүзәл яуап - үзебеззә «ситдык» сифаттарын, йәғни оло йөрәклә **Әбү Бәкергә** (разыйаллаһу ғәһһү) хас булған какшамас тоғролок, күндәмлекте тәрбиәләү, иманыбыззы нығытыу, Корьәнгә, Сөннәгә, Ислам цивилизацияһы қазаныштарына таяныу һәм уларзың тәрбиәһен алған өлғөлө шәхестәренә эйәрәү ул.

Ислам киммәттәренә һөжүм Киәмәткә кәзәр дауам итәсәк һәм ул иман һынауы булып торасак. Аллаһка күндәмлекте қалқан итеп, иман менән рухланып үтәйек ул һынаузарзы. Һынаузарза нығынып, тағы ла көслөрәк булайык.

Ялған идеяларға тап булған мәһминдәргә ифрат та игтибарлы булыу мәһим. Үз һөнәрен яқшы белгән дайвер, иң тәрәнгә сумып, һокланғыс күренештәрзе тамаша қыла. Тәкүә мәһмин дә, циркуль бағанаһы шәриғәттә нык торһа, қалған 72 төркөмдөң қараштарын өйрәнөп сәйәхәт итә ала. Әммә йөзә белмәгәнгә диңгез төптәренә сумыу хәуефле.

Корьән һәм Сөннә мәзәһиәтен тейешле кимәлдә аса алмағандарға, шәрқиәтселәрзең диалектик алымдары нигезендә қоролған ялған идеялары менән ағыуланып, уларзы хәкикәт тип қабул итеү, бик булмаһа улар менән һокланыу қурқынысы янай.

Шәрқиәтселәр, беззең заманда Ислам хақында фекер йөрөткәндә, уны башқаларзан қабул иттерәү өсөн, ялғандарын ун хәкикәт менән сорнай. Улар, шул алымды қулланып, белеме һай йәки Аллаһтан қурқыуы етерлек булмағандарзың иманы менән уйнай.

Һәр иманлы әзәм, ғилеме етмәү сәбәпле күңеленә шик керһә, тәкүәләмәһминдәргә мөрәжәғәт итеп, мәсьәләненә асылына төшөнөргә, шик-шөбһәненә киңәйеүенә юл қуймайынса, унан қотолорға тейеш. Ул, салих заттар менән бәйләнеш тотоп, рухиәтен даимән һақларға бурыслы.

Бер нәмәне хәтерзән сыгармау лазым: ауырыу философия менән зарарланган акыл мәртәтлегә әзәмде һуңғы һулышында ла, кәберзәлә, Киәмәттәлә, Мәхшәр майзанында ла, ғәмәлдәрән Үлсәүгә һалганда ла, Сират күперендәлә коткармаясак. Аллаһу Тәғәләгә һәм Уның Илсәһенә (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) тәрән һөйөү, ихлас күндәмлек һәм саф тоғролок – мәңгелек сәғәзәткә ирешсәүзә берзән-бер капитал.

Икенсе яктан, емештәре мул агаска ғына таштар яуа. Бур искемәскә йыйыусының кибетән түгел, киммәтле бизәүестәр магазинның талай. Бәс, шулай булғас, ялған диндәр кешелеккә бер нимәлә бирә алмаған беззәң заманда Хак динезбез Исламга һөжүмдәр йышайыуына аптырарга ярамай.

Ул һөжүмдәр Ислам менән бәйләнешеззә кәкшәтәү урынына уның киммәтен тағы нығырак таныуыбызга, динезбезгә йәнә нығырак һөйөү һәм тоғролок менән укталыуыбызга сәбәпсә булһын.

Өлгәлә быуын булған оло йөрәклә сәхәбәләр Аллаһу Тәғәләгә һәм Уның Илсәһенә (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) күңелдәрәндә шул кәзәр оло һөйөү һәм тоғролок һаклаган, инкар итеүселәрзәң, мәшриктәрзәң һәм фәсиктарзың һүззәрәнә қолак та һалмайынса, күп осракта Илаһи әмерзәрзәң хикмәте тураһында ла уйланмайынса, йөрәктәре тулы шатлык менән шулай әйткәндәр: **«سَمِعْنَا وَ اطَعْنَا»**: **«Без ишеттек һәм буйһондоқ!»**¹⁰

Рухи ыза-һызланыузарын һәм нәфсәһе тетрәнәүзәрән Аллаһу Тәғәләгә һәм Уның Илсәһенә (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) күндәмлек қазанында қайнатып, улар рухи тыныслық тапқан. Аллаһ Илсәһен (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) улар яқыннан белгән һәм уға һүзһез буйһонған, ер бәхетәнә қарағанда уның йөрәгендә бәләкәй генә урын биләүзе артық күргән, бының өсөн үз-үззәрән қорбан итергәлә әзер булған. Иман һокланыуы менән улар шулай тип әйтер булған: *«Минең йәнем, минең милкем, булған бәтә нәмәм Һиңә физа булһын, о Рәсүллаһ! Әмер генә бир!»*

10. Бәқара, 285.

Пәйғәмбәрәбез (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) янында үскән **Ғүмәрзең** улы **Абдуллаһ** (разыйаллаһу ғәнһүмә) улы кескәй генә сағынан уның үрнәгенә таянып эш итергә тырышкан. Мәсәлән, ул Пәйғәмбәрәбеззең (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) койонан һыу эскәнән күргән, үзе лә әленән-әле килеп унан һыу эскән; ағас күләгәһендә ултырганын күргән һәм үзе лә кайһы сак шул ағас күләгәһендә ултырган; каяға һөйәлеп ултырганын күргән һәм үзе лә каяға һөйәлеп ултырыр булған. Ул Пәйғәмбәрәбезгә (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) эйәрәүен шулай аңлаткан:

*«Без бер ни белмәгәндә, Аллаһу Тәғәлә безгә Пәйғәмбәрәбеззе (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) ебәргән. Рәсүлүллаһ нимә генә эшләһә лә, без шуны эшләйбез».*¹¹

Намыслы сәхәбәләр, Пәйғәмбәрәбеззең (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) әмерзәрәнә иғтибарлы һәм һизгер булған кеүек, ғәмәлдәрәнә, хис-тойғоларына ла иғтибарлы, һизгер булған. Уларға уның ниндәйзер изге ғәмәл менән мәшғүл булыуын күреү зә еткән, шунда ук ул ғәмәлдең кәрәклеген аңлатыу ихтыяжы юкка сыткан һәм ул ғүмер буйы үтәлергә тейешле Сөннәгә әүерелгән. **Әнәс** (разыйаллаһу ғәнһү) әйткәнсә:

«Берзән-бер көндө Пәйғәмбәрәбеззең (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) Духа намазын укығанын күрзем. Шул көндән башлап уны һис касан калдырманым».

Был хәзистә белдерәүсә Шәйех Хәсән Басри шулай ти:

«Намыслы Әнәстең ул һүззәрәнән һуң, мин дә ул намаззы калдырмаҫ булдым». (Тәбарани, Әүсат, II, 68/1276)

Ә оло йөрәкле **Ғәли** (разыйаллаһу ғәнһү) һүззәрәнән уның Аллаһ Илсәһен (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) шул кәзәр нык һөйөүен, якын күреүен тоябыз:

«Аллаһ Илсәһенең (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) басканын күрһәк, без зә баса, ултырганын күрһәк, без зә ултыра инек». (Әхмәт, I, 83)

Аллаһ Илсәһенең (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) Аллаһ әмеренә ярашлы ғәмәл кылыуын намыслы сәхәбәләр якшы төшөнгөн. Уның

11. Ибн Мәджә, Икама, 73; Әхмәт, II, 65, 94; IV, 78.

остазы һәм тәрбиәсене – Аллаһ. Ул үз теләктәренә ярашлы хәбәр һөйләмәй, Аллаһтан төшкән үхизе генә еткерә. Раббыбыз күп кенә Изге аяттарга быны раслай:

«Рәсүлгә итәгәт иткән кеше, ысынлыкта, Аллаһка итәгәт иткән булып...» (Нисә, 80)

«(Рәсүлүллаһ!) Әйт: «Әгәр Аллаһты яратһағыз, миңә эйәрегеҙ (Исламды кабул итегеҙ). Аллаһ та һеҙгә яратыр һәм ғонаһтарығызды ярлыклар...» (Ғимран, 31)

«...Пәйғәмбәр һеҙгә нимә бирһә, шуны алығыз, нимәне алыуы тыя, уны алмағыз...» (Хәшер, 7)

Шуға күрә намыслы сәхәбәләр Аллаһ Илсәһенәң (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) әмерзәрен шунда ук тормошка ашырған, хикмәтен аңлаймы-юкмы, уны сикле акылы үлсәүенә һалып тормаған. Пәйғәмбәребез (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) һәр ғилемде кеше акылын бар кылған Аллаһу Сүбхәнәһү үә Тәғәләнән алған. Өзәмдәр араһындағы иң камил акыл эйәһе булған Аллаһ Илсәһенә (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) эйәрәү – күп һанлы шик-шөбһәләр әсирлегендәге кеше өсөн иң кулайы, иң дөрөсө.

Һуңғы вақытта ишәйеп киткән, «Безгә Корьән етә!» принцибын алға һөрөп, асылда Сөннәнә – Корьәндең тере тәфсирен түбәнәйтергә маташыусы төркөмдәргә карата уяу булыу кәрәк. Тәбиғиндәр быуынынан булған фикһ һәм хәзистәр ғалиме **Әйүб әс-Сахтиәни** (рәхмәтуллаһи ғәләйһи) былай ти:

*«Сөннә хақында һүз барғанда берәү: «Калдыр уны! Корьәнден берәй нәмә һөйлә!» тиһә, бел: үзе азашкан был әзәм башикаларзы ла азаштыра».*¹²

Имам Әвзәи (рәхмәтуллаһи ғәләйһи), фикһ һәм хәзистәр ғалимы, был һүззәргә шундай аңлатма бирә:

«Сәбәп шунда: Сөннә Корьәнде тәфсирләү өсөн килгән».

12. Хәким, *Мәғрифәтү Улюмил-Хәзис*, 65 бит; Хатыб әль-Багдади, *әль-Кифая фи Ғильмир-Ривая*, 16 бит.

Хактыр, Сөннәгә мәрәжәгәт итмәй тороп, Корьәнде нисек тормошка ашырыуы белеп булмай. Мәсәлән, Корьән үләкһә ашауы тыя, әммә без Сөннәнән беләбез: тотканда үз үлеме менән үлеүе билдәле булған балыкты ашарға ярай. Изге Корьәндә йома намазын кылырға әмер ителә, әммә уны касан, ни рәүешле кылыу кәрәклеген без Сөннәнән беләбез.

Усман (разыйаллаһу гәнһү) хакимлыгы осоронда Басрала казый вазифаһын үтәгән **Ғимран бин Хөсәйенгә** (рәхмәтуллаһи гәләйһи) бер әзәм килә һәм былай ти:

– Һез безгә кайһы бер хәзистәрзе бирзегез, ләкин Корьәндә без уларзың сығанағын күрмәnek.

Ғимран (рәхмәтуллаһи гәләйһи) шулай тип яуап биргән:

– Корьәндә һәр кыркынсы дирһәмдән бер дирһәм зәкәт биреү кәрәклегә хакында аңлатма бармы? Ә нисә һарыктан, нисә дөйәнән зәкәт биреү хакында?

Кеше быларзы инкар иткәс, Ғимран (рәхмәтуллаһи гәләйһи) әйткән:

– Якшы, быларзың һәммәһен без кайзан белдек? Ә без Аллаһ Илсәһе (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) аша белдек, – һәм йәнә шуға миһалдар килтергән.¹³

Изге аяттарза әйтелә:

«(Әй Минең Илсем!) **Уның менән Имен Рух** (Ябраил) **инде**. (Аллаһтың колдарын) **киһәтеүсә** (өгөтсә) **булһын тип, һинен күнеленә** (Корьән) **индерелде. Ғәрәпсә асык итеп индерелде**». (Шүғәрә, 193-195)

Изге Корьәнгә Аллаһ Илсәһенәң (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) 23 йыллык пәйғәмбәрлек тормошонда аңлатма бирелә. Аллаһ Илсәһе (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) рухиәтенән үз өлөшөбөззә алмай тороп, уның әхлағына төрөнмәй тороп, уның Сөннәһенә эйәрмәй

13. Әбү Дауыт, Зәкәт, 2/1561; Ибн Әби Ғасым, әс-Сунна, II, 386; Тәбәрәни, *аль-Мүдҗәмуль-Кәбир*, XVIII, 219.

тороп, Көрһәнде аңлау за, уға ярашлы йәшәү зә мөмкин түғел. **Аллаһ Илсеһе** (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) әйткән:

«Берәйегез рәхәт йәшәүгә бирелеп, Көрһән тыйған хәрәмдәрзән башка хәрәмдәр юк тип әйтәмә әллә?! Белегез: Аллаһ менән ант итеп әйтәм, мин оғотләнем дә, бойорзом да һәм күпте тыйзым да. Дәүмәле буйынса, улар Көрһән кеүек, ә, бәлки, күберәктер зә...» (Әбү Дауыт, Харадж, 31-33/3050);

«Хактыр, миңа Көрһән һәм шуға торошло бүләк ителгән (Сөннә)! Абай булығыз, рәхәтләнен йәйелеп ятып, һауалы азәм ошондай һүззәр әйтәсәк көндәр якын: «Көрһәнгә генә эйәрегез! Көрһәндә хәләл тип тапканды – хәләл тип иҫәпләгез, ә харам тип тапканды – харам тип иҫәпләгез!» (Әбү Дауыт, Сөннә, 5/4604; Әхмәт, IV, 131)

Шулай итеп, Пәйғәмбәрәбез (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) киҫәткән көндәргә, йәғни бөйөк Сөннәне түбәнәйтергә һәм инкар итергә маташқан көндәргә килеп еттек. Үзебеззе лә, киләсәк быуындарзы ла заманыбыз болаларынан йолоп калыр өсөн, динебеззе дөрөс өйрәнәү лазым.

Пәйғәмбәрәбез Сөннәһе – Көрһәнгә ярашлы нисек ғәмәл кылырға кәрәклеғән аңлатыусы юл күрһәткес, шуға күрә Сөннәгә каршы сығыу, көсәйә барып, Изге Көрһәнде лә аямаясак, һөзөмтәлә Исламға һәм Аллаһка ла қағыласак.

Тәбиғиндәр быуынының бөйөк ғалимы **Абдуллаһ бин Дайләми** (рәхмәтуллаһи ғәләйһи) әйткән:

«Миңа тапшырылғанса, диндең юкка сығыуы Сөннәне калдырыузан башланасак. Бишкылып, аркан ептәре берәмләп өзөлгән кеүек, Сөннәне берәм-берәм калдырыу за диндең юкка сығыуына алып киләсәк». (Дарими, Мукаддима, 16/98)]

Аллаһу Тәғәлә Үз шәфкәте менән һаклауға бирелгән Көрһән һәм Сөннәне қурсалаусы итһен беззе! Аллаһтың ризалығына ирешергә ынтылыусы тәкүәле қолдары иҫәбенә индерһен!

Әмин!

Аллаһтың тәкүәле колдары нәсихәте

**Мәүләнә
Йәләлетдин
Руми** رحمۃ اللہ علیہ

3

Аллаһтың тәкүәле колдары нәсихәте

Мәүләнә Йәләлетдин Руми رحمۃ اللہ علیہ - 3

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Бойзай сәсеп, арна сыгыуы мөмкин булган хәлме?»

[Мәңгелектә без был донъяла кылгандарыбыздың әжерен аласакбыз. Бөгөн тормош буразнаһына нимә һалһак, иртәгә Әхирәттә шуның уңышын йыясакбыз. Хактыр, иман яктылығынан, рухи энергетика менән тулы гибәзәттәргән ситтә, яманлыкты, гәзелһезлектә арттырган нәфсеңде узындырып, күңел асып үткәргән донъя тормошоноң кыска төнө мәңгелектең сыуак таңы менән алмашына алмай. Фани донъя ялтырауыктарына күңел баглау – һуңгы һулышыңдың ғазабы, ә ғәмһез көлөүең – тамуктағы аһ-зарыңдың башы.

Мәңгелек сәгәзәт кояшы Илаһи асыштар тулы тормош юлы үткән, шөкөр итә белгән саф йөрәктәр һәм якты йөззәр өсөн сыға.]

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Юклығын белә тороп, нимәнелер эзләү – эзләмәүгә тиң».

[Фани донъя – мәңгелек донъя тормошо һатылган базар. Ул базар шул ук вакытта һынаузар урыны ла. Әүрәткес вәсүәсәләре менән кызыктырып торган был тормош донъяга килеүебезҙең асыл максатын онотторорға һәләтле. Шуга күрә донъя базарында эзләгән нәмәнә иғтибарлы булыу, хәкики тормоштоң Әхирәттә булыуын онотмау лазым.

Һынаузар урыны булган был донъяла тауарыңды тейешле урындан эзләү кәрәк. Мәңгелек бәхетен эзләгән Аллаһ колона

ғонаһкәрзәр базарына якын бармау, нәфсе витриналарын караузан тыйылыу, Иблис коткоһо кибеттәренә якын юлламау иң якшыһы.

Аятта әйтелгәнсә: **«Аллаһ мөъминдәрҙең малдарын, йәндәрән (үззәрәнә биреләсәк) йәппәт биреп һатып алды...»** (Тәүбә, 111)

Акылы булған әзәм донъя базарында Хак Тәғәләбәзҙең ризалығын һатып алырға тырышыр. Ә бының берзән-бер юлы – Изге Көрһәндең һәм фатихалы Сөннәнең якты мөхитенә инеү. Тура юлға төшә алһаҡ, Илаһи яктылык мәңгелек котолоу, Йәппәт, Раббыбыз менән осрашыу юлын яктыртыр.

Илаһи яктылыктан баш тартып, нәфсебез артынан китһәк, Иблис коткоһона эйәрһәк, хаталы философияларға йәки ялған диндәрғә эйәрһәк, үзебезҙә һәләкәткә һәм куркыныс язаларға дусар итербәз.

Хәкики тормош мәңгелек тормош икәнлеген белмәгән вайымһыз кеше үзе юлсы булған ваҡытлы тәйәгәбез байлыҡтарына тешетырнағы менән йәбешә. Байлығы, милке уны һаҡлар, хатта ки үлемһезлек тә бирер тип уйлай ул. Салих заттарҙың береһе ундай еңел акыллы вайымһыздарға шулай тигән:

«Фани донъянан мәңгелекте һорама! Ул үзе мәңгелек түгел, һисек ул уны һиңә бирә алһын!?»

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Әй, һандугас! Кышкы саскауза бар тирә-йүнгә күпме зарланырһың? Әй, назлы телле кошсок! Ер ызаларына һыктау һәм илауҙың нимәгә хәжәте? Йәнең һөйгәнәнә атлыға икән, ас күҙеңдә һәм тоғролокто данла! Сәнскеләрҙә онот һәм раузаны мактап йырла! Раузаның тамыр, һабактарына карама, тәжәдарына бак! Нимәһе менән ылыҡтыра һине фани донъя?! Һин хыялланған донъя иң юғары донъяларҙан да юғары!»

[Шәйех Мәүләнә метафора юлы менән раузаға ғашик булған һәм йәш аралаш һөйөүе хақында йырлаған һандугас образы аша Аллаһты һөйөүселәрҙә Раббыһына хәкики һөйөү әзәбенә өйрәтә. Раббыһын һөйөүсә мөъмин, алтындың яйлап катышмаларҙан азат булғаны кеүек, һөйөүенә ихласлығына һынау рәүешендә бик күп вәсүәселәр,

ауырлыктар аша үтә, яйлап иман камиллыгына ирешә. Ғибәзәттәре һәм Аллаһ ризалыгын өмөт итеп кылған ғәмәлдәре менән бәйле кыйынлыктары – мәъминдең Раббыһын һөйөүгә имтиханы.

Иман юлындагы әзәм Аллаһтың мәрәжәгәтен онотмаска тейеш: **«Иман килтерзек (бер Аллаһка инандық) тип әйткәндән һуң, ауырлыктар аша һыналмабыз, беззе игтибарһыз калдырырзар, тип уйлайзармы әллә кешеләр?»** (Ғәнкәбүт, 2)

Һынаузар һәр мәлдә лә актуаль. Һынау-имтиханһыз тормошто теләп зарлангансы, кыйынлыктарзы тыныс күңел менән қаршы алырга өйрәнергә, иманыңдың ихласлығын һәм Раббыңа күндәмлектә һәр даим рашлап торорға кәрәк.

Тасаввуф – «зарланыузы онотоу сәнгәте». Еңелме, ауырмы, Илаһи тәқдиргә кәнәгәт булып, Аллаһтың ризалыгына ирешеү юлы ла ул. Хак мәъмин бит якшыһы ла, яманы ла Раббыбыз тарафынан ебөрөлгәнән якшы аңлай. Аллаһ үзенәң колон шәфкәте менән дә, асыуы менән дә һынауы ихтимал.

Хак Тәғәләне һөйөүселәр белә: һөйгәне биргән газаптар – бал, ауырлыктар – шәфкәт. Ауырлыктар – сафланыу, гонаһтарыңды юйыу һәм әхүәлә рухиәндең офоктарың бейегәйтеү ул. Бәләләр – йәшәү бәрәкәте, улар ошта табиғтың әсе дарыуы, хирургтың агзаларзың зарарланған өлөшөн қырқып ташлауы.

Тормош ниндәй генә бүләктәр әзерләп қуймаһын, улар һәр даим Раббыһына «хәмд» (мактаузар), «шөкөр» (кәнәгәтлек) халәтендә. Тупаһ йәндәрзе Раббыһынан йөз сөйзөрткән, асыу, ризаһызлык упкынына ташлаған яфалар оло йөрәкле колдарзың йөзән дә сығайтмас. Раббыһына оло һөйөү йөрөткәндәрзең йәне юлындагы сәнскеләргә игтибар итмәһ, шул юл алып барған асыл максатка төбәлгән булыр. Шуға күрә казалған сәнскеләрге лә улар, әжергә биреләсәк гүзәл Раузаны иһтә тотоп, риза булып қабул итер, асыуға төрөлгән шәфкәтте, һынаузар төбөндә ятқан Илаһи һөйөү серен күрер.

Бәлә-казалар, қайғы-яфалар Хак Тәғәләнең шәфкәтһезлегә булһа, Ул быларға яратқан колдарын донъялықта дусар итмәһ ине.

Иң ауыр һынаузарзы Аллаһ яраткан колдарына ебәреүен беләбез, шуга карамастан, каты һынаузарза ла тәкүәле мөһминдәр күнел тыныслыгын юғалтмай, язмыш һынаузарына кәнәгәтлек белдереп һәм Раббыһына оло һөйөү менән бөтә кешелеккә үрнәк булып тора.

Ис киткес каты һынаузар аша үткән **Пәйгәмбәрәббәззе** (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм), Таифтә таштар менән бәргеләйзәр һәм ул, кулын күккә күтәрәп, Раббыһына шулай тип дога кыла:

«Эй Мәрхәмәтлеләрзең Мәрхәмәтлеһе! Әгәр Һин миңә асыуланмаһаң, мин үзем дусар булған кыйынлыктарға игтибар за итмәм! Эй Раббым! Һин минән риза булғанга кәзәр мин Һинең ярлыкауыңды үтенәм...» (Ибн Хишам, II, 29-30; Хәйсәми, VI, 35)

Хәкикәт серен аскан һөйгән йөрәктәр өсөн Илаһи һынаузар - хак һөйгәндәрзе ялгандарынан айырыусы үлсәү. Шагир бик гүзәл әйткән:

Һакла һөйгәнәң тоғролокто, ауырлыкты «ыза» тип әйтмә,

Йән һөйгәнән «залим» тиеүсәлә осток һөйөү булмас йәрәнә!

Хактыр, ундай рухи бейеклеккә һәр кем күтәрелә алмай. Иләктә иләнәп, һелкәүестә һелкенәп, һынаузар аша үткәндәр генә уга ирешер.]

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Канат нығытмаған кошсок оянан осоп китергә теләһә, ул бәсәйзәргә буштан килгән табыш кына була».

[Һәр халәт һәм кимәлдең үзенә ярашлы шарттары бар. Әгәр шул шарттарга тап килмәгән әзәм югары кимәлдәргә ынтылһа, канаттары ныгынмай ояһынан осоп төшкән кошсок йәки йөзә белмәй сөңгөлгә һикергән әзәм кеүек, үзен һәләкәткә дусар итер...

Йәғни, әзәм бөтә аспекттарза ла – физик һәм рухи, үз сиктәрен белергә тейеш. Салих зағтар әйткәнсә, *«Әзәм өсөн үз етешһезлектәрен беләүзән дә югарырак гилем юк!»*

Шуга күрә, үзендең етешһезлектәрендә күрмәйенсә, югары рухи кимәлгә күтәрелгәндәрзең гәмәлдәрәнә, халәтенә окшарга тырышыу һәм шуны күрһәтеү – рыя катышкан хаталы гәмәл. Нәфсеңде

кәнәгәтләндерәү өсөн, рухи авторитеттар дәрәжәһенә, халәтенә кағылған һүзәрзе үзләштерәү, уларға окшарға тырышыу эзәмден әхүәле рухиәһенә зыяндан башка файза бирмәй.

Мәсәлән, юғары рухи заттарзың Аллаһ ихтыярына ризалығын сағылдырған *«Һинең Асыуың миңә Шәфкәтең кеүек үк якин... Байбызмы, ас-яланғасбызмы – айырма юк...»* ише һүзәрән кимәле түбән тупас эзәмдәрзең кабатлауы Илаһи тәкдиргә үзенә күрә каршы сығыу. Әгәр Аллаһ коло һорағанды бирә калһа, тегеһе бик тә аяныслы хәлдә каласак.]

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Аллаһ юлында кайһы бер мөһминдәргә уттар аша үтергә тура килә. Ялкын аша үтергә йөрәт иһнәң, үзеңә бак һәм хәлит: Ибраһим пәйгәмбәргә (гәләйһис-сәләм) хас сифаттар бармы һиндә? Ут һәр кешене түгел, «Ибраһимдарзы» ғына аяй һәм көйзөрмәй!..»

«Әйтәйек, һин Ибраһим (гәләйһис-сәләм) шикелле боттарзы емереп ташлай алаһың, ә үз кәүзәңде, уның шикелле, рухиәтең ботка әйләмәһен өсөн, утка ата алырһыңмы?»

«Әйтәйек, қулыңа Муса пәйгәмбәр (гәләйһис-сәләм) таяғы килеп эләкте, ти. Әммә уны, гәләмәт зур йыланга әйләндереп, қулыңда тотоп қалырлық қос табырһыңмы?»

«Әйтәйек, һулышың Ғайса пәйгәмбәрзекә (гәләйһис-сәләм) ише шиғалы һәм ул әруахтарзы терелткән доға һиңә билдәле икән, ти. Әммә һулышың әруахтарга йән өрһөн өсөн, шиғалы һөйөү ярзамында үлгәндәрзе терелтһен өсөн, ирендәрәң шулай ук гонаһһыңмы?»

«Әгәр намысһы Ғәли Хәлифтең (разыйаллаһу гәһһү) қылысы - «Зөлфиқар» - қулыңа мирас булып килеп эләкһә? «Зөлфиқар»зы қулыңда тоторға қосоң етерме?»

[Пәйгәмбәрзәрзең, әүлиәләрзең, Раббыһына күндәмлек менән шөкөр қылып, мөгжизә һәм қарамағтар күрһәтеүе беззең өсөн асыл мақсат түгел. Безгә, һокланып һәм рухланып, үз халәтебеззә, үзебез

көн иткән шарттарза Аллаһ юлында тырышлык күрһәтәүебез өсөн кәрәк былар.

Зәғиф һәм камил булмаған бәндәнән, бер минутлык илһамға алданып, тәкүәле һәм камиллык үрәндәге заттарға хас сифаттарзы үзәндә күрергә маташыуы үз асылыңды аңлап етмәүзән килә. **Ибраһим пәйғәмбәрзең** (ғәләйһис-сәләм) «Мин Ғаләмдәр Раббыһына буйһондом» һүззәрен кабатлап, уның уттан имен калыуын үзәң дә кабатларға тырышу был... Йөрәге Ибраһимдың (ғәләйһис-сәләм) рухи кимәленә етмәгәнғә ул зарар һәм һәләкәт кенә алып киләсәк.

Аллаһтың һайлам колдары бәлә-казалар, яфалар һынауын һорамаған, ләкин бәлә килһә, уны тыныс, түземле, какшамас ныклык менән қаршы алған, сөнки улар белғән: Аллаһ коло күтәрә алмағанды йөкләмәс, һынаузар менән берғә уларзы үтеү өсөн Аллаһтан сабырлык та килер. Қайғылар килһә, үззәренән зәғифлегән танып, улар Аллаһтың ярзамына, шәфкәтенә һыйынған, Раббыһы алдындағы әске мәзәни әзәптә ентекле һаклаған.

«Аллаһ иң зур һынаузарзы яратқан колдарына бирә» тип, үзәң бәлә-казалар һорау – әзәптән йырак назанлык. Аллаһу Тәғәлә ул һораған һынаузы бирһә, әммә уны үтер өсөн көс бирмәһә, шул басырау астында калып, ул изеләсәк бит.

Хозурлык осорондағы бер вакиға быны якшырақ аңларға ярзам итер.

Әнәс (разыйаллаһу ғәһһү) шундай хәлдә бәйән иткән:

«**Аллаһ Илсеһе** (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) хәлһезләнғән, ябытқан бер ауырыузың хәлен белерғә бара һәм шулай тип һорай:

- *Һин Аллаһка берәй доға менән мәрәжәгәт иткәйнеңме?*

Ауырыу былай ти:

- Эйе, мин шулай тип һораным: «О Аллаһ, миңә мәңғелек тормоштағы язаларыңды алдан, ошо тормошта бир!»

Аллаһ Илсеһе (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) уға былай тип әйтә:

- *Сөбханаллаһ! Һинең быға көсөң етмәйәсәк. Шулай итеп доға кылып булмай инеме ни:*

رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

«Йә, Раббым, безгә донъяла ла якшы тормош бир, Әхирәттә лә беззе йәннәткә урынлаштыр. Беззе йәһәннәмдән коткар!»

(Бакара, 201)

Ауырыу, ошо доғаны әйткәс, һауыгккан». (Мөслим, Зикр, 23; Тирмизи, Дәғүәт, 71/3487)

Йыш кына кешеләрҙән шундай һүҙҙәргә ишетергә мөмкин: «Мин шулай тип, былай тип доға кылдым, тик ул кабул булманы». Доғаның кабул булыу - булмауы телендән бигерәк әхүәлә рухиәңә, йәғни ауызыңдан осоп сыгккан һүҙҙәрҙән бигерәк йөрәгең ихласлығына, Аллаһка яҡынлығыңа бәйле.

Доға мәзәниәтен үтәү, һүҙҙәреңә үтә лә иғтибарлы булыу لازым. Илһам килгәндә, бөйөк һүҙҙәр һөйләү, көсөңдән килмәгән вәғәзәләр биреп ташлау, сиктән узыу – колдо кыйын хәлгә куя.

Сәхәбәләрҙән береһе **Абдуллаһ бин Ғәмр** (разыйаллаһу ғәһһү) көн һайын ураза тоторға, һәр төн ғибәҙәттә булырға һәм Корьән уқырға қарар итә. **Пәйғәмбәрәбез** (саллаллаһу ғәләйһи үә сәлләм), был турала белгәс, ғибәҙәттәргә қысқартырға тәкдим итә, йәғни ай эсендә өс тапқыр ураза тоторға һәм бер тапқыр Корьәнде уқып сығырға; тәненең дә, ғәилә ағзаларының да, туған-тыумасаһының һәм қунактарының да уға хоқуғы булыуын һәм шуларҙы үтәү үзе үк изгелек булыуын төшөндөрә.

Абдуллаһ (разыйаллаһу ғәһһү), күберәкте атқара алыуы һаҡында әйтеп, ныкышыуын дауам итә һәм Пәйғәмбәрәбезҙән (саллаллаһу ғәләйһи үә сәлләм) ғибәҙәттәргә ғәл арттырыуҙы һорай. Һөҙөмтәлә, ул үз өстөнә көн аша уразала булыуҙы күз уңында тотқан Дауыт уразаһын тотоуҙы йөкмәй һәм азна һайын Корьәнде уқып сығырға тейеш була, Пәйғәмбәрәбез (саллаллаһу ғәләйһи үә сәлләм) кәңәштәре хикмәтен аңлап етмәй. Бер заман ул қартая, элекке кәре китә, биргән һүҙен тоталмай башлай һәм шундай үкенес белдерә:

«Ах, теге сак Рәсүлүллаһ (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) әйткәнсә эшитһәмсе!»^{14]}

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Изге Корьән Илаһи пәйгәмбәрзәрзең рухи донъяһын һәм сифаттарын тасуирлай. Изге Корьәнде укый һәм уның бойороктарын үтәй башлайһың икән, пәйгәмбәрзәр һәм әүлиәләр менән таныша алдым, тип иҫәплә! Ләкин һин әгәр Изге Корьәнде укый башлап, уға эйәрмәйһең һәм уның әхлағын алмайһың икән, пәйгәмбәрзәрзе һәм әүлиәләрзе күреүҙән һиңә ни файза?!»

[Тасаввуф – Корьән һәм Сөннә юлы. Пәйгәмбәрәбеззең (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) һәм уның хәкики рухи варистары булган Аллаһтан курккан галимдарзың һәм мәғрифәт нурына койонган әүлиәләрзең максаты – кешеләрзе күнелгә тыныслык биргән Корьән һәм Сөннә мөхитенә йүнәлтеү. Шулай итеп, Пәйгәмбәрәбеззән (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) һәм камил остаздарыбыззан ни кимәлдә хәкики файза алыуыбыз Корьән һәм Сөннәгә ни кимәлдә эйәрәүебезгә бәйләнгән. Имам-хатиптар лицейында укыган осорзан бер миҫал килтереп киткем килә.

Яман Дәдә буларак билдәле фарсы теле укытыусыһы **Абдулкадир Кәчәүғлы** христиан динен тоткан һәм хәкикәт юлына **Мәүләнә Румизың «Мәснәүизәре»** аркаһында баһкан. Аллаһты һәм Уның Илсәһен (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) бөтә күңеле менән һөйгән, хәзер инде мәрхүм булган укытыусы грамматиканан безгә бер ни тиклем материал бирә ине лә, тактага Мәүләнә Румизың бер нисә бәйетен язып, күз йәштәре менән озақ итеп уны аңлата ине. Бер тапкыр унан былай тип һоранык:

- Остаз, ни өсөн һез Мәүләнә һәм уның «Мәснәүизәре» хаһында күп һөйләйһегеҙ? - Һәм ул безгә нәсихәтле яуап бирзе:

- Улым, Мәүләнә мине, кулымдан етәкләп, Пәйгәмбәрәбез (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) ишегенә алып килде, хәкикәт юлын

14. См. Бохари, Саум 55, 56, 57, Тәһәджүд 7, Әнбиә 37, Никаһ 89; Мөслим, Сыйам, 181-193.

табырға сәбәпсә булды. Мине кем уттан әрсәләүе хақында күпме һөйләһәм дә аз булыр!

Хәзер иһә Пәйғәмбәребез (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) һәм тәкүәләләр рухиятенән ни кимәлдә файза алыуыбыззы баһалайык. Уйлап карайык:

- Әғәр без Пәйғәмбәребеззе (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) һәм Аллаһтың һөйгән тәкүәле колдарын яратабыз икән, уларға ни кимәлдә эйәрәбез?

- Әғәр Пәйғәмбәребез (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) һәм Аллаһтың тәкүәле колдары яныбызза булһа, беззең халәтебеззе һәм ғәмәлдәребеззе хушлар инеме?

- Улар, тоғролоғобоз кимәлен баһалап, йылмайып карар инеме, әллә – Аллаһ һаклаһын – шелтә һүззәре ишетер инекме?]

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Тән танһығы бесән кәбәнәнә алып барыр, рухи ынтылышың – гөл-баксага!»

«Корбанға салыр алдынан хайуанға бесән һәм арна ашаталар, ә йөрәге илаһи нурға туйынған кеше «тере Корьәнғә» әйләнә!»

[Әзәм балаһында фани һәм рухи башланғыстар бергә кушылған. Ерзән бар кылынған тән өсөн физик ниғмәттәр кәрәк булһа, Аллаһу Тәғәләнең Үз рухынан өлөш алған әзәм йәне рухи ниғмәттәргә мохтаж.

Рухи азык – тәүге нәүбәттә, иман, шулай ук Аллаһты таныу, һойоу, ихласлык, Аллаһтан ысын куркыу, ғилем һәм хикмәт кеүек рухи бәрәкәттәр. Ул азыкты алған йән Раббыһына ышаныслы рәүештә яқыная. Рухи азыктан тайшанып, физик тәнәнә генә иғтибар биреүселәр, киреһенсә, тупаслана, аңралана һәм вайымһызға әйләнә. Мәғрифәт нурынан үз өлөшөн алған хикмәт әйһә күркәм әйткән:

«Был донъя – акылы булғандар өсөн Илаһи серзәр, хикмәттәр һәм сәнгәт донъяһына сумыу, ә исәрзәр өсөн – ашау һәм ләззәттәр».

Вайымһыз кеше бер көн килеп корбан рәүешендә ер куйынына бирәсәк фани кабырсағын тәмле-татлы менән тултырыу кайғыһын ғына белә, зыян-фәлән тейеүзән һаклай, төрлө ләззәттәр биреп күңелен күрә, ә һалған көсөнөң остогон да рухиәтенә азык биреүгә йүнәлтергә уйламай.

Ә бит кеше башка мәхлүктәр араһында рухи тормошона әһәмиәт биреүе менән айырылып тора. Раббыһы менән озрашыуға ынтылып, әзәм ни кәзәр рухи ихтыяждары хақында борсолһа, Изге Корьән һәм Сөннәнә етәксә итеп алып, ни кәзәр «камил кеше» булырға ынтылһа, хакики кешелек намысын һәм бәсен шул кәзәр күтәргән булыр.]

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Карттар сынаяк киңәгендә йәшиәр зур көзгәлә күргәнгә караганда ла күберәкте күрә».

[Бала сағында әзәм туктауһыз уйын менән мәшгүл, кырк йәшкә тиклемгә осор – әүземлек осоро, ә кырктан һуң - тәрән уйланыузар осоро. Олоғая килә тормош тәҗрибәһе арта. Әзәм, төрлө сәбәптәрзән һиндәй эзәмтәләргә алып килеүен күзәтеп, теге йәки был вакиғаның ни менән тамамланырын алдан тоя, һиземләй башлай.

Изге Корьәндә лә Аллаһ, безгә һабак булһын өсөн, элек йәшәгән халыктар хақында бәйән итә, кешенәң һәм йәмғиәттең үз гәмәлдәре әжерен татыуын күрһәтә: якшылык сәскәндәр – якшылык ура, яманлык сәскәндәр – яманлык ура.

Киләсәккә ышаныс менән карарға теләгәндәр үткән вакиғаларзан, бай тәҗрибә туплагандарзың өгөтөнән нәсихәт алырға тейеш. Билдәле бит, бөйөк нәсихәттәрзән каскандар, үз-үззәрен бәлә-казаларға дусар итеп, әсә һабак ала...]

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Төн һимә менән йөклә, шуны тыгузыра».

[Төндәре рухи караңғылык эсендә булгандарзың көндәре рухи яктылык менән балкымай. Төн киммәтен аңламағандар көн киммәте хақында ла уйлана белмәй. Төндә моһноз йоклап үткәргәндәрзән

көнө рухиәтһез үтә, шуға күрә йәндәребеззе, йокога аманат итеп тапшырып, тупаҫлығка дусар итмәйек.

Таң алды ишетә белгән һизгер йәндәр өсөн гәжәйеп Илаһи билдәләр менән тулы. Татлы таң еле күнелдәргә тыныслыҡ һирпкәндә, сәскәләр нәзәкәтле хуш еҫ бөрккәндә, теүәл сәғәте менән уянған этәстәр мөһминдәрзе Хак Тәғәләбәззе зекер итергә сақыра башлай. Был мәлдә Раббыбыз Үзенә яқынайырға телгән колдарына иҫ киткес мөмкинлектәр бүләк итә.

Таң мәлен ғибәҙәттә үткәргән Аллаһ коло рухи ниғмәттән ауыз итә, киләһе көндө йөрәген ғонаһтарзан, гәмһезлектән курсаларлыҡ, яманлыҡка каршы тора алырлыҡ юғары рухи халәттә каршы ала. Ошо юғары халәтте киләһе төнгә кәзәр һаҡлар өсөн, ул күзен, колагын, телен һәм тәнненең бөтә ағзаларын һарамдан һаҡларға тейеш. Күк көмбәҙендәге яңы ай, нурға тулып, тулған айға әйләнгән шикелле, безгә лә тормошобоззо көндән төнгә, төндән көнгә рухи энергия менән тулыландырыу лаһым.

Аллаһтың бөтә һайлам колдары ла, таң мәленең ғибәҙәттәр өсөн ифрат мөһимлеген аңлап, фатихалы рухи мөһит мәлен кулынан ысқындырмаған һәм башкаларҙы ла шуға өндәгән.

Шәйех Баязит Бистами әйткән:

«Төндәрәм көнгә әйләнмәй тороп, бер генә сер ҙә миңә асылманы».

Төндәребезгә игтибарлы булһаҡ, таң мәлен тәһәджүд намазы, зекер, истиғфар һәм доғалар менән йәнләндәрһәк, ин шә Аллаһ, төндәребез көндәрҙән дә яҡтырак булып.]

Раббыбыз һәммәбезгә лә ошо гүзәл халәтте бүләк итһен!

Хак Тәғәләбәз шәфкәте менән үлемдең туғаны булған йокопан уянырға, бакыйлығка күскәнсе, «Кешеләр төшөндәгеләй йәшәй һәм үлгән сакта ғына уяна» хәкикәтен тәрән рәүештә, мөмкин кәзәр иртәрәк аңларға насип итһен!

Әмин!..

Аллаһтың тәкүәле колдары нәсихәте

**Мәүләнә
Йәләлетдин
Руми** رحمة الله عليه

4

Аллаһтың тәкүәле колдары нәсихәте

Мәүләнә Йәләлетдин Руми رحمۃ اللہ علیہ - 4

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Кылган намазларың, көтөүсә һымак, үзенә тапшырылган көтөүзе бүреләрзән һәм башика казаларзән һаклай».

[Раббыбыз безгә әмер иткән ғибәзәттәргә фарыз ғәмәлдәр – тыныслык, бәхет-сәғәзәткә ирешеү сараһы. Аллаһу Тәғәлә намазларыбызга һәм ғибәзәттәребезгә мохтаж түгел. Без улар ярзамында Раббыбызга һыйыныуға мохтаж.

Ғибәзәттәр - йәнебезгә кәрәкле витаминдар, гонаһлы һәм харам булған, беззе Раббыбыззан йырағайта торған рухи кизеүәрзән калқан.

Борон дошман ғәскәренән кәлғәләрғә касып котолғандар. Раббыбыз ярзамына өмөт баглап кылынған намазларыбыз за – гонаһтарзан, нәфсе һәм шайтан һөжүменән курсалаусы кәлғәбез. Намаздарын лайыклы кылғандар түбәндәге аяттың күрһәтмәһенә ярашлы эш итә: **«Һәр сак намазға Аллаһка сәждә итеүселәр»** (Мәғәриж, 23). Раббыһына даимән ғибәзәт хәлендә. Илаһи ярзам рәүешендә уларға гонаһ-хаталарға каршы рухи ныклык бүләк ителә.

Аллаһу Сүбхәнәһү үә Тәғәлә әйтә:

«Әй, иман килтергән әзәмдәр, сабыр-түзем булып, намаз укып, Аллаһтан ярзам һорағыз. Хактыр, Аллаһ сабыр кешеләр менән бергә» (Бакара, 153). Аллаһка намаз менән мөрәжәғәт итеүзән игелек килтереүен сағылдырыусы түбәндәге вакиға бик нәсихәтле:

«Ибраһим пәйғәмбәр (ғәләйһис-сәләм) ғайләһе менән Мысырға килгәс, Фирғәүен кешеләре Фирғәүен һарайына Ибраһим менән бергә

катыны Сараны ла алып килә, сөнки ул ифрат сибәр була. **Оло йөрәкле Сара**, Фиргәүен - залимдан ярзам һорап, ике рәкәгәтлек намаз укый. Фиргәүен уга якын килә башлагас, теге, бизгәк тоткандай, калтырана башлай. Кото алынган Фиргәүен быларга тизерәк һарайынан, дәүләтенән сыгып китергә куша һәм хатта **памыслы Хәжәрзе** бүләк итеп бирә. Намазы аркаһында, Аллаһ Сараны залим Фиргәүендән курсалай».

Болалар, һуғыштар, гонаһка батыузар арткан хәзерге мәлдә, намаззарибызга Аллаһтан ярзам һораузың әһәмиәте зур. Без зә, заман болаларынан, нәфселе теләктәрзән һәм шайтан коткоһонан имен булыр өсөн, гибәзәттәрзән, бигерәк тә намаззың рухи мөхитендә йәшәргә тырышайык. Изге аятта әйтелә:

«...Хактыр, намаз бит бозоклоктарзан, акылға һәм шәриғәткә һыймаған нимәләрзән һаклай...» (Ғәнкәбут, 45)

Намазын дөрөс кылган кешелә оятһызлыҡ һәм башка әшәке сифаттар булмаска тейеш. Намаз кылып та, гонаһтарзан етерлек дәрәжәлә һакланмағандарга намазына игтибарлы булыу, хаталарын асыклау һәм уларзы төзәтәү лазым. Тәбиғиндәр быуынынан бөйөк имам **Әбүл-Әлиә** шулай тигән:

«(Хәзистәр) йыйыу максаты менән берәйһенә барһак, без уның нисек намаз кылыуына карай инек. Әгәр ул намазын якшы кылһа (хошуг менән), без, тынысланып, «Ул башка гәмәлдәрән дә дөрөс кыла» тигән ышаныс менән янына ултыра инек.. Әгәр ул намазына карата гәмһез булһа, «Башка гәмәлдәре лә уның ошоға окшаиш» тигән инаныс менән унан китә инек». (Дарими, Мукаддима, 38/429)

Тимәк, намаз – Аллаһ колоноң әхлаки танытмаһы, әхүәле рухиәһенәң көзгөһө.]

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Акылыңа кил һәм намаззариңды тәнең менән генә түгел, йәнең менән кыл! Раббыңды опотканда, ем сүпләгән коштай маңлайыңды ғына ергә тигезеп намаз укыма!.. Аллаһ Илсәһенәң, салләллаһу гәләйһи үә салләм, һүззәрәнә қолак һал:

«Иң зур бур – үз намазынан урлаусы».

[Аллаһу Тәғәлә Изге Көрһәндең 99 урынында намаз хақында әйтә, һәм был уның мөһимлегенә дәлил булып тора. Намазга сақырып, Ул «صَلِّ» **«Намаз укы»**, ғына тимәй, бойора: «أَقِمِ الصَّلَاةَ» **«Намаз кыл»**.

Намаз кылыу – уны ботә кагизәләренә таянып үтәү. Йәғни, йән һәм тән аһәңе менән, эске һәм тышкы шарттарзы һаклап, мотлаки гәмәлдәре менән тейешенсә кылыу. Аллаһ намазға иң киткес иғтибарлы булыуыбыззы, кәрәкле әзерлек һәм тәһәрәттән һуң, иң якшы кейемдәребеззе кейеүебеззе теләй:

«Әй, Әзәм балалары. Намаз укый торған ергә барғанда, һәр вақыт пак кейемдәр кейегез!» (Өғрәф, 31)

Аллаһу Тәғәлә безгә, котолоу өсөн, намазза **«хошуғ»** (күндәмлек) халәтендә булыузы бойорзо. Ул Изге аятта әйтә:

«Һис шикһез, моәминдәр Сәғәзәткә ирешәсәк. Улар намаз-ғибәзәттәрендә итәғәт менән сәждә итә». (Мөәминүн, 1-2)

Бер әзәм **Шәйех Баһауддин Нәкшибәндтән** намазза **«хошуғ»** халәтендә булыу серен һорағас, Шәйех шундай яуап биргән:

«Дүрт нимә ярзамында, – һәм түбәндәгеләрзе һанап сыккан:

1. *Хәләл ризык;*
2. *Тәһәрәт алғанда, вайымһыз булмау;*
3. *Тәүге тәкбирзе әйткәс, үзеңде Аллаһ каршыһында баһып торғандай хис итеү;*
4. *Намаззан тыш та Аллаһты онотмау».*

Үзебеззе гонаһтарзан аралау өсөн, намаззан тыш та күңелебез Раббыбыз янында булырга тейеш. Изге аяттарза әйтелә бит:

«...Мәғлүмдер, Аллаһ тураһында уйлағанда, күнелдәр рәхәт тыныслыкка ирешә». (Рәғд, 28)

«Аллаһты опоткан һәм шуның аркаһында Аллаһ та уларзың үзәрәнә кем булыузарын онотторған кешеләр кеүек булмағыз. Улар – Аллаһ юлынан язған бәндәләр». (Хәшер, 19)

Тимәк, мөбмин, намазга сакта, Аллаһ үзен күреп торғандай хис итергә тейеш, юғиһә уның ғибәҙәте буш форма рәүешен генә алыуы ихтимал. **Аллаһ Илсеһе** (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) әйткән:

«Хактыр, кол намаз кыла, ә уға сауаптың яртыһы, йәки өстән бере, йәки дүрттән бере, йәки биштән бере, йәки алтынан бере, йәки етенән бере, йәки һигеҙҙән бере, йәки тугыҙҙан бере, йәки ундан бере яҙыла». (Әбү Дауыт, Саләт, 123, 124)

Намаззарибыҙы **Аллаһ Илсеһе** (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) намаззариһа окшатып кылыу лазым. **Пәйғәмбәрәбез** (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) әйткән:

«Намаззы мин нисек кылһам, шулай кылығыз...» (Бохари, Азан, 18)

Пәйғәмбәрәбезҙең (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) нәсихәте намаздың тышкы яғына ғына кағылмай, тәүге нәүбәттә «хошуғ», күндәмлек менән менән кылыуға кағыла.

Пәйғәмбәрәбез (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) әйткән:

«...Намаз – буйһоноусанлык, күндәмлек һәм итәгәтле булыу...» (Тирмизи, Саләт, 166)

«Намазға басҡас, уны гүмереңдәге һуңғы намаз һымак кыл!» (Ибн Маджа, Зөһд, 15)

Абдуллаһ бин Шинһир (разыйаллаһу ғәһһү) сәхәбә **Пәйғәмбәрәбезҙең** (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) намаззағы халәтен шулай тасуирлай:

«Бер тапкыр мин Рәсүлүллаһка (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) киттем. Ул намаз кыла һәм илай ине, нишләптер уның күкрәгенән кайнаған қазан тауышына окшаи тауыш килә ине». (Әбү Дауыт, Саләт, 158)

Мөбминдәр әсәһе **Ғәйшә** (разыйаллаһу ғәһһә) шулай һөйләй:

«Рәсүлүллаһ (салләллаһу ғәләйһи үә салләм) намаз кылганда, уның күкрәгенән кайнаган қазан тауышына хас тауыштар килә ине. Азан башланһа, ул, Аллаһ алдына басырға йыйынып, тирә-йүндәгеләрзе күреүзән туктай ине». (Өбү Дауыт, Саләт, 157; Нәсаи, Сәхү, 18)

Үлтереү ниәте менән яһалған һөжүмдән һуң, оло йөрәкле тәкүәле хәлиф **Ғүмәр** (разыйаллаһу ғәнһү), канһырап, иштән яза, бик ауыр хәлдә була. Уны бер нисек тә һушына килтерә алмайзар, әммә намаз вакыты етеп, берәү қолағына килеп, «Намаз, әй Ғүмәр!» тиһә, ул гэжәйеп ихтыяр көсә менән һушына килә һәм шул хәлдә намаз кыла торған булған. Азак шундай һүззәр әйткән:

«Намаззы калдыргандарзың Исламда өлөшө юк!» – һәм йәнә иштән язған.

Алыштарзың берендә **оло йөрәкле Ализың** аяғына ук қазала. Көслө ауыртыу арқаһында, уны тартып ала алмайзар. Шунда Али былай ти:

- Мин намазға баһайым, һәм һез уны тартып алығыз! – һәммәһе лә тап ул әйткәнсә килеп сыға – укты бик еңел тартып алалар. Али, намазын тамамлап сәләм бирғәс, яһындағыларзан һорай:

- Һез нимә эшләнегез? – Уға яуап бирәләр:

- Тартып алдык!

Тимәк, намыслы Ғәли (разыйаллаһу ғәнһү), намазза сакта, әйтерһең, был донъянан айырылған, бөтә күңеле менән ғибәзәттә булған, хатта физик һызланыузы ла тоймаған.

Шикһез, намаззағы бындай руһи тәрәнлек безең өсөн буй етмәслек юғары кимәл, әммә шул камил ғибәзәткә ирешеү өсөн, бөтә тырышлығыбыззы һалырға тейешбез.

Аллаһу Тәғәлә «...Сәждә кыл. Аллаһқа яқынлаш!» (Ғәләк, 19) әмере менән безгә Үзенә яқынайта торған намаз кылырға бойора. Шуға күрә, маңлайыбыз намаз келәменә терәлгәндә, йөрәгебез Раббыбызға инәлеп укталырға тейеш. Тәнебезең киблаһы Кәғбә булһа, йөрәгебез киблаһы – Аллаһ. Һәр намаз Миғражыбыз булһын

өсөн, Раббыбызды күрмәһәк тә, Ул беззә һәр вакыт күрәп тороуын беләп кылыу мөһим...

Намаздың мөһим шарттарының береһе – уны ир-аттың мәсеттә бергәләп кылыуы. **Пәйғәмбәрәбез** (саллаллаһу гәләйһи үә сәлләм) йәмәгәт менән намаз кылыуға зур әһәмиәт биргән, мәсеткә килеү менән, кемдең барлығын, кемдең юклығын карай торған булған. Берәү өс көн рәттән намаз калдырһа, уның хақында мотлакан белешкән, һорашкан. Әзәм алыс сәфәрзә булһа - доға кылған, өйөндә булһа - хәлән барып белгән, ауырыһа - шифаланыу теләгән.¹⁵

Киләһе нәсихәтлә миһсал **Пәйғәмбәрәбеззән** (саллаллаһу гәләйһи үә сәлләм) йәмәгәт намазына ниндәй әһәмиәт биреүе хақында һөйләй.

«Һуқыр сәхәбә **Абдуллаһ ибн Умм Мәктүм** (разыйаллаһу гәһһү) бер тапкыр **Пәйғәмбәрәбеззән** (саллаллаһу гәләйһи үә сәлләм) былай тип һорай:

- Эй Рәсүлуллаһ (саллаллаһу гәләйһи үә сәлләм)! Мәзинәлә ағыулы йәнлектәр һәм йырткыс хайуандар бар. (Улардың зыян һалыуынан куркам. Йәмәгәт намазына кушылмайынса, өйзә генә намаз кылһам ярамаймы?)

Пәйғәмбәрәбез (саллаллаһу гәләйһи үә сәлләм) шулай тип яуап бирә:

«Хәййә гәләс-саләәһ» һәм «Хәййә гәләл-фәләәх» тигән сакырыузы ишетәһеңме? Ишетһәң, тик торма, мәсеткә кил». (Әбү Дауыт, Саләт, 46/553)

Нәсихәтлә вакиға был: мәсеткә озатыусыһы булмаған, ағыулы йылан һәм саяндарзан зыян күреү хәүефә булған һуқыр сәхәбәгә лә, рухиәтен курсалап, ташлама яһалмай. Эш улай тора икән, һүзһез зә аңлашыла: бер сәбәпһез йәмәгәт намазын калдырыу - куркыныс вайымһызлык.

Иман терәге булған намазға басыу ынтылышын балаларыбызга кесе йәштән үк тәрбиәләү лазым. Ағасты йәш сакта бөгөү кәрәклеген

15. См. Хәйсәми, II, 295.

истә тотоп, балаларыбызды кескенәнән мәсеттәргә йөрөтөргә, бүләктәр менән күңелен күреп, намазга өйрәтергә, уның киммәтен һәм мөһимлеген аңлатырга кәрәк. Был мәсьәләлә игтибарһыз һәм гәмһез булырга ярамай.

Балалар йәннәтткә хас паклык менән тыуа. Әммә ата-әсәләр рухи тәрбиә бирмәгән хәлдә, Аллаһ һаклаһын, оймак коштары икенсә йүнәлештә осоп китеүе ихтимал...

Аллаһу Тәгалә намазына етди карамагандар, вайымһыздар хақында: **«Кайгы уларға!»** тип әйтә икән, намаззан бөтөнләй баш тартыусыларзың хәлен күз алдына килтереве лә куркыныс.

Изге аяттарза әйтелгәнсә, Йәннәт әһелдәре Тамук әһелдәренән йырактан тороп һораясак:

«Һез нисек Сәкәргә килеп эләктегез?» Гонаһлылар әйтер: «Без намаз укыманык». (Мүдәсир, 42-43)]

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Йөз теле булһала, киәфәте һәм үзен тоттошо әхүәле рухиәһенә тап килмәһә, уны барыбер телһез, тип иңәпләйәсәктәр».

[Һүззәре әске хәләтенә тап килмәгән әзәмдәр ышаныс тыузырмай. Әзәмдең һүзе гәмәлдәренә тап килмәй икән, ул һүззәрен матур әхлак, якшы мөнәсәбәттәр менән раслай алмай. Ә бит Раббыбыз Изге аятта киәтә:

«Әй, иман килтергән кешеләр! Эшләй алмаған, эшләмәйәсәк нәмәләрегеҙ тураһында ни өсөн әйтәһегеҙ? Эшләмәйәсәгеҙ тураһында эшләйем, тип әйтеүегеҙ Аллаһтың нәфрәтенә дусар». (Сафф, 2-3)

«Йома» сүрәһендә Аллаһу Тәгалә, «Тәүрәт» ҡитабы бирелеп тә, уның буйынса гәмәл кылмаған бәндәләрең хәлен тау-тау ҡитап тейәлгән ишәккә окшата. Выждан әйәһе **Әбү Бәкер** (разыйаллаһу гәнһү) әйткәнсә:

«Колоноң гәмәлдәре менән расланмаған һүззәренән Аллаһ риза түгел».

Тимәк, халәтебез һәм ғәмәлдәребез менән раҗланмай тороп, һүзәребезең кешеләргә ыңғай тәьсире булмаясаҡ. Йөрәктән сыккан ихлас һүзәр генә башка йөрәктәргә юл таба. Киреһенсә, вайымһыз йөрәктән сыккан ихлас әйтелмәгән һүзәр, йөрәктәрҙә тукталып та тормайынса, бер қолактан инә лә икенсегенән сығып та китә.

Оло йөрәкле сәхәбәләр был мәсьәләлә шул кәҙәр талапсан булған, хәзис тыңлар өсөн оло юл үтеп килгәндән һуң, хужаның үз атын буш торба күрһәтеп саҡырыуын күргәс, уны хәзисен ышанып кабул итерҙәй көслө шәхес итеп күрмәгәндәр.

Мөһмин донъялыктағы һәр азымын ихласлыҡ, ғәҙеллек, тоғролоҡ, ышаныслылыҡ сифаттарына төрөнөп яһарға тейеш, сөнки тасаввуфтың максаты – өлгөргән, һүҙе ғәмәленән айырылмаған ғәҙел шәхестәр тәрбиәләү, йөрәк һәм тәндең аһәненә ирешеү. **Мәүләнә Руми** әйткәнсә, *«Йәки асылыңа торошһо бул, йәки нисек барһың, шундай бул»*.

Ихласһыз, ялған белдереүҙәр бер көн килеп асыласак, зирәктәр уны күрәсәк.

Мәсәлән, **Йософ пәйғәмбәрҙең** ағалары, уны койоға ташлап, аталарына – **Якуп пәйғәмбәргә** (ғәләйһүмәс-сәләм) кустыларын бүрә ашаны тип ышандырып канлы күлдәкте килтереп күрһәткәс, ул – түземлек эйәһе – былай ти:

«Кайһылай шәфкәтле икән ул бүрә: кустығызды йолкколап ашаған, ә күлдәгән бөтөн килеш калдырған!» Ул шунда ук һүзәрҙең хәкикәткә тап килмәүен күрһәткән.

Әске халәт тышкы киәфәттә сағылыш таба. Һәр әзәм йөзө, күзәре, тышкы киәфәте, хал-торошо һәм ғәмәлдәре менән үҙе хақында шаһитлыҡ бирә. Әзәм йөзөнөң тупаслығы йәки алсаҡлығы, тауыш тонында күренгән оялсанлығы йәки илғәзәклегә һәм башка бик күп сифаттары сағылыш тапкан нәмәләр «халәт теле» (лисан-и-хәл) тип атала. Өндәшмәй торған әзәм дә «халәт теле» менән бик күпте һөйләй. Күп осрақта халәт теле һүзәргә карағанда ла дөрөсөрәк мәғлүмәт бирә.]

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Кешеләргә киәфәте һәм үзен тотышо менән нәсихәт биреүсе һүз менән акыл биреүсегә караганда киммәтерәк».

[**Пәйғәмбәрбез** (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) дөгүәт эшен башлагас, тәүге нәүбәттә үзе Илаһи әмер, тыйыузарзы ентекле үтәгән, хәкикәт һәм якшылык кәүзәләнеше, Ислам шәхесе үрнәгенә әйләнгән. Йәғни, һөйләгәндәрән үз миңалында тормошқа ашырып, ул бөтә замандарзың кешеләре өсөн гүзәл үрнәккә әүерелгән. Кешеләрзе ялгандан, яңылышлыктарзан, ямандан курсалап, хәкикәт, якшылык юлына сақырыусының тура юлда нык басып тороуы зарур - буш стакан бит һый була алмай.

Морат Хан I Косовоны яулап алгандан һуң, унан һуң килгән вариҫтары Анатолияның лайыклы мөһмин-мосолмандарын бында күсерә. Тәкүәле матур тормош үрнәге менән улар асаба халыктың күңелен арбай, һәм албанлыларзың 90 проценты ислам динен кабул итә.

Мәхмәт Фәтих Солтан, Стамбул яулангас, Боснияны басып ала һәм унда Анатолияның тәкүәле кешеләрән ебәрә. Ислам матурлығын үзәндә туплаган был кешеләрзең югары рухи бейеклеген күрәп, босниялылар (бошнактар) за тура юлга баса.

Күреүебезсә, өгөт-нәсихәттәр, игелеккә өндәүзәр, харамдан йырак булырга сақырыузар һүз менән генә түгел, рухи халәтең менән дә эшләнергә тейеш. Хактыр, Ислам диненә хас иң күркәм сифаттар өлгөһө булган камил иман әйәһенең бәләкәй генә нәсихәте лә зур йогонто яһай. Киреһенсә, әзәмдең һүззәре гәмәлдәрәнә тап килмәһә, илһамлы һоклангыс һүззәр булһа ла, кешеләрзең күңеленә үтеп инә алмай. **Зыя Паша** әйткәнсә,

«Кеше хәкикәте – гәмәлендә, һүззә түгел!»]

Аллаһу Тәғәлә беззе булмышы һәм һүззәре, иманы һәм гәмәлдәре тап килгән, тура юлга баскандарзың ыңғай карашына лайык булган тәкүәле һәм тоғро колдары иңсәбенә инеү бәхетен бирһен!

Әмин!

Аллаһтың тәкүәле колдары нәсихәте

**Мәүләна
Йәләлетдин
Руми** رحمۃ اللہ علیہ

5

Аллаһтың тәкүәле колдары нәсихәте

Мәүләнә Йәләлетдин Руми رحمۃ اللہ علیہ - 5

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Бәтә күңелен һалып намаз кыла алмагандар асыу еле, шәһүэт еле һәм комһозлок еле һулышына дусар.

Аллаһу Тәғәлә алдында шәһүэт коло – колдар базарындагы колдан да бахырырак».

Руһи намаз – түбәнселекле рәүештә йөрәгең менән Аллаһка төбәлеп, тейешенсә кылынған, кабул итергә лайыклы намаз. Бәтә йөрәктәре менән намаз кылыузан мәхрүмдәр, нәфселәре һәм вакытлы теләктәре әсирлегенә эләккән меһкендәр был донъяла ғүмерзәрен байлык, ләззәт әсендә үткәрһә лә, Киәмәттә барыбер хәйерсе рәүешендә буласак.

Кем, нәфселәрен һәм мин-минлеген калдырып, зур тырышлык, ныкышмалылык һәм ышаныс менән Аллаһ ризалығы өсөн намаз торорға өйрәнгән, был донъяла мохтажлыкта йәшәһә лә, һис шикһез, мәңгелек донъяның солтаны буласак. Киләһе тарих был хәкикәттә бик гүзәл рәүештә асыһ һала:

Аллаһ Илсеһе (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) бер заман Мәзинә базарзарының берененә инә. Ундағы аукционда кара тәнле колдо һаталар. Исламды кабул итеүгә лайык булған был кол былай ти:

- Минә һатыһ алыусыға бер шартым бар. - Алыусыларзың беренә һорай:

- Ниндәй шарт ул?

- Миңә Рәсүлүллаһ (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) янында фарыз намаззарзы кылырға камасауламаһындар, - ти кол.

Кеше был шартка күнә һәм колдо һатып ала.

Рәсүлүллаһ (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) фарыз намаззарзы кылганда, был колдо гел күрә. Бер көндө ул мәсеттә күренмәгәс, хужаһынан һорай:

– *Хезмәтсең кайза?*

Әзәм былай тип яуап бирә:

– Эй, Рәсүлүллаһ, ул бизгәк йокторган.

Пәйғәмбәр (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) сәхәбәләренә әйтә:

– *Тороғоз, уның хәлен белергә барабыз.*

Бөтәһе лә тора һәм, шифаланыу, һауығыу теләр өсөн, колдон хәлен белергә китә.

Бер нисә көндән Пәйғәмбәребез (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) колдон хужаһынан йәнә һорай:

– *Хезмәтсеңдең хәле нисек?* – Тегеһе яуап бирә:

– О Рәсүлүллаһ, ул үлем хәлендә.

Пәйғәмбәребез (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) тора ла уның янына китә. Шул мәл кол донъя куя. Аллаһ Илсеһе (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) йыназалап, тәрбиәләп ерләү эштәрен үз өстөнә ала. Сәхәбәләр быға бик аптырай. Мөһажирзәр әйтә:

– Без бында ватаныбыззы, милкебеззе һәм ғаиләләребеззе калдырып килдек, әммә исән сакта ла, ауырыганда ла, үлгәс тә, Аллаһ Илсеһе беребеззе лә шул колдо кайғырткан кәзәр кайғыртманы.

Ансарзәр әйтә:

– Без Рәсүлүллаһты (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) кәзерле кунак һымак кабул иттек, ярзам иттек, милкебеззе сарыф иттек, тик ул Эфиоп колон артығырак күрзе.

Быларга бәйле изге аят төшөрөлә:

«...Хактыр, гонаһ кылыузан курккан кеше Аллаһ каршыһында иң оло абруй казаныр...» (Хужүрәт, 13)

Кол буларак, тормошта иң түбән хәлдә калган был мөһминдә йөрәгендәгә Аллаһтан куркыу һәм бигерәк тә намазга тартылыу Аллаһ һәм Уның Илсеһе, салләллаһу гәләйһи үә сәлләм, алдындагы баһаһын югары күтәрә. Донъялык өсөн ул үзенә һис ни талап итмәй, бер генә шарт куя: Пәйгәмбәребез, салләллаһу гәләйһи үә сәлләм, янында фарыз намаззарзы укыузан мәхрүм итмәүзәрен һорай. Айырым бер сифаты - Рәсүллаһ (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) янында булыу һәм Уның өммәте менән бергә намаз укыу теләге Раббыбызга һәм Пәйгәмбәребезгә, салләллаһу гәләйһи үә сәлләм, колга карата ыңгай караш тыуыра.

Хактыр, намаззы яратыу һәм уга ынтылыу - Аллаһты яратыузың бер сағылышы. Аллаһты һөйөүсә Уның әмерзәрен дә һөйөү менән үтәйсәк. Аллаһ беззә лә һөйһөн өсөн, Ул яраткан гәмәлдәрзә түземлек менән, рух төшөнкөлөгөнә бирелмәйсә үтәйек. Аллаһ беззә яратһа, йөрәгебезгә Үзенә яраткан эштәрәнә һөйөүзә һәм, һис ни менән дә сагыштырып булмаслык һөйөү ләззәтен татытып, уларзы аткарыу һәләтен дә һаласак. Шул ыңгайзан бер хәтирә менән бүләшкә килә:

«Бер заман яныма кара тәнле йәш кеше килеп былай тине:

– Остаз, миңә өсөн дога кылыгыз әле. – Мин һорай куйзым:

– Улым, ниндәй теләген бар, берәй мөшкилә килеп тыуымы әллә?

Әйтергә кәрәк, йәштәр йыш кына фани донъя мәсьәләләре буйынса дога кылыузы һорай: имтиханын якшы биреү, эш табыу, абруй казаныу, ойләнәү... Тик был кара тәнле егеттең үтенесе, ысынлап та, бик мөһим булып сыкты:

– Остаз, Аллаһ миндә намазга оло һөйөү уягһын өсөн, дога кылыгыз әле!»

Намазға ысын һойөү мөһминдән мөһим максаты һәм идеалына әүерелергә тейеш. Был һойөү - Аллаһка һойөү билгесе. Кара тәнле ошо йәш еғеттең үтенесе, әйтерһең Дауыт пәйғәмбәрзең (ғәләйһис-сәлләм) ялынып үтенеүе.

«**Дауыт пәйғәмбәр** шулай доға кылған:

«Эй Аллаһ! Һинән Һине һойөүзе, Һине һойғән кешене һойөүзе һәм Һинең һойөүеңә ирештергән ғәмәлде һойөргә теләйем.

Эй Аллаһ! Һине һойөүемде миңә үземдән, ғәһләмдән һәм һыуык һыузан да һойөклә кыл (йәғни, бөтә донъя ләззәттәренән дә өстөн кыл)». (Тирмизи, Дәғүәт, 72)

Кара тәнле еғеттең борсолоп үтенеүе **Ибраһимдың** (ғәләйһис-сәлләм) ялбарыуына окшаш:

«Эй Раббым! Мине һәм минең нәселдән булғандардың барыһын да өzlөкһөз намазлы ит. Йә, Раббым, доғаларымды кабул әйлә!» (Ибраһим, 40)

Тимәк, пәйғәмбәрҙәр һәм киләсәк быуындар өсөн Раббыбызға күндәмлек менән намаз тороу — иң төп мәсьәләләреңә береһе. Ғафиллыктан арынып, әхүәле рухиәбезеңә намазға һойөү менән тулыуын үтенһәк, сәждәләребезҙә Уға нығырак һыйынһаҡ, иман офоктарыбыз за бейеғерәк була барыр...

Аллаһ Илсеһе (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) әйткән: *«Намаз минең күз нурыма әйләнде»*¹⁶. Балаларыбыздың **«күз нурзаныбыз»**ға әйләнеүен үтенеп һорау — Аллаһу Тәғәләнең Корьән аша искәртеүе.¹⁷ Балаларыбыз күз нурзаныбызға, йөззәребез яктылығына һәм өzlөкһөз сазакаға әйләнһен өсөн, намаздың мөһимлеген аңлатырға һәм якшылап намаз тәртибенә өйрәтергә тейешбез.

Сәхәбәләргә тиңләшеп атлаған катын-кыздар тап шул хакта борсолған. Әғәр улардың балалары Аллаһ Илсеһе (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) янына озақ бармай торһа, Уның менән һәм өммәт менән

16. Нәсеи, Ишрәтун-Нисә, 10; Әхмәд, III, 128, 199.

17. Фуркан, 74.

бергә намаз кыламаһа, улар шунда ук нәсихәт биргән һәм хаталарын тизерәк төзәтеүзе һораған.

Иртәгә буш кәберзә «өзлөкһөз сазака»нан мәхрүм калмас һәм каза күреүселәрзән булмас өсөн, бөгөндән үк балаларыбыззы намазға һәм мәсеткә күнектерәйек.

Аллаһ Илсеһенең (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) киңәтеүен онотмайык: Хисап көнөндә тәүге һорау намаз тураһында буласак, әгәр кол Аллаһ теләгәнсә намаз кылған икән, ул котолоусыларзән буласак, юғиһә – каза күрәсәк.¹⁸

Үз өммәтенә шул кәзәр мәрхәмәтле һәм миһырбанлы **Пәйғәмбәрәбез** (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) фани донъянан китер алдынан өс тапкыр бойорған: *«Намаз мәсьәләһендә Аллаһтан куркығыз!»* Йәнә тағы нәсихәттәр биреп, *«Намаз, намаз!»*¹⁹ тип кабатлай-кабатлай, фатихалы йәнен Аллаһка тапшырған.

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Мосолмандар йәмәгәтен калдырыусы йырткыстар менән тулы урында үзенең каны койолмауына ышана аламы икән?»

«Аллаһ Илсеһе, салләллаһу гәләйһи үә сәлләм, Сөннәһе – юл, ә мосолмандар йәмәгәте – юлсылар. Юлдан язлыгыу һәм юлдаштарың булмау – ифрат ауыр хәл».

Аллаһу Тәғәләнең мәрхәмәте өммәткә йүнәлтелгән. Хәзистә әйтелә:

«Өммәттә – именлек, таркаулыкка - яза» (Мунағи, III, 470).

Икенсе бер хәзистә Пәйғәмбәрәбез (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) әйткән:

«Шайтан – кешегә карата бүре. Ул көтөүзән айырылған һарыкты эләктереп алған бүре шикелле. Төркөмдән айырылмағыз! Йәмәгәттән, өммәттән һәм мәсеттәрзән ситләшмәгеҙ!» (Әхмәт, II, 400; V, 335; Хәким, I, 73/59)

18. Тирмизи, Саләт, 188/413; Нәсәи, Саләт, 9/462.

19. Бәйхаки, Шуаб, VII, 477.

Ислам индивидуаллекте, мин-минлекте, халыктан айырылып йәшәүзе өнәмәй, альтруизмға, диндәштәрән менән берлеккә, аралашыуға, үз-ара ярзамға, ижтимағи тормошқа сакыра. Һис шикһез, бының гүзәл күренеше – Аллаһ йорто булған мәсеттәрҙә бергәләп намаз кылыу. Был – Исламдың төп сифаты, берҙәмлек һәм бер Аллаһка ышаныу символы.

Мәсеттәрҙә бергәләп йәмәғәт менән намаз кылыу – Пәйғәмбәрәбез (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) башлап ебәргән вәжибка яҡын сөннә ғайре-мүәккәдә. Кайһы бер мәзһәбтәр уны фарыз-кифая тип тә иҫәпләй, йәғни уны үтәгән кеше сауаплы була, үтәмәгән кеше ғонаһлы була; һәр мосолман өсөн мотлак булған фарыз-ғәйн²⁰ тип караусылар за бар.

Изге хәзистә әйтелә:

«Берәүҙең мәсеткә йөрөүҙе ғәҙәт итеп алыуын күрһәгез, шаһит булығыз: ул – иманлы әҙәм. Аллаһу Тәғәлә әйткән бит:

«...Аллаһтан башка берәүҙән дә куркмағандар ғына мәсет корзорорға тейеш. Улардың тура юлда буласағына өмөт бар» (Тәүбә, 18)». (Ибн Мәджә, Мәсәджид, 19)

Мәсеттәрҙә унда йыйылған йәмәғәт йәнләндәрә. Асылда Мөхәммәт (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) өммәте өсөн бөтә ер өстө – мәсет. Шул мәсеттәрҙә тултыра белергә кәрәк, сөнки йәмәғәтһез калһа, мәсеттәр харабаға әйләнә. Уны кайтанан тергеҙеү – иманлылар бурысы.

Аллаһ Илсеһе (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм), сәхәбәләр һәм исламдың башка бөйөк кешеләре, һәммәбезгә өлгө булып, йәмәғәт эштәрәнә зур әһәмиәт биргән. Сәхәбәләрҙең береһе, **Абдуллаһ бин Мәсғуд** (разыйаллаһу ғәнһү) былай тип һөйләй:

«Иртәгә Аллаһ кашына мосолман булып барырға теләгән кеше азан-яғыраған ерҙә намаз уҡыһын. Һис шикһез, Аллаһ Пәйғәмбәрәбезгә хәкикәт юлын төшөндөргө һәм бойорзо. Йәмәғәт менән намаз уҡыу – шулай уҡ хәкикәт юлы.

20. Әхмәд Наим, *Тәджриди Сариһ Тәржемәһе*, II, 604.

Әгәр һез, йәмәгәтте калдырып, намаздарын өйзә укыусыларга эйәрһәгез, Пәйғәмбәрәбезең Сөннәһенән сыгып китәсәкһегез. Әгәр Пәйғәмбәрәбезең Сөннәһен калдырһагыз, азаиасакһыгыз.

Әгәр берәү, тейешенсә гөсөл койоноп, берәй мәсеткә юл тотһа, Аллаһу Тәғәлә һәр азымын сауап итеп языр, дәрәжәһен бер баскыска күтәрер һәм бер гонаһын юйыр.

Аллаһ менән ант итәм, ике йөзләгә билдәле булган бер монафиктан башка намаззан ситләшеүсә булманы. Аллаһ менән ант итәм, аранан берәү ауырып китһә, уға, ике яктан терәү-таяныс булып, үз рәтебеззә торорға мөмкинлек бирзек». (Мөслим, Мәсәджид, 257)

Фәзалә бин Үбәйд (разыйаллаһу ғәһһү) һөйләүенсә, Суффаның оло йөрәкле сәхәбәләре, мохтажлыктарына карамайынса, йәмәгәт намаздарын калдырмаған:

«Аллаһ Илсеһе (саллаллаһу ғәләйһи үә сәлләм) сәхәбәләре менән намаз кылғанда, кайһы берәүзәрә, аслыктан иһсен юғалтып, ергә ауған. Улар - Суффа сәхәбәләре. Сүллектән килгән бәзәүизәр уларзың хәленә таң калған. Намаз тамамланғас, Рәсүлуллаһ (саллаллаһу ғәләйһи үә сәлләм), аслыктан һуштан язғандарзы йыуатып, шундай һүззәр әйткән:

«Әгәр Аллаһу Тәғәлә һезгә нимәләр әзерләгәнән белһәгез, бынан да фәкирерәк һәм мохтажырак булырға теләр иһегез». (Тирмизи, Зөһд, 39/2368)

Аллаһу Тәғәлә Изғе Корьәндә хатта һуғыштар барғанда ла намаззы калдырмаска бойора һәм быны, төркөмдәргә бүленеп, нисек аткарарырға кәрәклеғән ентекләп өйрәтә.²¹ Был Илаһи әмер мосолман ғибзәттәрәндә йәмәгәт намазының мотлаки ғәмәл булыуын раслай.

Пәйғәмбәрәбез (саллаллаһу ғәләйһи үә сәлләм) хатта һуқыр сәхәбәгә лә мәсеттә йәмәгәт менән бергә намаз торорға кәңәш биргән.

21. Нисә, 102.

Ниндәй генә катмарлы шарттар булһа ла, сәхәбәләр йәмәгәт менән намаз кылузы бар нәмәнән өстөн куйған.

Азан яңгырау менән, һәммәбез өсөн иң бөйөк өлгө булған Пәйгәмбәребез (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) өсөн тормош тукталған, ул, Аллаһу Тәғәлә кашына барып басыу уйы менән янып, тирә-йүндәгеләрзе күрмәс булған. Вақыты етеү менән үк, ул намазга баһқан һәм азақ барса эштәрен ғибәзәт рухиәтенә сорналған килеш аткарган.

Әгәр без зә, Пәйгәмбәребез (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) Сөннәһенә таянып, көндәлек эштәребеззе, план һәм программаларыбыззы намазга бәйләп, тәртипкә һалһак, азан яңгырағас та Раббыбыз менән озрашырга ашығһак, ин шә Аллаһ, Уның ризалығын һәм һойөүен казанырбыз. Намазларыбызга иғтибарлы булуыбыз безгә өстәмә рухи көс һәм мәрхәмәт өстәр.

Шуны ла оноторга ярамай: намаз кешене дин һәм акыл кабул итмәгән кәбәхәтлектәрзән, эшәкелектәрзән генә айыра, әммә иманлы эзәм намаз арһаһында хәләл, рәхсәт ителгән бер гәмәлдән дә ситгә калмаясақ. Киреһенсә, хезмәтен калдырып, күндәмлек менән тейешенсә намаз укығандың эштәре фатихалы, уңышлы булыр.

Мәсәлән, азан тауышын ишетеп, намазга баһыр өсөн машинаһын туктатқан йәки автобустан төшкән кешенең артабан юлы уңыр, эштәре ыңғай килеп торор, намаз өсөн эштән бүленгәнгә еңеллек килер. Дәрәс әзерләп ултырган бала, азан тауышын ишетеп, намазга баһһа, азақ зирәклегә артыуын, әхүәле рухиәһе яктырғанын тойор.

Намазларына иғтибарлы эзәмдәр һәр вақыт Аллаһтың мәрхәмәтен, ярһамын һизә. Без зә, көндәлек тормош ағымында, Раббыбыздың ризалығын өмөт итеп тырышлык күрһәтһәк, ин шәАллаһ, ихласлығыбызға карап, Илаһи мәрхәмәт һәм бәрәкәттәргә лайық булырбыз. Аллаһ бит ғибәзәттәренә иғтибарлы булғандарзы ярата һәм мактай:

«Бар шундай кешеләр: уларзы сауза һәм алыш-биреш эштәре лә Аллаһты зекер итеүзән, (вақытында) намаз укыузан, зәкәт биреүзән айыра алмай. Улар дәһшәтле Көн килеп, йөрәктәрзе

тетрәтә торған, караштар әйләнә торған Көндән куркалар». (Нур, 37)

Тимәк, Аллаһ ғибәзәткә нимәлер кәртә булыуын теләмәй. Кәртәләрзе емереп, Үзенә йүгергән колдарынан Ул риза.

«Вақытым юк, бушамайым. Балалар, эш мөмкинлек бирмәй», – тип, донъя ығы-зығыһына сумып, намаз, ғибәзәттәрзән, Аллаһ юлында тырышлык күрһәтеүзән тайшанғандарзы Ул каты киçәтә:

«Әй, иман килтергән халык, малдарығыз (байлығығыз), балаларығыз Аллаһты оноттормаһын. Кем Аллаһтың исемен онота, шул зыян-зәхмәт күрер». (Монафиткар, 9)]

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Раббыбыз йома намазында булған һәм, Мәзинәгә ингән сауза каруаны тауышың ишетеп, мәсеттән киткән Аллаһ Илсеге (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) сәхәбәләрен, үззәрен лайыклы тотмағандары өсөн, каты тәнkitләй.

Улар тауарзы һатып алып бөтмәһендәр тип курка (Мәзинәлә был вақытта аслык була).

Рәсүлүллаһ (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) йома вәғәзәндә бер нисә сәхәбә менән генә тороп кала.

Аллаһу Тәғәлә йома намазын калдырган сәхәбәләргә мөрәжсәгәт итә: «Каруан тауышы нисек һеззе Аллаһ Илсегенән айыра алды?!

Һез, иген һатып алып өсөн, ығы-зығы килдегез, Аллаһ Илсеген (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм), минбәрзә бер үзен калдырзығыз.

Бойзай өсөн, һез мөһмингә лайыклы булмаған, дөрөс булмаған гәмәл сәстегез; Аллаһ Илсеге (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) һүзенә колак һалманығыз, уны мәсеттә калдырып киттегез.

Уның һүзе ерзең бөтә ләззәттәренән һәм байлыктарынан киммәтерәк! Иген өсөн кемде онотоуығыз хақында уйланығыз?! Күзегеззе асығыз, гәмһезлек йокоһонан уянығыз!

Комһозлогоз аркаһында, Аллаһ һүзәренең мәгәнһен төшөнә алманығыз: «Аллаһтағылар тамашаларзан һәм саузанан якшырак, һәм Аллаһ – Ризык биреүселәрзең Иң Якшыһы».

[Шәйех Мәүләнә был һүзәрә менән «Йома» сүрәһенең 11-се аятында килтерелгән вакиғаға аңлатма бирә: риүәйәттәр буйынса, Мәзинәлә, иҗен уңмаған осорза, **Пәйғәмбәрәбез** (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) мәсеттә йома вәғзән һөйләгән сакта, эргәнән азык-түлек тейәлгән каруан үтә. Каруан килеүен күрәп, шатланып дөңгөр қағыузарын ишеткәс, сәхәбәләр, урындарынан һикерәп тороп, уға каршы йүгерә. **Пәйғәмбәрәбез** (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) янында ун ике ғенә кеше тороп кала. Аллаһу Тәғәлә, был вакиғаға яуап рәүшендә, мәңгелек тормош капиталын үтә торған донъя байлыктарына алмаштырыуың хаталы булыуын сәхәбәләргә, ә улар йөзөндә Киәмәткә кәзәрғә бөтә моъминдәрғә аңлата:

«Улар берәй ерзә әйбер һаткандарын күрһәләр йәки берәй тамашаға юлыкһалар, һинәң яңғызыңды калдырып китеп барырзар. Әйт һин: «Аллаһка якын тороу (намазза, сәждәлә, доғала булыу) тамашанан да, саузанан да якшырак, - тип. Аллаһ – ризык биреүселәрзең иң хәйерлеһе». (Йома, 11)

Күпмә кеше был донъяға килеүенең асыл максаты булған ғибәзәттә һанға һукмай: кемдер ризык табыу кәрәклеғенә һылтана, кемдер вазифаһына, кемдер байлык, нәфсе, дан һәм башка теләктәр колона әүерелә. Ә бит без был донъяға нимәғәләр эйә булып өсөн түгел, шаһит булып өсөн килдек. Без «донъя тормошо» тип аталған кунакханала ғибәзәттәрәбез менән Раббыбыздың ерзәғә шаһиттары булыуыбызды расларға тейешбез. Үзебеззе хужа итеп тойоп, шул кунакхана буйлап йөрөү, фани донъяның бөтмәс-төкәнмәс ялтырауыктары артынан сабыу, намаззан, зекерзән һәм башка ғибәзәттәрзән баш тартыу – бөйөк каза күреүзең сәбәбе шул түгелме?

Һүз юк, Аллаһ коло тырышлык һалып хезмәт итергә, үзен, үзе яуаплы булғандарзы бөтә кәрәк-ярак менән тәъмин итергә тейеш. Әммә былар Раббыбыз алдындағы бурыстарзы һанға һукмауға сәбәп була алмай. Ул бер нимәнә онотмаска тейеш: мәңгелек тормошка

кағылған кескәй ғенә ғәмәл дә был донъянан һәм унда булғандарзан киммәтерәк.

Әбү Хурайра (разыйаллаһу ғәһһү) сәхәбә тапшырған бер вакиға был хәкикәтте бик якшы асып һала:

«Бер заман **Пәйғәмбәрәбез** (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) бер төбәккә һуғышсыларын ебәрә. Озакламай улар бик күп улъя менән кайта. **Әбү Бәкер** (разыйаллаһу ғәһһү) былай ти:

– О Рәсүлүллаһ! Шул кәзәр тиз һәм шул кәзәр күп ғәнимәт алып кайткан һуғышсылар булғаны юк ине әле.

Аллаһ Илсеһе (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) былай ти:

– *Кемдең быға карағанда ла тизерәк кайтыуын һәм быға карағанда ла күберәк ғәнимәт менән кайтыуын әйтәйемме? Әгәр әзәм, тәһәрәтләнеп мәсеткә киһә, иртәнге намаззы, унан Духа намазын укыһа, ул тизерәк тә кайтасак, улъяһы ла күберәк буласак».*²²

Пәйғәмбәрәбезҙең (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) был һүззәре аша Уның тормошка хикмәт менән карауын һәм вакиғаларзы дини күзлектән баһалауын күрәрбез.

Тормошто һәм вакиғаларзы тап шулай кабул иткән Аллаһтың һайлам колдары, матди юғалтыузар өсөн кайғырып, рухи юғалтыузарзы игтибарға алмағандарзың моңһозлоғона ғәжәпләнгән. **Шәйех Хатәм Әсәм** ауызынан сыккан шелтә бының асык миғалы. Был бөйөк кеше әйткән:

«*Мин йәмәғәт намазын калдырырға мәжбүр булғас, Әбү Исхак кына минең кайғымды уртаклашты. Ә бит минең балам үлһә, ун меңдән ашыу кеше кайғымды уртаклашыр ине. Бының гилләһе шунда: дини юғалтыузар кешеләргә донъяуи юғалтыузарға карағанда еңелерәк тойола».* (Ғаззали, *Ихья*, I, 136)

Бөтә был хәкикәттәргә карамастан, мәсеттәрзә бергәләп йәмәғәт менән намаз кылуға – ғайре-мүәккәдә сөннәһенә тейешле игтибар юк. Мәсеттәр төзөлә, тик кайһы бер төбәктәрзә улар буш тора. Әгәр

22. Ибн Хиббан, *Сахих*, VI/XVIII, 276, Бэйрут, 1993.

бөгөн шул мәсеттәрзе йәмәгәт булмаганлыктан буш тотһак, иртәгә, Киәмәт көнөндә, ата-бабаларыбызға ниндәй күз менән карарбыз?! Аллаһ Илсеһенең (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) шәфәгәтен көтөп торганда, мөһим Сөннәгә тейешле игтибар бирмәгәнебез өсөн шелтә алһак, хәлгенәбез ниндәй булыр?!]

Аллаһу Тәғәлә сәждәләребеззе Үзенә якынайыуға бер сәбәп итһен, намаззарибыз миғражыбыз булһын, әхүәле рухиәбез менән мәсеттәребез йәнләнһен. Динәбез кәләбтәребеззе берләштерһен һәм бөтә Мөхәммәт (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) өммәтенен уяныуына, нығыныуына, котолоуына сәбәп булһын!

Әмин!

Аллаһтың тәкүәле колдары нәсихәте

**Мәүләнә
Йәләлетдин
Руми** رحمة الله عليه

6

Аллаһтың тәкүәле колдары нәсихәте

Мәүләнә Йәләлетдин Руми رحمۃ اللہ علیہ - 6

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Изге Рамазан айы етте. Күктән рухи азык төшкән өсөн, матди ризыктан баш тарт. Был айза рухиятең өсөн табын корола. Был – йөрәктәребеззе тәнебез гонаһтарынан арындырыу һәм уны Илаһи һөйөү һәм иман менән һугарыу айы».

[Барса мактаузарыбыз беззе изге Рамазан айына кәзәр йәшәткән Аллаһу Сүбхәнәһү үә Тәғәләғә. Изге Рамазан – шәфкәткә һәм бәрәкәттәргә күмәлгән ай. Рухи киммәттәр тиреү өсөн иң уңдырышлы ай был. Был ай – Аллаһу Тәғәләнең Мөхәммәт Мостафа (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) өммәтенә махсус бүләге. Был ай – ихлас мөһминдәр өсөн Илаһи бүләктәр хазинаһы. Аллаһ илсәһе (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) әйтә:

«Әгәр Аллаһ колдары Рамазан айының хәкики киммәтен белһә, өммәтем уның йыл буйы дауам итеүен теләр ине». (Хәйсәми, т. III, стр. 141)

Һис шикһез, без Аллаһу Тәғәләғә карата ниндәйзер вакыт арауығында ғына түгел, гүмеребеззең һәр мәлендә күндәм һәм рәхмәтле булырға тейешбез. Әммә шуны ла иҫтән сығармау لازым: Аллаһтың рәхмәте төшкән махсус сәғәттәр, көндәр, айзар бар. Был – тәүлектәге таң мәле, азнаның йома көнө һәм йылдың Рамазан айы.

Изге Рамазан айы – Раббыбызға яқынайыу өсөн иң кулай ай. Рамазан сақырыуына яуап биргәндәр рухи бәрәкәттәр менән бүләкләнә. Спортсылар, мөһим ярыштар алдынан көндәлек мәшәкәттәрзән ситләшеп, енеү өсөн кәрәкле ныклы әзерлек өсөн

күнекмә лагерзарына киткән кеүек, мөһминдәр өсөн Рамазан айы ла, донъя мәшәкәттәрән ситкәрәк куйып, күберәк ғибәзәттәр кылып, Раббыбызға якынайу айы.

Йәнә бер нимәнә иштә тотоу кәрәк: көндәлек мәшәкәттәр менән үзәбәззе артык йонсотмайбызмы? Үтә торған юк-бар пландар һәм теләктәрзе тормошка ашырыу өсөн күпме вақыт, көс һәм энергия түгәбез? Рамазан айына бит без әхүәле рухиәбәззе үстәреү, Аллаһтың камил колдары булыу һәм мәңгелек тормош өсөн күберәк капитал туплау ниәте менән инергә тейешбез. Бының өсөн Рамазан айының хәкики киммәтен төшөнөү, аңлау кәрәк. Был айза изге ғәмәлдәр өсөн сауаптар башка айзарға карағанда күпкә арттырып бирелә. Тап ошо Рамазан айында иҫәпһез-хисапһыз Илаһи бүләктәр йәшеренгән бәрәкәтле Кәзер төнө бар.

Аллаһ Илсәһе (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм), Рамазан айындағы Илаһи киммәттәрзе аңламайынса, унан мәхрүм калыусыларзың зур юғалтыузарға дусар булыуы хақында белдерә: *«Миңә Ябраил фәрештә (ғәләйһис-сәләм) килде һәм әйтте: «Рамазан айына инеп, ярлыкау алмағанга – кайғы». Мин әйттем: «Әмин!»* (Хәким, IV, 170/7256; Тирмизи, Даават, 100/3545)

Рамазан бәрәкәттәрәнән мәхрүмдәрзең хәле, аяк астарында ергә күмелгән хазина барлығын белмәйсә, астан үлгән хәйерселәрзең хәленә бәрәбәр. Бәрәкәтле язғы ямғыр менән туйына алмаған кая тапштар менән дә сағыштырып була уларзы.

Шәйех Мәүләнә образлы рәүештә йәмәғәткә ураза исеменән мөрәжғәт итә:

«Ураза әйтә: «Әй Аллаһ! Был колоң, сарсаузан йонсоһа ла, әмерең буйһоноп, хәләл ризығыңдан һәм һыуыңдан да баш тартты. Тик ниңә ул һаман һарамға ынтыла?»

[Ураза айы булған Рамазан айында иманлылар тәүлектәң якты вақытында ашау-эсеүзән тыйыла, йәғни хәләлдән баш тартып, һарамдан йырак торорға өйрәнә. Ураза мөһминдең ихтыяр көсөн нығыта һәм көндәлек тормошонда гонаһтарзан әрсәләй. Башка

гибээттәр кеүек үк, ураза әзәмде харамдан курсалай, кәлбен бөтә шакшылыктарзан тазарта.

Тейешенсә тотолган ураза – Киәмәт көнөндәге йәһәннәм утынан калкан, фани донъяла тамырзары тамук сокорона һузылған харамга кәртә. Ураза – әхүәле рухиәнде гонаһтарзан, бигерәк тә гәйбәттәрзән тазартыу мәктәбе.

Ураза вакытында, бер яктан, ауызыңа ингәнгә игтибарлы булыу мөһим булһа, икенсе яктан, ауызыңдан сыкканга – лайыклы булмаган һүззәргә, тиргәшеү, әрләшеү һүззәренә лә кәртә куйыу мөһим.

Үбәйд (разыйаллаһу гәһһү) былай тип һөйләй:

«Ике катын ураза тоткан. Төшкө якка табан берәү килгән дә былай тип һөйләгән:

– Эй Рәсүлүллаһ! Бөгөн ике катын ураза тота. Улар сарсаузан үлем хәлендә (Бәлки, уразаларын өзөргә рөхсәт бирерһегез?).

Аллаһ Илсеһе (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) икенсе якка боролган, бер һүз зә өндәшмәгән. Әзәм йәнә йомошон кабатлаган:

– Эй Рәсүлүллаһ! Улар, ысынлап та, үлем хәлендә.

Аллаһ Илсеһе (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) бойорок биргән:

– *Сакырығыз уларзы бында!*

Улар килгәс, **Аллаһ Илсеһе** (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) һауыт килтерергә кушкан. Һауытты катындарзың беренә биргән дә әйткән:

– *Ашказаныңды бушат!*

Катын ит киәгә һәм кан кошкан. Үз сиратында икенсе катын да ит киәгә һәм кан кошкан.

Был хәлдә күргәндәр шак каткан. Шул сак **Аллаһ Илсеһе** (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) аңлатып биргән:

– Улар, уразала булып, Аллаһу Тәғәләнең хәләл ризыгынан баш тарткан, әммә, уразаны бозоп, харам ейгән. Улар икәүләп ултырып кеше итен ашаган (гәйбәт һаткан)». (Әхмәт, V, 431; Хәйсәми, III, 171)

Аллаһу Тәғәлә гәйбәт һатыузың ни кәзәр ауыр гонаһ булыуы хакында белдерә:

«...Кешенең серен һатмагыз, шымсылык кылып, бер-берегезең гәйебен (тырнак астынан кер) эзләмәгез. Берегез икенсегә артынан (яман) һөйләп калмаһын. Үлгән туганының итен ашап, кеше тәм табырмы? Был нәжес бер гәмәл булып ине. Шулай булгас, (был харамдарзы кылып, гонаһка батыузан) Аллаһтан куркыгыз. Шик юктыр, Аллаһ тәүбәләрге кабул итә һәм ярлыккай». (Хужүрәт, 12)

Ураза файзалы булһын өсөн, ураза тотоусы Аллаһу Тәғәлә тәнкитләгән бөтә нимәнән алыс булырга тейеш.

Оло йөрәкле **Ғәли (разыйаллаһу гәһһү)** шулай кәңәш биргән:

«Изге гәмәлдәр кылганда, күберәк бер нимәгә игтибар итегез: Раббыбыздың уны ниндәй шартта кабул итәсәгенә һәм гәмәлдәребезең файзаһыз булмауына».

Йәғни, игелек кылыу мөһим булган кеүек, уның кәмселекһез булыуы һәм еренә еткереп аткарылыуы ла мөһим.

Бер заман, **Шәйех Абдуллаһ Дехлеви** ураза тоткан мөлдә, эргәһендәгеләр солтан хакында гәйбәт һата башлаган. Шәйех былай тип әйткән:

– Кызганыс, уразам бозолдо!

Шәкерттәренә берәһә аптырап һораган:

– Остаз, һез бит гәйбәт һатманыгыз!

– Әйе, мин гәйбәт һатманым, ләкин мин тыңланым. Ә гәйбәтсә һәм уны тыңлаусы бер-берәһенә тиң».²³

23. Абдульғәни бин Абу Саид, *Хувельғани Рисалеси*, 152 бит.

Аллаһу Тәғәлә гәйбәт һатыузы ла, уны тыңлаузы ла тыя. Шуга күрә гәйбәтселәр араһында өндәшмәй генә торғандар за Аллаһ эмерен бозған булып һанала.

Гәйбәт – кеше хокуктарын бозоусы ауыр ғонаһ. Гәйбәт таратыусы, яман хәбәр таратып кемдең хокугын бозған, шунан ғәфү үтенергә тейеш. Ул үзенең ғонаһы, гәйбәте һаҡында шул рәүешле һөйләргә тейеш: «Мин шундай-шундай кешеләр алдында шундай-шундай һүззәр әйттем...» Ә әгәр гәйбәтең иманлылар араһында ызғыш сығарһа, Аллаһ алдында оҙаҡ һәм ихлас итеп тәүбә кылырға һәм мохтаждарға сазака таратырға тейешһен.

Гәйбәт – ауыр эземтәләргә килтереүсе ғонаһ. Бәс, шулай булғас, эземтәләрен юйып йөрөгүгә карағанда, телендә тыйыу еңелерәк.

Ураза кешене һәр бер ағзаһы менән (кулдары, теле, күззәре, колактары...) Аллаһу Тәғәлә шелтәләгән гәмәлдәрҙән, тәүге нәүбәттә гәйбәттән тайшанырға өйрәтә. Өзәмдең ашказаны ғына түгел, бөтә ағзалары ла уразала булырға тейеш. Юғиһә **Аллаһ Илсеһе** (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) киһәткәндәрҙең яҙмышына дусар булыуың бар:

«Аслыҡ һәм һыуһауға ғына ирешкән күпме ураза тотоусы бар».
(Ибн Мәджә, Сыйам, 21)

«Алдашыуҙан, ялғандан баш тартмаған (белһен), Аллаһ уның ашау-әсеүҙән баш тартыуына мохтаж түгел». (Бохари, Саум, 8)

Абдуллаһ бин Ғүмәр (разыйаллаһу ғәһһү) әйткән:

«Озайлы намаздарҙан кипкән һыуған кыяғы кеүек булһағыз за, ураза ваҡытында йонсон, казакка окшап калһағыз за, һарамдан, шикле нимәләргән касмаһағыз, Аллаһ уразағызды кабул итмәйәсәк».]

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Тәнеңде нәзәкәтле ризыктар менән кәзерләргә тырышма! Ул ер куйынына инеп ятасак корбан ғына. Әхүәле руһиәңде руһиәт сығанактарынан һугар. Йәнең генә күккә олғашырға һәм абруй казанырға һәләтле».

Тәнеңде тәмле-татлы менән күп ризыкландырма. Тәненә ярагга тырышкандар нәфсеген туйындыра һәм һөзөмтәлә үзен хурлыкка дусар итә.

Әхүәле рухиәңә рухи азык бир. Мәңгелек донъяга көслә һәм нык булып кайтһын өсөн, һәр нәмәгә хикмәт күзе менән багырга, нескә тойомларга, рухи азык менән ризыкланырга өйрәт».

[Бирәнлек, күп йоклау, ялкаулык, тапкан-таянғаныңды теләфләү әзәмдең рухи кимәлен түбәнәйтә, рухи төшөнкөлөккә, иманлы әзәм үтәргә тейешле ғибәзәттәргә һүлпән карауға, һөзөмтәлә рухиәтһезлеккә, мәгәнәһез гүмер һөрөгүгә алып килә.

Аллаһ Илсеһе (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм), ашау-әсеүзә тотанаклы булырға сақырып, былай ти:

«Кеше тултырган иң насар һауыт – ашказан, ә аякта басып тороу өсөн, бер-ике кабым ризык та етә. Әгәр ашказанды бик тә тултырғы килә икән, уның бер өлөшө – ризык, бер өлөшө – һыу һәм өстән бер өлөшө һауа булһын». (Тирмизи, Зөһд, 47)

Ураза кешене дөрөс тукланырга өйрәтә, күп ашаузан котолоу, тән һәм йәнәнде сәләмәтләндереүең төп сараһы булып тора.

Иманлы әзәмгә тәнен тукландырыузан бигерәк йәнән тукландырыу хақында уйлау зарур. Тән – йәнәнде ер матдәләренән торған һәм гүмер һуңында ергә китәсәк материал кабығыһы. Камиллыкка ирешә-ирешә, йән юғарыға үрләй. Иманлы әзәмгә тәненең һаулығын кайғыртыу за лазым, әммә төп иғтибар үзәгендә әхүәле рухиәбез именлеге булырға тейеш.

Тәкүәле әзәмдәр, айырым алғанда, **Мөхәммәд бин Кәғб әл-Курази** былай тип яза:

«Гүмәр бин Абдулғәзиз (рәхматуллаһи гәләйһи) менән мин Мәзинәлә осрашкайным. Ул вақытта ул бай, сибәр, көслә, дәртле егет ине. Байтак вақыт үткәс, инде ул хәлиф булғас, мин уны йәнә күрзем. Рәхсәт һорап индем һәм, йөзөнә карап, аптыраузан катып калдым. Ахырза ул кыскырып ебәрзе:

кар
күр

FYM

МИН
КҮЗЭ
ауы
бөтө

Һөй.

haул
 торм
 алфа

кын
эйт

a he

килт
тейе
Раб
йөр

Шэйех Мәүләнә әйтә:

«Якшы тошон: эгэр тәнең каза күрһә йәки милкең һәм байлығың кәмеһә – йәнең, гонаһтарзан курсаланып, файза күрә. Хәйер-сазакалар тәү карамакка милкеңде кәметә, ә асылда шулар аша әхүәле рухиәң йәнләнә!»

[Исламдағы мәһим ғибәҙәттәрҙең береһе булған ураза, ваҡытлыса ашау-әсеүҙән тыйып, Раббыбыз биргән бәрәкәттәрҙең хәкики киммәтен аңларға, астарзың, фәкирҙәрҙең хәлен, ызаларын тәрәнерәк төшөнөргә ярҙам итә. Уразалының йөрөгәнән шәфҡәт, миһырбанлыҡ, йомартлыҡ шишмәләре урғыла башлай.

Ураза биргән тәүгә дәрәс – миһырбанлык дәрәсә. Ураза тирә-йүндәгеләргә карата катылык һәм тупаслык булып каткан йөрәктәге кан тамырзарын тазарта. Астың хәлән асылкты татыған ғына аңлай ала.

Мысырза каты аслык булганда, **Йософ** пәйгәмбәрзән (ғәләһис-сәләм) былай тип һорайзар:

– Иңе дәүләттеге бөтә һаклағыстар ышанып тапшырылған. Ни өсөн һин асығаһың?

– Тук булһам, астарзың хәлен аңлай алмам тип куркам, – тип
яуап бирә пәйғәмбәр.

Изге Рамазан айында, ураза рухиятен үзебезгә һендереп, мохтаждарға, ярлыларға шәфкәт косағыбызны нығырак асырға тейешбез, сөнки безгә иҫәпһез күп бәрәкәттәрен биргән Аллаһ ни кимәлдә Үзенә ризалығын алырға тырышыуыбызны өлкөһөз һынай. Аллаһ юлында милкебезгә сарыф итеүзә Үзенә сәре бар: артык ботактарҙан котолған емеш ағасы уңышын арттырған кеүек, сазакалар ға уны таратыусының байлығын арттыра.]

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Сазакалар таратыузан милек кәмемәй. Киреһенсә, сазакалар милекте югалтыузарзан һәм ерле юкка сарыф итеүҙән һаҡлай.

Алтының зәкәттән кәмемай, арта ғына. Янсыгыңды зәкәт һаклаясак.

Иген сәскәндә, келәттәр бушап кала. Уның байы йыйып алынган яңы уңыш сәселгән игендән ни кәзәр күберәк! Бушап калган бер келәт урынына күпме келәт иген менән тула!..

Келәттә сәселмай калган игенде иһә бөжәктәр һәм сыскандар әләф-тәләф итеп бөтә».

[Аллаһ ризалыгы өсөн бирелгән игәнә, хәйер-сазака, зәкәттәр, ихласлыгына карап, мәһминдең милкен һаклай. Аллаһу Тәғәлә йомартлыгы өсөн уға бәрәкәттәрзе сарыф иткәнәнә карағанда 10-дан 700-гә кәзәр арттырып бирә.

Аллаһ Илсеһе (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм), әйткән:

«Һәр таң ергә ике фәрештә төшә, уларзың береһе Раббыбыззан былай тип һорай:

«Әй Аллаһ! Һин биргәндәрзе Һинең юлыңда сарыф итеүселәргә (яңы бәрәкәттәрзе) арттырып бир!»;

Ә икенсеһе, гәйепләп, былай тип үтенә:

«Әй Аллаһ! Һарандарзың байлыгын юкка сығар!» (Мөслим, Зәкәт, 57)

Өзәмгә йоғонто яһаған ике нимә бар: беренсеһе – иманлы йәки иманһыз дуһтар, икенсеһе – ризығыңды ниндәй юлдар менән табыуың һәм тапқан-таянғаныңды нимәгә сарыф итеүең.

Күпселектең фекеренсә, аксаны кайза һәм нисек тотоноузы улар үззәре хәл итә. Ә асылда тап аксалар кешене теге йәки был гәмәлде кылуға этәрә, йәғни, аксаларзың энергетикаһы кешенең тәртибенә йоғонто яһай. Аксалар йылан шикелле, кайзан шыуышып сыккан, шунда шыуышып инеп тә китә. Кешенең килем сығанағын асыклау өсөн, уларзың нимәгә сарыф ителеүен күрәү зә етә. Хәләл юл менән табылған килем хәләл хәжәттәргә тотонола, һарам аксалар һарамға сарыф ителә, елгә оса.

Милкенде Аллаһ ризалығы өсөн биреү – бөйөк мәртәбә, иман юлындағыларзың һәммәһе лә уға ирешә алмай. Ундай мәртәбәнән мәхрүм калған һыкмырзар хақында оло йөрәкле **Ғәли** (разыйаллаһу ғәһһү) былай ти:

«Карундарзың хәле хәтәр: был донъяла улар фәкирзәр һымак йәшәй, ә Киәмәттә уларзан байзарзан хоралған һымак хораласак».

Фатихалы Рамазан айында, мосолмандар араһында дуҫлыкты нығытыу өсөн, милкебеззе корбан итеүгә әүәҫлектә арттырырға тейешбез. Кешеләрзең иң йомарты - **Аллаһ Илсеһе** (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) – был айза айырыуса киң күңелле була. Уға шундай һорау бирәләр:

– Аллаһу Тәғәлә иң күп сауапты ниндәй сазакаға бирә? – Ул шулай тип яуап бирә:

– *Изге Рамазан айында биргән сазакаға...* (Тирмизи, Зәкәт, 28/663)]

Аллаһу Сүбхәнәһү үә Тәғәлә изге Рамазан айында безгә бәрәкәттәрен тултырып бирһен, һәр төндө Кәзәр төнө итеп, был донъяла оһраған һәр кешене изге **Хызыр** итеп күреү һәләтен бирһен! Рамазан рухиәте менән йөрәктәребеззе йәнләндерһен һәм барса хата һәм гонаһтарыбыззы ярлыкаһын! Изге Рамазан айында йөрәктәребез казанған рухиәтте икенсе Рамазанға кәзәр һаклау ниәтен, ынтылышын нығытһын һәм калған бөтә ғүмеребез буйына һакларға насип итһен!

Әмин!..

Аллаһтың тәкүәле колдары нәсихәте

**Мәүләнә
Йәләлетдин
Руми** رحمة الله عليه

7

Аллаһтың тәкүәле колдары нәсихәте

Мәүләнә Йәләлетдин Руми رحمۃ اللہ علیہ - 7

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Нигмәттәр өсөн шөкөр кылыу нигмәттәрзән киммәтерәк. Раббыбызга шөкөр кылырга өйрәнгән әзәм, шөкөрөн онотоп, донъя байлыктарын өстөн күрерме?»

Шөкөр – нигмәттәрзең еlege. Нигмәттәр - тире һымак, кабырсак кына. Шәфкәтле Раббыбыз капкаларына шөкөр генә алып бара.

Нигмәттәр ецел уйлауга сәбәп булыуы ла ихтимал. Шөкөр кылыу йөрәкте йәңләндерә.

Акылыңа кил һәм шөкөр нигмәте аша хәкики нигмәттәрзе йыя башила!»

[Дустарыбыздың береһе безгә бик киммәтле бүләк бирзе, тип күз алдына килтерәйек. Бынан һуң без уға илтифатһыз була алабызмы? Киреһенсә, без уның йөрәген йәрәхәтләргә тартыныр инек. Уға карата якшы булырга һәм быны һүззәребез, гәмәлдәребез менән күрһәтергә тырышыр инек.

Аллаһу Тәғәлә, һынау һәм Үзенә рәхмәтле булғандарзы рәхмәтһеззәрзән айырыу өсөн, йән әйәләренә сикһез ниғмәттәрән бүләк итә һәм киңәтә: рәхмәтлеләр Уның мәрхәмәтенә лайык буласак, ә рәхмәтһеззәр – язаһына.

Раббыбызга рәхмәтле булыу – «Рәхмәтем сикһез һиңә, Раббым!» кеүек һүззәр генә түгел, ул һүззәр йөрәк менән расланырга һәм гәмәлдәребез менән нығытылырга тейеш.

Йөрәк менән рәхмәтле булыу - барса нигмәттәрзең Хак Хужаһы Аллаһу Тәғәлә икәнлеген даими ифәтә тотуу ул.

Ғәмәлдәрәбез менән рәхмәтле булыу - Раббыбыз бүләк итеп биргән нигмәттәрзе файзаланып, Аллаһу Тәғәләнең ризалығы өсөн изге ғәмәлдәр кылыу һәм Ул өнәмәгән яман ғәмәлдәрзән тыйылыу. Аллаһу Тәғәләнең ризалығына ирешеү – иң зур нигмәт.

Аллаһ Илсеһе (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) менән берге булған тәкүәләләр хақында изге аят былай ти:

«... Иман килтереп, изгелек кылғандарға ярлыкау һәм олуг әжерзәр булыр» (Фәтех, 29). Ул шуны хәтергә төшөрә: мөбминдән йөрәге, хистәре, уйзари һәм ғәмәлдәре бер максатқа – Аллаһу Тәғәләнең ризалығын алыуға йүнәлтелгән булырға тейеш.

Әйтәйек, берәүгә барса хакимлик һәм байлык, зиннәттәр һәм муллык эсендә мең йыл ғүмер бирелгән икән, ти. Әммә үлем уны ла барып табасак һәм ул был донъянан буш кул менән китәсәк. Бирелгән нигмәттәр өсөн рәхмәтле булып йәшәһә генә, ул мәңгелек донъяла бәхет-сәғәзәткә лайык буласак.

Рәхмәтле булыу, шөкөр кыла белеү – үзе бөйөк нигмәт. Был нигмәт өсөн дә Раббыбызға шөкөр кылырға тейешбез. Иманлы әзәм барыһы өсөн дә Аллаһу Тәғәләгә рәхмәтен белдерергә тейеш: Уны хәтерзә тотууы, Уның алдында сәждәләр кылыуы, Уның күндәм һәм тоғро коло булыу мөмкинлеге өсөн...

Аллаһу Сүбхәнәһү үә Тәғәлә әйтә:

«Хактыр, Без уға тура юл күрһәттек. Теләһә, шөкөр кылыусы булыр, теләмәһә, кәферлектә һайлар!» (Инсән, 3). Йәғни, рәхмәтле йәки рәхмәтһез булыуына карап, кеше йә уңыш казана, йә яза ала.

Донъяның азырғыс вәсүәсәләре, файзаһы артынан сабыулау һәм, биргән икһез-сикһез байлык-нигмәттәре өсөн шөкөр итеп, якшы ғәмәлдәр кылыуза тырышлык күрһәтеү, ризалығын алырға тырышыу урынына әр-Раззәк (Ризык биреүсебез) хақында онотоуыбыз рухи һуқырлығыбыз күрһәткесе түгелме?

Йуныс Эмре бөтә барлыктың Хак Хужаһын танып белмәгәндәргә, вайымһызрәүештә азашкан юлынан барыусыларға мөрәжәғәт итә:

*Кем кулында көс һәм кеүәт,
Күктәгеләр, ерзәгеләр?
Томан ғына һинең мөлкәт,
Тик вакытлы ғына бүләк...*

Аллаһу Тәғәлә вакытлы донъяның буш сағымы менән алданғандар тураһында хәбәр итә:

عَامِلَةٌ نَّاصِبَةٌ

«Ул көндө йонсотоусы эштәр эшләнәр». (Ғәшйиәһ, 3)

Шуны иштә тотоу لازым: Хак Тәғәләбәзгә шөкөр итмәгәндәрҙең һәр нигмәте бәрәкәтле булыуҙан туктай, мәңгелек тормошта каты яуап бирергә тейешле ауыр йөккә әүерелә.

Кызғаныска каршы, иманһызлык һазлығына баткандар үзәрәнә бүләк ителгән һәр байлыкты үз милке тип исәпләй һәм үзе теләгәнсә, хатта харам, ярамаған юлдарға тотона, ә шуларҙан мәхрүм калһа, өмөтһөزلөккә бирелә. Рухи хәйерселектәрән «сәғәзәт» тип, ә хак мәһминдәргә хас булған ер тормошона әһәмиәт бирмәүҙе «фәкирлек» тип атау аҡылһызлык түгелме ни?

Аллаһу Тәғәлә хәбәр итеүенсә, әзәм тәбиғәте менән назан һәм гәзелһез:

«Ләкин кеше тигән әзәм заты, Аллаһ уны һынарға теләп, үзенә байлык бирһә, маһайып әйтер: «Аллаһ мине генә шәрәфле дуһы итеп, байлык бирҙе». Ләкин вакыты етеп, уны (һынар өсөн) бирелгән ризыкты сикләһә, әйтәсәк: «Раббым мине кәмһетте!» (Фәжер, 15-16).

Ундай кешеләр гәмәлдәрәненә эземтәләре хақында уйланмай, уларҙы уратып алған муллык юкка сыкмас, мәңге дауам итер, тип исәпләй. Улар фекеренсә, Раббыбыз уларға был донъяла байлык, бәрәкәттәр биргән икән, улар Уның һайлам, яҡын колдары, ә кемгәлер

Раббыбыз донъялыктагы байлыктарзы эз биргән икән, Раббыбыз алдында улар бахыр, кәмһетелгән хәлдә.

Кулына ингән бөтә матди байлык файзага тип уйларга тейеш түгел мөһмин. Һәр нәмә, һәр килем ике яғы ла үткер бысак ише: улар игелек булып инеүе лә, зыян булып инеүе лә ихтимал. Хәләл юл менән ингән һәм Аллаһу Тәғәләгә шөкөр ителгән нигмәттәргә генә кыуанырга кәрәк. Раббыбызан әхүәле рухиәбеззе хайыгайтасак харам, гонаһлы матди байлыктарзан курсалаузы ла һорарга кәрәк.

Был донъяла берәүзең кулына ла эләкмәгән хакимиәт һәм байлыкка эйә булган **Сөләймән пәйгәмбәр** (гәләйһис-сәләм) гүмеренең һәр мәлендә Хак Тәғәләбеззе иҫендә тоткан һәм рухи донъяһын донъя байлыктары һандыгына әйләндермәгән. Аллаһу Тәғәлә уның тураһында былай тип әйтә: **«Сөләймән бик тә якшы хезмәткәребез ине...»** نِعْمَ الْعَبْدُ (Сад, 30).

Юклык һәм каты ауырыу менән һынау үткән **Әйүп пәйгәмбәр** (гәләйһис-сәләм), Аллаһтың рәхмәтенә өмөт баглап, һис касан түземлеген юймай һәм язмышына шөкөр итә. Аллаһу Тәғәлә уны ла иҫкә ала: **«Ул ғәжәйеп якшы хезмәткәребез ине...»** نِعْمَ الْعَبْدُ (Сад, 44).

Тимәк, «ағнийә шакирин (муллыкта шөкөр итеүселәр)» һәм «фокара сабирин (юклыкта түземлеләр)» Аллаһтың ризалыгына һәм Илаһи һөйөүгә ирешеүгә берзәй югарылыкка күтәрелә.

Рәхәтлектә лә, кыйынлыкта ла — тормошоноң һәр мәлендә мөһмин булганына шөкөр итә, рәхмәтле була белә.]

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Хәйерселәр һәм мохтаждар - Аллаһтың Йомарт (әл-Кәрим) сифатлы Гүзәл Исеменең сағылышы. Хәйерселәр һәм мохтаждар, хәжәттәрен һорап, йомарттарга һәм байзарга мөрәжсәгәт итә. Ана шулай фәкирзәр байзарзың сәгәзәткә ирешеүенә сәбәпсе була».

«Йәбәрләнгәндәр йомартлыкка һәм игелеккә мохтаж булган кеүек, йомартлык һәм игелек тә йәбәрләнгәндәргә мохтаж. Матур кешеләр кәмселекһез таза көзгә эзләгән кеүек, йомартлык

та бахыр, меҗкен кешеләрзе эзләй. Көзгөләрзе матур кешеләрзең матур йөззәре сагыла, йомартлык һәм игелектәр фәкир һәм йәберләнгәндәрзе сагыла».

«Хәйерсе – йомарттар өсөн көзгө. Һак бул: ул көзгөнө һораусының йорәген йәрәхәтләрзәй һүззәр менән таплама».

[Аллаһ биргәндәрзе Уның ризалығына ирешерзәй урындарға сарыф итеү – Раббыбызға шөкөр итеү билгеһе. Әхүәле рухиәләрен һаранлыктан һәм иһрафтан әрсәләп, милектәрен мохтаждарға биреүсе байзар – көслө һәм бәхетле кешеләр. Яндарындағы йәберләнгәндәрзең йөрәктәре шатлык һәм өмөт менән тулғанда, улар рухи тыныслык таба.

Хактыр, фани донъяла ярлылар байзарзың ярзамына мохтаж, әммә Киәмәт көнөндә байзар йәберләнгәндәрзең доғаһына мохтаж буласак, йәғни, был донъяла фәкирзәрзең булыуы хәллә кешеләр өсөн бер ниғмәт. Байзар ярлыларға, мохтаждарға ярзам аша Аллаһу Сүбхәнәһү үә Тәғәләнең ризалығына ирешә ала.

Борон тәкүәләләр мохтаждарға бик һак мөнәсәбәттә булған. Уларзың намысына теймәс өсөн, сазака һалынған конверт тыштарына улар шулай тип язған: *«Хөрмәтле әфәнде ..., бүләгебеззе алған өсөн, һезгә рәхмәтебеззе белдерәбез!»*

Һәр бер изге ғәмәлдең әзәп, тәртип канундары бар. Һак кына бирелгән сазакалар иманлы әзәмдең якшы сифаттарын нығыта, битәрләп бирелгән сазакалар кире тойғолар уята.

Аллаһу Тәғәлә, әзәмдәрзе киҗәтеп, былай ти:

«(Кешеләргә) тәмле һүз әйтәү һәм (уларзың) хаталарын кисерә белеү, рәнийетеп, теләр-теләмәс бирелгән хәйерзән артығырак, Аллаһ (колдарының сазакаларына) мохтаж түгел...» (Бакара, 263);

«Йәтимдәргә килгәндә, аң бул, уларзы рәнийетмә! Мохтаждарға килгәндә лә, уларзы яныңдан кыума!» (Духа, 9-10)

Аллаһ Илсеһе (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм), кулына һиндәйзер милек йәки акса килеп иһеү менән, уларзы таратып бөтмәй

тороп, тыныслык тапмаған. Һораусыларға бирер нәмәһе булмаһа, уңайһыҙланып, ситкә боролған. Был мәсьәләгә ҡағылышлы аят та төшөрөлгән:

«Үзең дә Аллаһтан ниғмәт һорап ялбарған сакта (хәйер бирә алмау сәбәпле кыйынһынып) мохтаждарҙан боролһаң, һис юғында уларға күнелдәре рәңгемәслек йомшак һүҙҙәр әйт». (Исра, 28)

Аяттан күреүебезсә, Ислам әзәбе ҡағизәләре мохтаждарҙың үтенесенә игтибарһыҙ булыуы һәм уларҙы ауыр хәлдә ҡалдырыуы тый. Иманлы әзәм, әгәр бирер нәмәһе булмаһа, йомшак һүҙ менән булһа ла һораусының күңелен тынысландырырға тейеш.

Аллаһу Тәғәләнең ҡарашы даими рәүештә мөһминдең йөрәгенә төбөлгән. Раббыбыҙ яралы йәндәргә бик яҡын. Иман юлындағыларға йәберләнһәндәрҙең һәм меһкендәрҙең мәрәжәғәтенә һәр сак игтибарлы булыу лаһым.

Бер нәмәһе оноторға ярамай: теләһә ниндәй тупаһ һүҙ йәки ғәмәл бер дарыу за алдыра алмаған йөрәхәт һалыуы ихтимал. Быяла сатнаһа, уны ни ҡәҙәр генә йәбештерергә тырышма, ул элекке кеүек бөтөн булмаһа, ғүмерлеккә сатнаған әзе ҡаласак...]

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Улым! Һәр әзәм өсөн үлемдең үз төшө бар. Үлемдең Аллаһка ҡайтыу юлы булыуын аңламай ытырганып ҡарағандарға ул мәкерле уһал доһман сүрәтендә ҡилә. Үлемде дуһ күргәндәргә ул иһке яҡын дуһың рәүешендә ҡилә».

«Әй, ҡото осоп үлемдән ҡасқан йән! Дорөһөн әйткәндә, һин үлемдең үзенән ҡурҡмайһың, һине гонаһтарың һәм һинең руһи һуғырлығың ҡурҡыта».

«Үлем яҡынлашҡанда, һине шак ҡатырған һәм тетрәндәргән нәмә үлем йөзө түгел, һинең ҡәбәхәт һыҙаттарың. Йәнең ағас булһа, үлем – шул ағас япрактары. Һәр япрак үны үһтергән ағас һыҙаттарын ала...»

[Изге аят хәбәр итә:

«Әйе, шулай, Аллаһтың дустарына куркыныс юк; улар хәсрәттә калмас. Улар – иман килтереп, тәкүәлектә ирешкән кешеләр». (Юныс, 62-63)

Тәкүәле мосолмандарга кәберзә һәм Киәмәт көнөндә куркыу һәм кайгы булмаган кеүек, һуңгы һулышында ла куркыу һәм кайгы уларга кағылмас. Үлем капкалары, рухи кимәленә карап, һәр әзәмгә үзенсә асыла...

Хәзистә әйтелә:

«Аллаһтың иманлы коло был донъя менән хушлашканда һәм мәңгелек донъяга әзерләнгәндә, уға күктән, кояш кеүек балкып, якты йөзлө фәрештәләр төшә. Улар оҗмахтан кәфен һәм хуш есле майзар алып килә һәм, үззәрен күрерлек итеп, бәндә эргәһенә ултырыша. Унан һуң үлем фәрештәһе килә һәм баш осона ултырып әйтә: «Әй, тыныслык тапкан йән, Аллаһтың мәғфирәте һәм ризалыгына сык». Һәм шул вакытта, һыу һауыттан агып сыккан кеүек, йән тәндән сыға һәм уны алып китәләр...

Аллаһтың гонаһлы коло был донъя менән хушлашканда һәм мәңгелек донъяга әзерләнгәндә, уға күктән кара йөзлө фәрештәләр төшә. Улар йәһәннәмдән үззәре менән тупас кыл кейем алып килә һәм, үззәрен күрерлек итеп, бәндә эргәһенә ултырыша. Унан һуң үлем фәрештәһе килә һәм баш осона ултырып әйтә: «Әй, кәбәхәт йән! Аллаһтың асыуына һәм ризаһызлыгына сык!» Был мәл ул тәне буйлап үрһәләнә башлай, һәм үлем фәрештәһе, еүеш йөндән сәнскене йолкоп алгандай, тамырзарзы һәм нервыларзы йырып, уны тартып ала...» (Хәким, Мустадрак, I, 93-95/107)

Имандан баш тарткан, бүләк итеп бирелгән донъя тормошон заяга үткәргән, нәфсе колона һәм шайтан кулындагы уйынсыкка әүерелгән кәферзәр өсөн үлем озайлы кәбер язаларын, ғазаптарын алып килә һәм был утлы тамук уткынына юлдың башы була.

Аллаһу Тәғәләнең бойороктары һәм тыйыузарына итәгәт күрһәтеп, ғүмере буйы нәфселәрен тыйып килгәндәр өсөн, һуңгы

һулыш тыныслык һәм Раббыһы менән орашыу шатлығын алып киләсәк, ә кәбере оймак баксаларының эргәһе буласак.

Ундай мөһминдәр үлемдә Гүзәллеген һәм Изгелеген әзәм күз алдына ла килтерә алмаған Раббыһы менән орашыуың мотлаки бер шарты итеп кабул итә.

Котолғоһоз үлемдән тетрәнеп, йәндәре кысылған иманһызларҙан айырмалы рәүештә, уларҙың йөрәктәре Уның менән буласак орашыуы күтөп уктала.

«Аллаһ Илсеһе (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) әйткән:

«Аллаһ менән орашыуы теләгәндәр менән Аллаһ та орашыуы теләй! Ә кем Аллаһ менән орашыуы теләмәй, Аллаһ та улар менән орашыуы теләмәй!»

Аллаһ Илсеһе (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) хәләл ефеттәренән береһе былай тип һорай:

«Әй Аллаһ Илсеһе... үлем теләмәй? Безҙең беребез зә бит үлем теләмәй!»

Аллаһ Илсеһе (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) былай тип яуап бирә:

«(Һүз) ул турала түгел, иманлыға үлем килһә, Аллаһтың уға яҡшы мөнәсәбәте хақындағы шатлыклы хәбәрҙе еткерәләр, уның өсөн (был мәлдә) алда күтөп торған нәмәнән дә киммәте юҡ, һәм ул Аллаһ менән орашыуы теләй, Аллаһ та уның менән орашыуы теләй.

Иманһыз әзәмгә килгәндә, үлем еткәс, уға Аллаһтың буласак язалары хақында насар хәбәр әйтәләр, (был мәлдә) уға алда буласак нәмәләргән куркынысырағы юҡ, һәм ул Аллаһ менән орашыуы теләмәй, Аллаһ та уның менән орашыуы теләмәй!» (Бохари, Рикак, 41; Мөслим, Зикр, 14)

Омейядтар династияһы хәлифе – **Сөләймән бин Абдулмалик** – динилеге һәм дәрүишлеге менән билдәле булған тәкүәле ғалим **Әбү Хазимдан** былай тип һорай:

– Без Аллаһу Тәғәлә менән нисек орашырбыз?

Әбү Хазим шундай яуап бирә:

– Аллаһтың күндәм коло, ватанынан һәм яқындарынан алышта булган әзәм улар менән оспашыузы нисек түземһезләнеп көтһә, Раббыһына шулай атлыға. Аллаһка буйһонмағандың хәле хужаһына алып барылған каскын колдоң хәле менән бер.

Һуңғы һулышын нисек алыры тураһында борсолоп йәшәгән, мәңгелек тормошқа якшырак әзерләнәргә тырышқан әзәм өсөн ер тормошон калдырып китеү сит-ят яктарзан ватаныңа кайтып инеүгә тиң. Әммә ергә ни өсөн килеүе, кемдең биләмәһендә йәшәүе хақында оноткандар өсөн, кайзан килеүе һәм кайза йүнәлеүе хақында уйланмағандар өсөн үлем кот оскос һәләкәт төсөн аласак.

Вахб бин Мунаббих (рәхмәтуллаһи ғәләйһи) был хәкикәттә асыу максатында нәсихәтлә миһал килтерә:

«Бер хахим һыбай йөрөргә сығыр алдынан иң зиннәтлә кейсмдәрен кейеп алған һәм ат һарайындагы иң шәп аргымағына атланған. Ғорур рәүештә, баһаһын белеп, бик күп ярандары озатыуында ул юлга сыккан. Әммә көтмәгәндә ниндәйсер йолкош уның юлын бүлгән һәм атының тезгенәнән эләктереп алған. Хахим асыланып кысқырып ебөргән:

– Юлымдан олак, кем һин минең юлымды кыйыр өсөн?!

Таныш түгел бәндә тыныс кына яуап биргән:

– Һиңә бик мөһим әйтер һүзем бар...

Хахим, кызыкһынып, тик һаман да шулай асыулы рәүештә бойорған:

– Йә, әйт!

– Был зур сер, мин уны һинең қолағыңа ғына әйтә алам!

Хахим әйелгәс, теге шулай тип шыбырлаган:

– Мин – Ғазраил, һинең йәнендә алырга килдем!

Хахим, кото алынып, катып калған, ә азак өмөтһөзлөккә бирелеп ялбара башлаган:

– Өз генә кисектерһәң ни була?!..

Ғазраил (ғәләйһис-сәләм) яуап биргән:

«Юк, кисектереү юк һиңә. Һин ғәиләнде лә башкаса күрмәйәсәкһең...» – һәм хакимдың йәнен алған.

Ғазраил (ғәләйһис-сәләм) юлын дауам иткән һәм тәкүәле әзәмде оратқан. Сәләм биргәс, үлем фәрештәһе әйткән:

«Мин һиңә сер итеп кенә бер нимә әйтергә тейеш», – һәм, яқын килеп, колағына шыбырлаған: «Мин – Ғазраил».

Тәкүәле әзәм шатланып кыскырып ебәргән:

«Хуш килдең, мин бит һине күпмә көттәм!..»

Ғазраил (ғәләйһис-сәләм) әйткән:

– Тамамлайһы эштәрендә теүәллә.

– Минең өсөн иң мөһиме – Аллаһу Тәғәлә менән орашыу...

– Һора һәм мин һинең йәнендә үзең теләгән халәттә алырмын.

– Миңә был рөхсәт ителәме ни?

– Әйе, һиңә үлемдә бер аз кисектерергә бойоролдо.

– Улайһа, мин, тәһәрәтемдә яңыртып, намазға баһам. Йәнемдә мин сәждәгә киткәс ал...

Был уның һуңғы һүззәрә була».²⁴

Билдәле булыуынса, барса тәкүәле әзәмдәр фани донъя менән хушлашыуы кайғы итеп түгел, Аллаһу Тәғәлә менән буласак орашыу итеп кабул иткән, ул орашыуы көтөп, ихлас шатланған.]

Аллаһу Тәғәлә беззе был донъянан китеүгә, кәбер тормошона һәм Киәмәт көнөндә Үзенең алдына барып басыуға тейешенсә әзерләнгән тәкүәлеләр иһәбенән иһен!

Әмин!..

24. Ғаззали, *Ихйа*, 4-се том, 834-835 бит., Бәдир Нәшриәте, Истанбул, 1975.

Аллаһтың тәкүәле колдары нәсихәте

**Мәүләнә
Йәләлетдин
Руми** رحمة الله عليه

8

Аллаһтың тәкүәле колдары нәсихәте

Мәүләнә Йәләлетдин Руми رحمۃ اللہ علیہ - 8

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Әй, Раббыһының әмерзәренә буйһонмаузы гәзәт итеп алған әзәм! Һәр сак хәтерәңдә тот: тәнеңдең һәр олошо Аллаһу Тәғәләнең хакимиәтендә. Улар һиңә буйһона һымак тойола ғына. Әгәр Аллаһ уларга һине тыңламаска кушһа, тәнеңдең һәр олошо һинең гүмерлек дошманыңа әүереләсәк.

Әгәр Аллаһ күзеңә шулай бойорһа: «Коломдо мазаһызла!», күзеңдең һызлауы күп газантарға дусар итәсәк.

Әгәр Аллаһ тешәңә һине ызалатырға кушһа, тешәңдең һызлауы һине хәлдән тайзырасак.

Медицина буйынса китантарзы укы һәм әзәм тәне сиреүе нимәгә һәләтле икәнлеген белерһең.

Бөтә барлык Аллаһ гүмер биргәнгә генә йәшәй. Гүмер һөрөүселәр уға Гүмер биреүсә менән дошманлаша аламы? Был мөмкин тип уйлау иҫәрлек билдәһе түгелме?»

[Йыш кына ярзамға мохтаж, көсһөз әзәм балаһы гәмһез рәүештә нәфсһе артынан саба, уны бар иткән Аллаһу Тәғәләгә каршы торорлок, көслә һәм кеүәтлә йән әйәһе итеп күрә башлай үзен.

Әгәр әл-Ғәзиз (Бөйөк, Көзрәтлә) һәм әл-Ғалим (Ғилем әйәһе) сифатлы Раббыбызға каршы сыжкан әзәмгә үз тәнендә булған Илаһи барлыкка килтереү серзәре асылһа, ул ни кәзәр назан булыуын төшөнөр ине. Йәшәү өсөн әзәм һәр вакыт Раббыһына мохтаж. Организмындағы һәр нәмә: күзәнәктәрзәге молекулалар процессынан

башлап, бөтә агза һәм системаларзың эшмәкәрлеге әзәм ихтыярынан тыш, уга буйһонмайынса аткарыла.

Кешене бер тамсы һыузан бар иткән Аллаһ уга Үзенә генә буйһонган үз-үзен көйләүсә камил программа һалган. Йәғни, кеше организмындагы һәр күзәнәк, Аллаһу Тәғәләнең әмеренә буйһоноп, үзенә биологик функцияларын үтәй.

Күз алдына килтерәйек әле, әгәр агзаларыбыздың физиологик эшмәкәрлеген көйләү бер генә сәгәткә үзебезгә тапшырылһа, безҙең ғәйеп буйынса организмыбыҙҙа күпме мөшкәлләр тыуыр ине? Хәк Тәғәләбез әмерҙәрәнә һүҙһеҙ буйһоноу тейешлеге һәм үзебезҙең көсһөҙлөгөбөҙгә ышаныу өсөн быллар етмәйме ни?

Аллаһу Тәғәлә әзәмдәргә мәрәжәгәт итә:

«(Эй, әзәм балаһы!) нимәгә кызығып (алданып), һин сикһеҙ йомарт Аллаһтың ниғмәттәренән (сауаптан, ярлыкаузан, йәннәттән) коро калдың? Аллаһ һине юктан бар итте, сәләмәт агзалар биреп, (бөтөн кәүҙәңдә) тигеҙ, теүәл итте (уларҙы бер-береһенә яраклаштырып) бөтөн яғынды үлсәм менән камиллаштырҙы. Нисек теләһә, һеҙҙе шундай киәфәттә яралтты».
(әл-Инфитар, 6-8)

Аллаһу Тәғәләнең иң гүзәл ижад емеше булған кеше шуларҙы белергә тейеш:

- Раббыбыздың Көс-Кеүәте алдында үзенә эгифлеген;

- Хәләлдең сиктәрен белергә һәм шуны иҫтә тоторға: ул Хәк Тәғәләбезҙең «Бул!» тигән әмере менән донъяға килгән һәм Уның «Үл!» тигән әмере менән был донъянан китәсәк;

- Күзгә күренмәгән микробтар, Илаһи фарман буйынса, иң көслө кешеләрҙе һәм иң көслө хайуандарҙы аяктан йығырға кадир;

- Күндәмлек менән, үзенә эгифлеген асыҡ аңлаган хәлдә Аллаһу Тәғәләне данларға, рәхмәтен белдерергә һәм гонаһтарын ярлыкауҙы һорау зарурлығын.

Һәр күзәнәге Илаһи канундарға буйһонғанда, ошо кағизэләргә таянып эш итмәгән кешеләрҙе йәлләргә ғенә кала. Тәнендәге күзәнәктәр ғенә түгел, ғаләмдәге бөтә барлык Уға буйһона.]

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Иман зәғифлегә аркаһында казаға тарыусыларҙы йәлләргә ғенә кала, ул казаларҙан котолоу юк».

[Иманһыз кешене ихлас йәлләргә кәрәк. Хәйерсе булып көн күргәндәрҙең хәле мәңгелек түгел, ә иманһыҙлыҡ – мәңгелек ниғмәттәрҙән мәхрүм калыу ул.

Әйтәйек, иманһызға, донъяның бөтә байлыктарын биреп, ерҙә мең йыл йәшәргә мөмкинлек биргән хәлдә лә, ул барыбер бер көн үлсәк һәм тормоштан бер нәмәһеҙ китәсәк.

Безҙең өстөбөҙҙә балкыған қояш «Фирғәүендәр», «Һәмәндәр», «Нәмрудтар», «Хулағулар», ғад и сәмүд халыктарының зиннәтле һарайҙары өстөндә лә, азак шул һарай харабалары өстөндә лә балкыған. Күк тә, ер зә, кешеләр зә, байлығына маһайып, Аллаһу Сүбхәнәһү үә Тәғәләғә каршы сыҡҡандар өсөн иламаған. Үзҙәре йәберләгәндәрҙең һыҡтауы һәм карғышы астында улар тарих сүплегенә быраҡтырылған. Касандыр зиннәтле һарайҙары торған, ә хәҙер шомло харабаға әйләнгән ул ерҙәрҙә төндәрән сүл бүреләре олой за, өкөләр ухылдай...

Байлыкка күмелеп ғүмер һөргән, әхүәле рухиәһе иман нуры менән яҡтыртылмаған, Аллаһ ризалығы өсөн бер ғәмәл дә қылмаған әзәм ни кәҙәр бәхетһеҙ. Ә иман ниғмәтенә эйә әзәм, донъяла иң ярлы әзәм булһа ла, асылда бар ғаләм уның қарамағында. Мәңгелек донъялағы бәхет – мәңгелек.

Аллаһ Илсеһе (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) әйткән:

«Хәқиқи тормош – мәңгелек тормош (Хәқиқи бәхет – мәңгелек бәхет!)». (Бохари, Йыйһат, 33; Саләт, 48; Рикак, 1)

Иманлы әзәм шуны белә: фани донъя ауырлыҡтары һәм һынауҙары ғонаһлыларҙың мәңгелектәге ызалары менән сағыштырғанда кескенә,

һәм үтә торған тормош ләззәттәре, дәрәжәләр һәм хакимлык йәннәттең мәңгелек бәрәкәттәре менән сағыштырғанда сүп кенә. Бына ни өсөн иң хәтәр фәкирлек, ауырлыктар, каты һынаузар басырауы астында тороп калғанда ла, иманлы әзәм байлык-муллыкка күмелеп йәшәгән иманһыззарға, гонаһлыларға көнләшмәй. Ул Аллаһу Тәғәләнең һүззәрен иҫендә тотә: **«Кайғырма, Аллаһ беззең менән»** (Тәүбә, 40) һәм фани донъя кыйынлыктарына иғтибар итмәскә тырыша.

Кыйынлыктар һәм бәлә-казалар, ауыр һынаузар мәлендә иманлы әзәм изге аяттан илһам һәм күңел тыныслығы таба:

«(Мосолмандар) каушамағыз, хафаланмағыз, әгәр зә һез мөьмин-мосолман икәнһегез, һез барыһынан да өстөн булырһығыз». (Әлү Гимран, 139)

Шәйех Ғатауллах әл-Искәндәризең ялбарып әйткән һүззәре күңелә хакики иман менән тулған әзәмдең тыныслык табыуы хақында:

«Эй Раббым! Һине табыусы берәй-намәһен югалтканмы әллә? Һине югалткан берәй-намә тапканмы әллә?»

Иман - бөтә кайғы-хәсрәттәрзә, михнәттәрзә йыуаныс. Имантәмен татыған йөрәкте бер генә бәхетһезлек тә барған юлынан язлыктыра алмай. Иң-иң ауыр һынаузарзы үткән пәйғәмбәрзәр, әүлиәләр тиге булмаған сызамлыкка һәм какшамас рухи тыныслыкка эйә булған.

Оло йөрәкле сәхәбәләр (разыйаллаһу ғәнһүм) бер ниндәй ауырлыктар, бәлә-казалар алдында бөгөлмәгән. Аллаһ Илсеһе (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) сакырыуы менән илһамланып, улар иман нурын ерзең төрлө мөйөштәрәндә йәшәүселәргә тараткан. Илһам биргән, рухиәтте күтәргән иман ләззәте куркыузарға, коткоға һәм фани донъя борсолузарына урын калдырмаған.

Аллаһу Тәғәлә, иманлыларзың иң якшы быуыны тип, мөһажирзарзы һәм ансарзарзы, шулай ук улар юлынан барған тәкүәле мосолмандарзы атай (Тәүбә, 100). Улар юлын дауам иткәндәр фани донъя ауырлыктарын һәм ызаларын элекке гонаһтарын каплатыу йәки рухи үсеш мөмкинлеге тип кабул итә, һис касан күңел тыныслығын юғалтмай. Хәзистә әйтелә:

«Иманлы әзәмдең хәле һоклангыс һәм гәжәп! Хактыр, һәр нәмә уның өсөн игелек, һәм ул тик иманлыларга ғына хас: нимәләр уны кыуандырһа, ул рәхмәтен (Аллаһу Тәғәләгә) белдерә һәм был уға әжер булып кайта; кайғы килһә, түземлек күрһәтә, был да уның өсөн әжер» (Мөслим, Зөһд, 64).

Мосолман һәр вақыт отошта: был донъяның кәртәләре һәм мохтажлыктары - Аллаһу Тәғәләнең әжеренә, ризалыгына ирешеүгә айырым мөмкинлек. Нәфсе һәм ләззәт колдары өсөн әрнеткес юғалтыу һәм еңеләү кеүек булған нимәләр тәкүәле мосолмандар өсөн түземлеген нығытыу һәм Аллаһу Сүбхәнәһү үә Тәғәләгә тагы нығырак шөкөр итеү һәм рәхмәтен белдереү сараһы.

Имандан мәхрүм йөрәктәр бәләкәй генә проблема менән осрашһалар за, борсола, хәүефләнә, Илаһи тәкдиргә ризаһызлык белдерә башлай, Хак Тәғәлә ихтыярына каршы сыга. Имандан мәхрүмдәрзе ихлас йәлләргә генә кала, сөнки тап иман - именлек һәм күңел тыныслыгы сығанағы.]

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Шәм булыу еңел түгел: яктылык биреү өсөн, яна белергә кәрәк».

[Кеше камиллыкка ирешһен өсөн, әхүәле рухиәһенәң өлгөрөүе кәрәк. Өлгөргәнлек, үз сиратында, нәфсебезең (тән рухының) харамдан баш тартыуы һәм тормош һынаузарын күндәмлек менән үтеүе аша ирешелә.

Мөһәммәд Икбал яза:

«Бер тапкыр төндә китапханамда китап кортоноң янған лампа тирәләй өйөрөлгән күбәләккә зарланыуын ишеттем: «Әбү Али Ибн Сина китаптары араһында йәшиәнем, әл-Фараби әсәрзәренәң бөткөһөз юлдары, хәрефтәре араһында шыуышып йөрөнәм, әммә тормоштоң мәгәнәһенә һис тә тошонә һәм бәхетле була алманым...»

Канат остары көйгән күбәләк шыбырлаган хикмәт тулы тәһсирле һүзәрзе бер китапта ла табыу мөмкин түгел: «Сызамлыктар булһа,

*тормош гүзәл! Ян һин утта, хакты табыр өсөн. Йәшәйештең асылы
– һойөү тетрәнеүендә.»*

Янмайһың икән, яктырта алмайһың. Тәкүәле һәр бер колдон
йәне Раббыбызға һойөү ялкыны менән солғап алынған.

Шәйех Мәүләнә Йәләлетдин Руми Раббыбызға тартылыу һәм
һойөү менән тулы ғүмерен өс һүз менән тасуирлай:

«Өлгөрмәгәйнем, бештем, яндым!..»

Киң ғилемгә эйә булып, сәлжүктәр мәзрәсәһендә укыткан,
Аллаһу Тәғәләгә тартылыу булмаған осорон ул **«өлгөрмәгәйнем»**
тип баһалай; Раббыбызға һойөү яралған мәлдә **«бештем»** тип атай; ә
йөрәге, «ғаләм биттәрән» укырға өйрәнеп, Илаһи хәкикәт менән тула
башлаган һәм ул Илаһи һойөүзә иреп бөткән вақытты **«яндым»** тип
тасуирлай.

Шағир **Физули** үзенәң данлыклы «һыу» касидәһында былай тип яза:

*«Күзәрәм минең! Альюсыкка һойөү ялкыны ялмаған йөрәгемә
йәштәр түкмәгез! Һүндәрә алмас һыузар һойөү утын (Аллаһка һәм
Уның Илсәһенә)!»*

Руһи бейеклектәргә күтәрелгән шәйех Мөхәммәд Әсғәт Эрбили,
йөрәге Илаһи һойөү менән яңғандың күзе аша донъяға бағып, Хак
Гүзәллек Эйәһенә шулай мөрәжғәт иткән:

*«Хак Тәғәләм! Гүзәл Исемдәрең сағылышында яззар Һиңә һойөү
ялкыны менән дөрләй! Нәфис төстәр менән рауза ялкынлана, назлы
йыры менән – һандугас, йәйгор төсө менән – сәмбөл шәлкемдәре,
хатта – тупрак һәм бәйләнсек дегәнәк!..»*

Исламға христианлыктан килгән Яман Деде, пәйғәмбәребезгә
(салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) һойөү саткыһы аша йөрәгендә Хак
Тәғәләбезгә кайнап торған һойөү яралғас, былай тип язған:

*Һойөү ялкынында Һиңә янам,
Хозурлык бир талған йөрәккә...
Сүллектәргә янып көлгә калһам –
Сарсауымды аңлай алмамын...*

Ғыузың тоя алмайым Һалкынлығын –

Йәнем минең – уттар әсендә...

Әгәр ялкын төшһә хәзер күктән –

Һизә алмам уны һис кенә!..

Аллаһу Тәғәләнең тоғро колдары күндәм рәүештә утка ингән Ибраһим пәйғәмбәр (ғәләйһис-сәләм) ише фани донъя ялкыны ызаларын күндәм үтеүзе мәртәбәгә һанаған. Аллаһ ул ялкынды Һалкын һәм зыянһыз иткән. Йөрәктәре Раббыбызға һөйөү менән тулған ялкын Илаһи язаларзың уларға қағылмауына сәбәп буласак.

Руһи камиллыҡ юлынан атларға һәләтлеләр, йөрәктәрен Илаһи һөйөү менән тултырып, ызаларзы - ләззәткә, кайғы-хәсрәттә - шәфкәткә, кыйынлыҡтарзы бәрәкәткә әйләндерергә кадир. Бының өсөн ашығыусанлыҡты – түземлелек, ғафиллектә – зекер, шөкөрһөзлектә – рәхмәттәр, ғауғасыллыҡты – күндәмлек, һаранлыҡты – йомартлыҡ, шикләнеүзәрзе – анык ғилем, каршылыҡты тәүбәләр менән алмаштырырға кәрәк; Аллаһ ебәргән ер һынаузарын, әхүәле руһиәбеззе тазартыу өсөн кәрәкле шарт итеп күреп, йылмайып каршылау зарур.

Һутлы, татлы булһын өсөн, һәр емеш қояш астында өлгөрөп етергә тейеш; һәр йән, камиллыҡка ирешеү өсөн, ер һынаузары аша тәрбиәгә мохтаж.

Диңғез буйына килһәк, без уның тау токомдарын тулқындар йыуып барлыҡка килтергән қырсынташ менән қапланғанын күрәбез. Осло қырлы таштар, озак йылдар диңғез һыуы менән йыуылып, нык шымартылған ялтыр қырсынташка әүерелгән.

Раббыбыздың күп һанлы һынаузарын үтеп, тәкүәле мәһминдәрзең йәндәре лә шулай көзгә кеүек шымартыла, нығына. Улар берәүзе лә йәрәхәтләмәй, уларзы ла кешеләрзең һүззәре, ғәмәлдәре йәрәхәтләмәй. Улар берәүзе лә рәнийетмәй, үззәре лә рәнийемәй. Тасаввуф тәрбиәһе шундай: «рәнийетмәү» кимәленән «рәнийемәү» кимәленә күтәрелеү...]

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Исәр һәр кемдең гонаһтарын һәм етешһезлектәрен эзләй һәм шул хакта бөтә ерзә һойләп йөрөй, әммә, исәрлеге аркаһында, үзенең гонаһтарын бөтөнләй күрмәй».

[Иманлы әзәмдең башкаларзың етешһезлектәрен эзләп йөрөргә хокуғы юк, ул үз гонаһтары һәм хаталары хакында борсолорға тейеш. Кемделер һойләп йөрөгәнсе, уға үзен тәрбиә кылыу зарур. Үз гонаһтарын күрмәйенсә, башкаларзың гонаһын тикшереп йөрөүселәр хакында халык былай ти: «Кешелә күрһә - ғәйбәт, үзе кылһа – һәйбәт».

Үз етешһезлектәрен төзәтеү менән мәшғүл булған мәъминдең кеше гонаһтарын тикшерергә вақыты ла, көсә лә калмай. Мәъминдәр бер үк принципка таяна: *«Хисап кылыгыз үзегеҙҙе, хатта һеҙҙе хисап кылғансы!»*, улар һәр сак буласак Киәмәт Көнө тураһында борсола:

«Кем тузан бөртөгө (зәррә) кәзәрле генә изгелек кылған булһа, хатта шул күренер. Кем тузан бөртөгө (зәррә) кәзәрле эшәкелек кылған булһа, ул да күренер». (Зилзиләһ, 7-8)

Бер бәзәүи Рәсүлуллаһтан (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) ошо аятты ишетеп тетрәнә һәм былай тип һорай:

– Эй Рәсүлүллаһ (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм), хатта осток кына булһаламы?

Рәсүлүллаһ (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) яуап бирә:

– *Әйе.*

Бәзәүи кайғыра башлай: «Аһ, минең гонаһтарым!...», был һүззәрҙе ул күп тапкыр кабатлай. Азак тора ла, ишеткән аятты кабатлай-кабатлай китеп бара.

Рәсүлүллаһ (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм), ул киткәс, былай ти:

«Был бәзәүизең йөрөгәнә иман инде». (Суюти, *ад-Дурруль-Мансур*, VIII,

Башкалардың хаталарын, етешһезлектәрен эзләү теләге юғалыу - иман камиллығына дәлил, ә бының киреһе имандың көсһөзлөгө һаҡында һөйләй.

Аллаһу Тәғәлә бер-береңдең гонаһын эзләүҙе тыя: «... **шымсылыҡ кылып, бер-берегеҙҙең ғәйебен эзләмәгеҙ...**» (Хужүрат, 12), сөнки был гонаһ кемдер эшләгән хата, гонаһтарҙан ауырыраҡ булыуы ихтимал.

Шәйех Абдуллаһ Дехлеви, ул барҙа берәүҙең етешһезлектәрен һөйләй башлаһалар, әйтә торған булған:

«Был һүҙҙәр күбегенсә миңә ҡағыла!»

Ошо һүҙҙәр ғәйбәттә шунда уҡ туктатқан, һәр бәндә үз гонаһтары һаҡында уйлана башлаған.

Шуны иштә тотой мөһим: һәр ғәмәлдең үз сәбәбе бар. Изге аятта әйтелә:

«Кешеләрҙең кылмыштары (фәхешлектәр) арҡаһында король оғһондә лә, диңгеҙҙә лә тәртип бозолдо...». (Рум, 41)

Бәс, шулай булғас, тирә-йүнебезгә бағып уйланырға һәм түбәндәге һорауҙы үзөбөзгә бирергә тейешбез:

- Был ерҙәге матди һәм рухи донъя бәлә-казаларында минең дә өлөшөм юҡмы? Ерҙә тыныслыҡ булһын өсөн, мин нимә эшләнем?

- Ислам канундарына таянып йәшәгән өлгөлө иман эйәһеме мин?

- Кешеләрҙең әхүәле рухиәһенә ыңғай йөгөнтө яһайыммы, әллә киреһе? Ни кимәлдә минең һүҙҙәрем, ғәмәлдәрем яҡшылыҡ ҡапҡаларын аса, яманлыҡ ҡапҡаларын яба? Игелеккә саҡыра аламмы, гонаһтарҙан әрсәләй аламмы?

- Мосолман йәмәғәтте эштәрендә әүҙем ҡатнашаммы? Әллә «Белмәгәндең – беләге тыныс» принцибы буйынса йәшәйемме?

- Шәхси ғайҙама зыян килһә лә, хәкикәт һәм ғәҙеллек яғында тораммы?

- Бөгөн, фани донъя файзаһы артынан кыуып, күптәр «намыс тауышын» ишетмәгәндә, «хәкики тормош – мәңгелек тормош» булыуын хәтеремдә тотаммы?

- Үземдән ихлас хисап аламмы? Әллә ул хисап тәүбә итеүзе һәм хаталарзы төзәтеүзе талап итәме?

Аллаһу Тәғәләнең рәхмәте менән иман юлына басканбыз икән, без **«һәр сак үзенде генә гәйеплә, тирә-йүндәгеләрзе ыңғай баһала»** принцибына таянып, бөтә гонаһ, хаталарыбыздың Киәмәттә алдыбызға килеп басасағын аңлап, гонаһтарыбыз өсөн тәүбә итергә һәм изге гәмәлдәр кылырға ынтылырға тейешбез.

Хак Тәғәләбезең сикһез Шәфкәте һәм Мәрхәмәте менән беззе Үзе яраткан һәм уларзан риза булған ихлас колдары даирәһенә индерһен инде!

Әмин!..

Аллаһтың тәкүәле колдары нәсихәте

**Мәүләнә
Йәләлетдин
Руми** رحمة الله عليه

9

Аллаһтың тәкүәле колдары нәсихәте

Мәүләнә Йәләлетдин Руми رحمۃ اللہ علیہ - 9

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Йылганы күрһәң, кәсәңдәге һыуы шунда түк. Һыу йылганан ситләшә аламы ни?»

«Кәсәләге һыу, йылга һыуы менән аралашып, үз асылын югалтыр һәм йылганың бер өлөшөнә әйләнер».

«Кәсәләге һыу шунда үзенәң шәхси сифаттарын югалтыр, үз асылына кайтыр. Ул сакта һис касан кәмемәс, бысранмас, тынсымас».

[«Мәснәүизәр»зе тәфсирләүселәр фекеренсә, «йылга» - мәңгелек тормош, ә «кәсәләге һыу» – ер тормошо. Әзәм тормошо кәсәһенән һыуы мәңгелек тормош йылгаһына түгәү - «үлемгә кәзәр үлегез» әмеренә буйһоноу ул. Йәғни, котолгоһоз үлем килгәнсе, көслә теләк-ынтылыштарыңды ауызлыклап, гонаһтарзың тартыу көсә алдында мәйет кеүек булыу; күндәмлек менән Раббыбызга буйһоноп, бөтә өмөттәрзе Уга баглап, фани донъя бәрәкәттәрен мәңгелек сәгәзәт капиталына әйләндерәү.

Гүмер шаулап аккан һыу кеүек. Тормош – кешегә бирелгән сикләнгән капитал. Вайымһыззарга һис касан бөтмәс һымак тойолган ул капитал, киләсәктәге мәңгелек тормош менән сагыштырганда, бик бәләкәй. Кешенәң был хәкикәттә ни кимәлдә аңлауы хақында изге аятта шулай әйтәлә:

«Киәмәт көнөн күргәс, уларға донъяла өйләгә саклы – ярты көн, өйләнән һун ярты көн генә торған кеүек тойолор». (Нәзигәт, 46)

Изге хәзистә былай әйтелә:

«Мәңгелек донъя менән сағыштырганда, был донъяның хәле бармагыңды диңгезгә тыгып алган мәл кеүек кенә. Бармакта калган дым – донъя тормошо (мәңгелек донъя менән сағыштырганда)».
(Хәким, Мустадрак, 4/319)

Җүмер бүләге һәм башка бәрәкәттәр – Аллаһу Тәғәләнен рәхмәте, мәңгелек сәгәзәткә ирешеүең берзән-бер мөмкинлеге. Әзәм өсөн иң файзалы сауза – үтә торганды мәңгелеккә, өлөштө – бөтөнгә, тамсыны океанга алмаштырыу. Океан шул тамсының ватаны бит инде. Үзең килгән урынга кире кайтыу - корбан түгел. Тамсы теләйме-теләмәйме бер көн килеп мотлак океанга кайта.

Көрһән дә быны раслай:

إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

«...Без – Аллаһ бәндәләре, Аллаһ хозурына барасакбыз!»
(Бакара, 156)

Йөрәктәре Илаһи хәкикәтте таныусылар һәр осракта Аллаһка шулай мөрәжәгәт икән: *«Эй Раббым! Һинән килдек һәм Һиңә кайтасакбыз!»*

«Үлемгә кәзәр үлеү» хәкикәтенән үз өлөшөн алыуга лайык булыу өсөн, әзәм балаһы хәкики осталык һәм хикмәт менән фани донъя кәсәһендәген мәңгелек океаны менән куша белергә тейеш.
Мәүләнә Руми әйткәнсә:

«Хәкикәт баксаһы хуш есен тойоусылар, үлемгә кәзәр үлеүселәр ни кәзәр бәхетле...»

Икенсе яктан караганда, әзәм кулындағы кәсә – ул таянган дәрәжә, статус, хакимлык һәм көс. Бөтөн, үз-ара бәйләнешле структура булган безең гәләмәт зур донъя - Илаһи тәртип буйынса, үз-үзенә бикләнгән һәм акыл менән танып беләү мөмкин булмаган сикһез Көзрәтле һәм Бөйөк Аллаһу Тәғәләнен сикһез биләмәләрендәге кескәй генә ярма бөртөгө ише.

Шулай ук кәсәләгә һыу – әзәм балаһы эйә була алған барса ғилем дә ул. Илаһи ғилем иһә – сикһез океан. Изгә хәзистә был хәкикәт бик күркәм асыла:

«Сәфәрзә Хызыр Муса пәйғәмбәрзә (ғәләйһүмәссәләм) хикмәт тулы гәжсәйеп һәм серле вакиғаларзы күрһәтә. Бер заман улар йөзөп барған кәмә ситенә бәләкәй генә кош килеп қуна һәм әйелеп һыу эсә. Хызыр, кошқа ымлап, былай ти:

«Аллаһтың белеме менән сағыштырғанда, һинең, минең белемем һәм бөтә бар булғандарзың белеме ошо кош томшоғондағы һыу тамсыһына бәрәбәр». (Бохари, Тәфсир, 18/4)

Шулай ук әзәм кулындағы кәсәләгә һыу – Аллаһу Тәғәлә тарафынан һынау өсөн вақытлыса бирелгән мөлкәт, хакимлыҡ һәм байлыҡ. Аллаһу Тәғәләнен биләмәләре һәм идаралығы сикһез. Изгә аятта әйтелгәнсә:

«Күктәрзең һәм ерзең хөкөмдары - Аллаһтыр. Аллаһтын көзрәте һәр нимәгә етә!» (Ғимран, 189)

«Ул һезгә нәмә теләһәгез, шуны бирзе. Аллаһтын нигмәттәрен ни кәзәр һанарға тырышһағыз за, осона сыға алмашһығыз. Дөрөсөн генә әйткәндә, кеше ул – залим, уйы гел кәферлектә булып (булғанына шөкөр итмәүсә зат)!» (Ибраһим, 34)

Бөгөнгө көнгә кәзәр бөтә барлыҡ тотонған нигмәттәр Аллаһу Тәғәлә хазиналарының тамсыһын да кәметмәне.

Шулай итеп, әзәм кулындағы һыулы кәсә – Уға Аллаһ биргән бәрәкәттәр, төрлө мөмкинлектәр һәм һәләттәр. Ғүмер йылғайы Аллаһу Тәғәләнен сикһез океанына аға. Үз ихтыяры менән йәнен, милкен, ғилемен, һәләттәрен һәм бирелгән мөмкинлектәрен инсан ниндәй кимәлдә мәңгелек океан менән қауышыуға йүнәлтә, шул кимәлдә «Фәнә филләһтән» (Аллаһты һөйөүендә үз-үзен онотоуынан) насибын аласак.]

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Алманы тәмләмәй тороп, бала әсә һугандан баһ тартырмы?»

[Балалар донъяны танып белеү этабында булганлыктан, улар бәләкәй һәм ябай уйынсыктар менән хушһына. Әммә үсә килә улардың акылы, әхүәле рухиәһе яңы кимәлгә күтәрелә. Әлбиттә, ябай уйынсыктар менән кызыкһыныу яйлап бөтә. Ә өлкән кешенең ундай уйынсыктар менән уйнауы бөтөнләй сәйер күренеш, акылға һыймас нимә.

Аллаһу Тәғәлә кешеләрҙең, рухи йәһәттән камиллаша барып, ябай һәм түбән ләззәттәрҙән ситләшеүен, Әхирәттәге хәкики, мәңгелек бәхеткә ынтылыуын теләй. Изге аятта был хакта шулай әйтелә:

«Был донъя тормошо уйын ғына, күңел асыу ғына – башка түгел. Ысын тормош – ул Әхирәт тормошо, был турала шик булырға мөмкин түгел. Улар шуны белһә (фани донъяла гонаһ кылмаһ) ине!» (Ғәнкәбут, 64)

Был йәһәттән караганда, донъя тормошо тупаһ, сикләнгән йөрәктәр өсөн – сүллектәге алдаткыс оазис сағымы. Эсендә бушлык кына булған сағыу төргәк ише ул.

Аллаһ өсөн был донъя серәкәй канаты киммәтенә лә эйә түгел. Бына ни өсөн мәңгелек тормош хакында онотоп, фани донъяга исе киткәндәргә Аллаһ әһәмиәт бирмәй. Аллаһ ризалығы өсөн қылынған, Уның өсөн әһәмиәтле булған бәләкәй генә изге гәмәл бар донъяга хужа булыуҙан киммәтерәк.

Донъяга мәкиббәндәрҙең акылы, башка тәмле ризыктарҙы белмәйенсә, әсә һуганды иң тәмлеһе тип иҫәпләгән бала акылынан артык түгел. Мәүләнә Руми, алда көтөп торған иҫ киткес бәрәкәттәрҙән һәм мәңгелек сәғәзәттән йөз бороп, үтә торған донъяның матурлыктарына, ялтырауыктарына күңел бағлагандарҙы киҫәтә:

«Рухи хикмәттән мәхрүм әзәм үзен оҫһозға ғына һатасак. Ул, киммәтле ебәктәрғә тиң әзәм, иҫке-моҫһоға һалынған ямауға (донъя тормошонда) әйләнә».

Ожмахка, Үзе менән оҫрашыу кеүек бөйөк бәрәкәттәр вәғәзә иткән Раббыһына йөз менән боролоу урынына, әзәм нәфсеһе артынан

эйәрөп йөрөй, түбән тэгәрәүзе “бәхет” тип атай, өс көнлөк фани тормошон бизәргә тырышып, мәңгелек тормошон юкка сыгара.

Донъя байлыктарын калдырып, Илаһи һөйөү океанына сумған Ибраһим бин Өзһәм былай ти:

«Илаһи һөйөүзән һокланыуыбыз, хозурланыуыбыз, ләззәттәребез билдәле булһа, һакимдар уның өсөн бөтә байлығын, һакимлығын бирер ине».

Малик бин Динар һөйләй:

«Бер заман мин **Хәсән әл-Басризан** былай тип һораным:

– Донъяла иң насары нимә?

Хәсән әл-Басри (рәхматуллаһи ғәләйһи) шулай тип яуап бирзе:

– Руһи үлем.

Мин йәнә һораным:

– Руһи үлем ниләктән килә?

Ул былай тине:

– Донъялыктағын һөйөүзән (йәғни, үтә торған нимәләргә башкөллө сумыу һәм нәфсеңә эйәрәүзән).

Аллаһтың һайлам колдарының береһе шундай хикмәтле һүз әйткән:

«Иманды һөйөүселәр фани донъяны югалтмай. Фани донъяны һөйөүселәр иманды югалта».

Йәғни, динилек, дәрүишлек һәм Аллаһтан куркыу – фани донъянан баш тартыу түгел, ә **Сөләймән** пәйғәмбәр миҫалындағыса - был донъяла ул үз өлөшөн, ризығын эзләй, әммә уларға күңел бағламай. Донъя ләззәттәре берәүзең әхүәле руһиәһен әсир итһә, уға дингә килеү, Илаһи һәкикәттәрзе төшөнөү, ғибәззәттән ләззәт табыу ифрат ауыр буласак. Фанилыҡты һөйөү ауырыуын йоктормаҫ өсөн, әхүәле руһиәбеззе дәрүишлек, Аллаһтан куркыу менән сорнап алырға кәрәк.]

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Әт ялагандан диңгез һыуы харамга әйләнмәй».

[Ғилемдән алыс булғандардың рухи киммәттәргә һөжүм итеүе, иң мөкәддәс нимәләргә, пәйғәмбәрҙәргә һәм әүлиәләргә инкар итеүе – һуңғыларының мәртәбәһен, юғарылығын кәметә алмай. Бындай мөнәсәбәт менән улар үзҙәренә хурлыкты, түбәнлектә, мәңгелек тормоштағы язаларҙы арттыра ғына һәм үзен йәһәннәм утына дусар итә. Иманлылар бындай залымдарға кире карашын белдерергә, уларҙан алыс торорға тейеш, сөнки улар мосолмандарға хас сифаттарҙы яклауға, дингә тоғролоҡка һынау за үтә.

Иман камиллығы – лайыҡлыларға карата һөйөү (йәғни, Аллаһка һәм Ул яраткандарға) һәм түбәнлектә һайлағандарҙы дошман күрәү (йәғни, Аллаһ һәм Уның Илсәһе дошмандарын). «Әл-Мәсәд» – Аллаһ яратмағандарҙы дошман күрергә кәрәклегең дәлилләүсә аныҡ һабак.]

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Әй, иман гәүһәрҙәрен икмәк телеменә алмаштырыусы; бер ус арпаға рухи хазиналар келәтен һатыусы бәхетһеҙ йән! Ибраһим сакырыуынан баш тарткан Нәмруд батша кескәй генә серәкәйгә буйһонорға мәжбүр булған».

[Был донъяның вакытлы ниғмәттәренә алданып, мәңгелек тормош ниғмәттәренән баш тартыу – каты алданыу һәм иҫ киткес иҫәрлек. Тәүге быуын ғалимдарының береһе булған **Әбү Хазим** (рәхматуллаһи ғәләйһи) әйткән:

«Аллаһка яқынайтамаған теләһә ниндәй мөмкинлек (милек, дәрәжә, статус) – бәләгә әйләнәсәк насарлыҡ».

Аллаһтың һайлам колдарының береһе **Йәғәфәр Садык** әйткән:

«Аллаһу Тәғәлә был донъяға әйткән: «Әй донъя! Миңә хезмәт иткәндәргә хезмәт ит! Үзең хезмәт иткәндәргә арым һәм хәлдән тайзыр!»

Йөрәктәрен был донъя байлыктары әсирә иткән һәм милкен корбан итеүҙән каскан комһоз кешеләр; тән рәхәтлегең алға куйып,

гибэзэт кылыузан, дингә хезмәт итеүзән баш тарткан ялкау кешеләр; үз көсөнә саманан тыш ышанып, йэшәү мәғәнәһен тапмаған һәм нәфсәһенә каршы тора алмаған кешеләр, лайыклы булмаған юк кына максаттар өсөн, берзән-бер көн бөтә байлыктарын да, үзәрен дә югалтыуы ихтимал. Йәғни, Аллаһ ризалығы өсөн бөйөк һәм юғары һынаузар океанына сумырга кыйыулык тапмағандар бер көн килеп донъя хәстәрзәренән һай ғына күләүегенә барып батыуы ихтимал.

Тап Аллаһка ышаныузан һәм гибэзәт кылыузан баш тартып, һауаланып, үзен Аллаһ тип хисаплай башлаган, әммә үләме килгәс, Илаһи асыуга тарып, кескәй генә серәкәйзе лә еңә алмаған **Нәмруд** ише.

Әбрәхән һауалы гәскәре Сананан бөйөк Кәғбәнә емерер өсөн китә, әммә Мәккәгә етеп килгәндә, һалам кеүек теткеләнәп бөтә. Уларга арысландар за, юлбарыштар за, башка кырагай хайуандар за һөжүм итмәй; Кәғбә дошмандарының түбәнһетеләүен күрһәтеү максатында, улар бәләкәй генә коштар ташлаган таптарзан һәләк була.

«Мин кем» тип йөрөгән залимдарзың язмышы бәхетһез, үләм еле был гәмһеззәрзе тузан кеүек алып киткән. Донъя уларзы озатып илап калмаған, мәңгелек донъя йылмайып каршы алмаған. Ул залимдарзың котолгоһоз тәкдире, исәрзәрзең хурлығы кеүек кенә тарихта калған.

Хәкики бәхет һәм байлык - үзендә Аллаһу Тәғәлә алдындағы кәмселегендә һәм зәғифлегендә, көсһөзлөгөндә аңлап, әлегә вакыт бар сакта, ихтыяр көсөң менән нәфсендә еңеп, Аллаһ юлына басыу. Изге хәзистә әйтелгән бит:

«Акыллы әзәм – хисап талап итеп, нәфсәһен ауызлыклап тора, Әхирәте өсөн тырыша, ә акылһыз әзәм әхүәлә рухиәһен нәфсәһенә тапшыра һәм шул ук вакытта Аллаһка ла өмөт бағлай». (Тирмизи, Киәмәт, 25/2459)

Шуны оноторга ярамай: хәкики тыныслык һәм сәғәзәткә нәфсендә (түбәнгә рухыңды) бөткөһөз теләктәрен, талаптарын ауызлыклап, коткоһона кәртә куйып кына ирешеп була, уны шул ук вакытта хәкикәткә илтәүсә юлдан Раббыбызга табан елдереүсә

аргымакка әйләндерәү зә лазым. **Имам Ғаззали** был хәкикәттә күркәм рәүештә асып һалған:

«Нәфсе – һыбай йөрөй торған хайуан. Әзәм әз генә йүгәнде бушатһа һәм уның ыңғайына торһа, һәләк буласак... Шуға күрә нәфсе йүгәнен нык тот һәм ул хайуанды үз җайында куллан! (Мәсәлән, тән ярзаһында аткарылған ғибәҙәттәрҙә)».

Нәфсегә тазалауы уңышлы тамамлаған иманлы әзәмдән йәнә көслө, һау һәм тыныс буласак.

Пәйғәмбәрҙәр, оло йөрәкле сәхәбәләр, Аллаһтың һайлам колдары, әүлиәләр тормоштон ауыр һынауҙары, бәлә-казалар аша үткән, әммә оһрап торған мөһкиләләргә ҡарамаһтан, руһи бәхет, әске бер тыныслыҡ һәм саф һамыһ уларға хас төп һыҙаттар булған.

Тыныслыҡ һәм бәхет сере һис ҡасан туймаһ нәфсегә кәһәтләндерергә тырыһыуҙа түгел, ә уны тәрбиә ҡылыуҙа һәм мин-минлектән азат итеүҙә. **Йософ Хас Хаджибтың** (Йософ Баласағуни) *«Кутадғу Билиг»* (*«Шифалы ғилем»*) әһерендә һикмәтле нәсихәт бирә:

«О зур ғилем әйһә! Нәфсегәң әһире булма! Әгәр нәфсегә һине әһир итһә, түләү һағы итеп иманыңды талап итәһәк!»

Шәйех Мәүләһә әйтә:

«Иһәңдә тот: ботә дарыуҙарҙың батһаһы – аһыҡ. Аһыҡты йәнәң-тәнәң менән ярат һәм уның һикмәтен кәһетмә. Аһыҡ - күһме ауырыуҙарға ҡарһы һифа. Аһ булмаһаң, иң нәһәкәтле ризыҡ та тәмһә!»

Берәү һик тәмләп ҡатқан арһа икмәген кимергән. Икәһегә бынан һорай икән:

«Қатқан икмәкте һи хәл һин шулай тәмләп аһайһың?»

Тегегә яуап биргән:

«Һин аһыҡқа озак түҙеп йөрөнөм, түҙемлегем ботә яҙы, ә аһыҡ тағы ла һығыраҡ үҙен һиһерҙә, шуға күрә был ҡатқан арһа

икмәге миңә хәлүәнән дә татлырак! Түземлектән һуң, мин шулай тәм-том менән ләززәтләнәм!»

[Аслык аркаһында, йөрәк йомшара һәм рухи яктылык менән нурлана, ә күп ашау йөрәкте тупасландыра һәм катыра. Аслык, нәфсенен тотанакһызлыгына кәртә булып, хәкикәткә, бәрәкәткә якынайта, бирәнлек рухи һизгерлектен корһон кайтара, рухиәтендә тарайта, һизгерлектән һәм танып белеүән мәхрүм итеп, хикмәт каналдарын ябып куя.

Шәйех Шибли, ошо хәкикәтте раслагандай, былай тигән:

«Ас сакта, мин йөрәгемә асылган хикмәт ишектәрен таптым!»

Әбү Сөләймән Дарани (рәхмәтуллаһи гәләйһи) әйткән:

«Һәр әйбер бозолоусан. Әхүәле рухиәбез күп ашаузан бозола. Бирәндәр түбәндәге алты баләгә юлыга:

- 1) Намаз укыузан йәм тапмай;*
- 2) Хәтере насарлана;*
- 3) Миһырбанлыктан мәхрүм кала. Тук булганда, башкалар за тук тип уйлай башлай;*
- 4) Күндәмлек күрһәтеүдә һәм гибәзәттә ялкаулана;*
- 5) Нәфселе теләктәре пәйзә була;*
- 6) Мосолмандар мәсеткә юл тотканда, ул хәжәтханага юл тотат».*

Физик һәм рухи рәхәтлектә тойоу өсөн, күп ашаузан тайшанырға кәрәк. Безен заманда хәллә кешеләр физик һәм рухи сирзәргә, хафаларга, кәнәгәһезлеккә, асыуга, шөкөрһөзлөк һәм гәмһезлеккә дусар. Нәфсендә артык назлау, туйындырыу быларзың һәммәһенен дә төп сәбәбе булып тора. Харам һәм шикле нәмәләргән ситләшеү, хәләл ризыкты етерлек кимәлдә генә кулланыу үрзә әйтелгән мөшкәләргән котолорга ярзам итәсәк.

Шөкөр итә белгән, түземлек күрһәткән һәм нәфсегән тыйган Аллаһ колона хәләл булган әз ризык та етә. Аслыкты күрмәгән

бирән бәрәкәттәрзең киммәтен аңламаясак, иң нәзәкәтле ризык та уға кәнәғәтлек, шатлык бирмәйәсәк. Шуға күрә етеш көн иткәндәргә, рухи тыныслык табыу өсөн, мохтаждарға, ауыр хәлдә калғандарға ярзам итеү һәм күргән аяныслы хәлдәрзән нәсихәт алыу мөһим. Юғиһә байзар, мәрхәмәт һәм шәфкәт хакында онотоп, йөрәктәрен катылыктан, моңһозлоктан дауалай алмаясак.

Бер заман, Мысырзағы каты аслык вақытында, **Йософ** пәйғәмбәрзән (ғәләйһис-сәләм) былай тип һорайзар:

– Һинең кулында дәүләт казнаһы. Ни өсөн һин шулай ас йөрөйһөң?

Ул нәсихәтле яуап бирә:

– Корһағым тук булһа, астың хәлен мин нисек беләйем!

Шәйех Саадиның иманлы эзәмдең һизгер йөрәге хакындағы нәсихәтле хәтирәләре лә һакланған:

«Бер йыл Шамда халыкты хәлдән тайзырған каты аслык булды. Физик йәһәттән көслә һәм кеүәтле бер бай танышыбызсы көтмәгәндә хәлһез һәм ябык килеш күрәп аптырашта калдык. Без уның хәл-әхүәлен һоранык. Был һорауға йәне көйөп, ул кыскырып ебәрзе:

– Дуһскайым! Минәң һағышымдың сәбәбен күрмәү гәмһезлек түгелме? Әғәр белһән, ни өсөн һорап тораһың? Иһ киткес бәлә килгәнән күрмәйһеңме ни?!

Шәйех Саади һорай куя:

– Мин беләм! Тик ниңә һин, һағышланып, күзгә күренеп ябығаһың? Һинең бит бөтә нәмәң дә бар,— тигәс, был камил кеше шулай ти:

– Үзе корола сакта, иман юлындағы дуһтары диңғеззә батканын карап торған кешенең күңелендә тыныслык булырмы? Минәң тәнем мосолмандар дуһар булған ызаларзан хәлһезләнде. Диндәш туғандарымдың ауыр хәлен уйлап, тамағыма аш бармай, әйтерһең мин ағыу йотам. Үзе һымактарзың ызаларын күрәп, эзәм гөл-баксала ләззәтләнә аламы? Берәү илаһа, минәң дә күзем йәшләнә...»

Үз-үзебеззән хисап алырға тейешбез: Фәләстиндәге, Сүриәләге, Аракандағы, Африкалағы йәбер-золот күргән диндәш туғандарыбызға без ни кимәлдә игтибарлы? Киәмәт көнөндә без шул диндәш туғандарыбыз алдындағы яуаплылык хақында ла һораласаҡбыз бит.

Шуны ла иштә тотуу لازым: Киәмәттә башка күләгә булмағанда, бөйөк Ғәреш күләгәһенә һыйынған ете төркөм араһында Аллаһ ризалығы өсөн бер-береһен яраткан иманлылар за буласаҡ (һар. Боһари, Рикаһ, 24). Беззең ауыр заманда был бурысты лайыҡлы үтәү физакәрлек талап итә. Доғаларыбыз, хәйриә эштәребез, йәберләнгәндәргә, ғәзелһезлек күргәндәргә бирелгән сазакаларыбыз, ин шәАллаһ, Раббыбызға шөкөр итеүебез һәм рәхмәтебез булыр.]

Аллаһу Тәғәлә беззе йомарттар, Мөхәммәт өммәте файзаһына хәйер-сазака, зәкәттәр биреүселәрзән, кулдары, телдәре, йөрәктәре менән иман юлындағы диндәштәребез хәстәре менән йәшәүселәрзән итһен...

Әмин!

Аллаһтың тәкүәле колдары нәсихәте

**Мәүләнә
Йәләлетдин
Руми** رحمة الله عليه

10

Аллаһтың тәкүәле колдары нәсихәте

Мәүләнә Йәләлетдин Руми رحمۃ اللہ علیہ - 10

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Киәмәт иманһыззар һәм гонаһлылар өсөн Корбан байрамына окшап каласак – корбан килтереү, ә тәкүәле мәъминдәргә – ысын байрамга!»

[Үлемде шатлык менән, байрам һымак каршы алыу өсөн, был донъяла Аллаһка рухынды һәм милкенде корбан итергә кәрәк. Фани донъяла кем рухын һәм милкен Аллаһка корбан итә алмаған һәм Илаһи хәкикәттәрзән алыс торған, кем Аллаһ коло бурыстарын үтәүзә ялкау булған һәм харамға тартылған нәфсәһән йүгәнләй алмаған, уны Киәмәттә куркыныс корбан биреү көтә.

Әзәм нисек йәшәһә, шул хәлдә үләсәк: берәүзәр өсөн ул бәхетле байрам иртәһе кеүек буласак, ә икенселәре өсөн – куркыныстар тулы ызалар юлы...

Әхирәтте мәңгелек байрамға әйләндерергә уйлаһак, ғүмеребеззән Аллаһка хезмәт ялкыны менән тулы булыуы мөһим. Йәғни, хәкики байрам – мәъминдәрзән, тәкүәлектә фани донъя имтиханын тапшырып, Раббыбыз алдына барып басыу көнө. Мәсәлән, Аллаһ дустары әйткән:

«Хәкики байрам яңы кейем кейсүселәр өсөн түгел, ә Аллаһтың язаһына шикләnmәғәндәр өсөн.»]

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Төнгө күк көмбәзәндәге айзың балкышы сагыу, сөнки ул төн караңгылығын түземлек менән үткәрә».

«Бары энәләргә күндәмлек күрһәткән өсөн, раузага иҫ китмәле хуш еҫ һәм нәзәкәтле төҫ бирелгән».

[Ыза-яфаларзан ләззәт табырға өйрәткән хәкикәт нигезе — түземлек. Яфалар — һөйөүзең дуһы һәм юлдашы. Яфаларза һәм һынаузарза түземлек әзәмде камиллыкка әйзәй.]

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Шәмс (Тәбризи) (куддиса сирруху) мине шуларга өйрәтте:

«Донъяла бер генә иманлы бәндә өшөй икән, һинең йылынырға хакың юк!»

Һәм хәзер ҙә донъяла йылына алмаған иманлылар бар икән, мин йылына алмайым!..»

[Үзе яфа сиккән генә башкаларзың яфаһын аңлай ала. Яфалы — яфалының дуһы. Мөһмин кайғы һәм яңғызлыҡ солғанышында калғандар менән бергә булырға тейеш. Изге хәзистә әйтелә:

«Бер-береһен яраткан, йәлләгән һәм һаҡлаган мөһминдәр бөтөн бер организм кеүек. Бер ағза ауыртһа, тәндең башка өлөштәре лә быға йокһоһлоҡ һәм температура күтәрелеү менән яуап бирә». (Бохари, Әзәп, 27; Мөслим, Бирр, 66).

«Күршеһе ас булғанда, үзе тук килеш ятып йоклаган әзәм - ысын мөһмин түгел». (Хәким, II, 15)]

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Дуһтарығыззың йышырак хәлен белегез, кеше йөрәмәгән һукмактарға караура һәм кыуактар үсә».

[Әнәс бин Малик (разыйаллаһу ғәһһү) әйткән: «Безең Рәсүлүллаһ (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм), өс көндән артыҡ берәйһен күрмәй торһа, уның хәлен һорашкан. Әгәр кеше йырак булһа, уның өсөн доға кылған; әгәр кеше өйөндә булһа, барып хәлен белгән; әгәр ауырыһа, аякка баһыуын теләп, өйөнә барған». (Хәйсеми, II, 295)

Хәл белешеүзәр, телефондан шылтыратыузар, бер-беренден хәл-әхүлен белешеү, бүләктәр бирешеү (ябай ғына булһа ла), кайғы-шатлыктарзы бүлешеү Аллаһтың ризалығын алыуға ғына йүнәлтелмәй, улар туғанлыгк, дуслыгк, һөйөү ептәрен дә ныгыта. Киреһенсә, бер-беренде һанға һукмау, игтибарһызлыгк туғанлыгк ептәрен өзә; ул сакта тирә-йүндә бөтә нимә ғауға, ситләшеү, дошманлыгк сәнскеләре менән капланасак.]

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Һин һау, көслә һәм именлектә икән, һинең менән һәр кем дуслашырға әзер. Ә кайғы һәм бәхетһезлектәр килһә, Аллаһу Тәғәләнән башка һинең янда кем калыр?!»

[Ысын дуслыгк кыйынлыктар вақытында һынала, әммә күп кешеләр – дустар – бәрәкәтле осорза. Ысын дуслыгк – дусындаң шатлыктарын ғына түгел, кайғыларын да бүлешеү ул. Бынан тыш ысын дуслыгк – дусындаң йөгөн күтәрешеү, тик үзең йөк булыу түгел. Етеш тормоштағы, именлектәге дуслыкты ысын дуслыгк тип иҫәпләү – хата, сөнки күп кенә әзәмдәр иҫәп буйынса дус булып йөрөй. Кыйынлыктарза һыналмаған дуслыкты дуслыгк тип атап булмай.]

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Душтарың күп булһын. Каруанда кешеләр ни кәзәр күберәк булһа, юлбаһарзар һөжүменән һәм талауынан котолоу мөмкинлегә дә күберәк буласак».

[Тәкүәләләр менән дуслыгк – мөһмин өсөн иң оло бәрәкәт. Әзәм бер үзе сакта уны еңел генә юлдан яззырган «нәфсе» һәм шайтан, әгәр әзәм изгеләр йәмәғәтендә булһа, уға тиз генә барып етә алмай. Изге хәзистәрзең берендә әйтелгән: *«Дуслыкта – бәрәкәт, ә яңгызлыкта (ызғышыта) – ғазап».* (Мунави, III, 470)

Шулай итеп, тәкүәләләр менән бергә булыу, гөмүмән улар йәмғиәте мораль түбәнәйеү һәм азыузан иң якшы сара. Киреһенсә, иманлыларзан алыслашыу, «фасиктар» менән бәйләнеш әзәмдең әхүлә рухиәһен һайығайта, һәләк итә. Хөрмәтле **Имам Ғаззали** әйткәнсә, ғонаһлылар һәм юлдан язғандар менән бәйләнеш тора-бара

фекер берлегенә, фекер берлеге яйлап рухи берлеккә алып килә һәм яйлап-яйлап кешене шулай уткынға этәрә. Хәзистә лә әйтелгән бит:

«Әшәке кеше менән дуҫ булгансы, яңгызлык якишы, ә тәкүәлеләр менән дуҫлык яңгызлыктан якишы...» (Хәким, III, 343; Бейхаки, Суаб, 256/4993)]

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Был иртәлә миңә илһам килмәне. Шунда мин тәнемә бер нисә кабым шикле ризык ингәннен аңланым. Ғилем һәм хикмәт хәләл ризыктан ғына тыуа. Һөйөү һәм шәфкәт тә – шулай ук хәләл ризык емеше. Ниндәйзер ризык ейгәндән һуң, гәмһезлек пәйзә булһа, бел: ул шикле йәки харам булган»;

«Йөрәккә нур һәм хикмәт биргән ризык – хәләл юл менән табылган ризык».

[Аллаһтың һайлам колдарының береһе - Суфиян Севри (куддисә сирруһү) - әйткән: «Әзәмдең Аллаһтан куркыусанлығы ул ейгән ризыктың хәләллек дәрәжәһенә пропорциональ».

Бер заман был акыл эйәһенән шулай тип һорагандар:

– Әфәндем! Тәүте рәттә намаз укыуың бәрәкәте хақында һөйләмәһегезме икән?

Акыл эйәһе былай тип яуап биргән:

– Агай-эне! Ризыкты ниндәй юл менән табыуығызга игтибарлы булығыз! Тапкан-таянганың хәләл булһа, намазыңды ниндәй рәттә укыуыңдың әһәмиәте юк».]

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Бел: эш менән расланмаган матур һүззәр, куртымга алынган матур кейем кәүек!...»

«Нәсихәттәрен эш менән раслаусы һүз менән генә нәсихәт биреүсенән якишырак».

[Кешелек өсөн иң гүзәл өлгө булган Пәйгәмбәрәбез (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) ниндәйзер хәкикәтте таратыр алдынан уны

үз тормошонда кулланган, иң күркәм әхлак үрнәге булып торган. Рәсууллаһтың (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) һүззәре гәмәлдәре менән һәр сак тап килгән, нәсихәттәре кешеләрҙең йөрөгөнә үтөп ингән. Саф йөрәктән сыккан һүз генә кешеләрҙең күңеленә үтөп инергә һәләлте. Ысынбарлыҡка нигезләнмәгән ихлас булмаған һүзҙәр – бушты-бушка аузарыу ғына, улар кешеләрҙең уйзарына лә, гәмәлдәренә лә йөгөнтә яһай алмай. Изге аяттарҙың берендә әйтә:

«Әй, иман килтергән кешеләр! Эшләй алмаған, эшләмәйәсәк нимәләрегеҙ тураһында ни өсөн әйтәһегеҙ?» (Саф, 2)»

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Һис кәсан бозолмай торған тәһәрәт ал».

[Без был донъяға Раббыбыҙға хеҙмәт итер өсөн килгәнбез. Беләүебезсә, тәһәрәтһеҙ Көрһәнгә тотонорға һәм намаз укырға ярамай. Ә һис бозолмай торған тәһәрәт – мөһминдәң һуңғы һулышына кәҙәр Раббыһына хеҙмәт итеүен иҫтә тотуы.]

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Һис тамамланмай торған намаз кыл».

[Намаз яҡынса 10-15 минут дауам итә. Намаз ваҡытындағы хис-тойғоно ул тамамланғас та һаҡлау зарур. Намаз ваҡытындағы хәл-әхүәлен һаҡлай алмаған йөрәк әхлаҡһыҙлыҡ утқынына тәғәрәүе ихтимал. Тейешенсә кылынған намаз иһә әзәпһезлектән һәм гонаһтарҙан эрсәләй. Кол ихлас ғибәҙәтә ваҡытындағы хис-тойғоно менән намазһан торһа, уны Аллаһ кабул итеүенә ишара был. Ул йәһәттән Аллаһтың яратқан колдары даими намаз хәлендә, сөнки улар тормошоноң һәр мәлен Хак Тәғәлә алдында торғандай үткәрергә ынтыла.]

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Ғашик әҙәмгә биш намаз әз. Ул көн һайын биш йөз мең намаз кылырға теләй».

«Һөйгән әҙәм Һөйгәнә яһында булыуҙан туямы ни?!»

[Намазза иң киммәте – Аллаһка якынайыу, уның Барлығын тойоу. Изге аяттарзың берендә әйтелә: «...**Сәждә кыл. Аллаһка якынлаш**» (Ғәләк, 19). Ғибәзәттән алған рухи ләззәтте бер ниндәй зә физик ләззәттәр менән сағыштырыу мөмкин түгел. Тәхәттән баш тарткан һәм Илаһи һөйөү океаны буйлап сәфәргә сыккан хөрмәтле **Ибраһим ибн Өзһәм** әйткән:

«Әгәр безең Аллаһты һөйөүебезгә «вәжд»тең (Аллаһты һөйөүә үзеңде оноту) һәм «истиғрак»тың (Аллаһка карата мөхәббәттә батып югалыу) ниндәйзер матди киммәте булһа, падишаһтар уға эйә булыр өсөн бөтә хазиналарынан һәм хакимлыктарынан баш тартыр ине».

Тән ләззәттәренә шул хас: теләгәнәнә ирешеү менән, теләк тә һүнә, һокланыу за бөтә. Ә рухи ләззәттәр теләкте арттыра ғына. Хак Тәғәлә менән хәкики аралашыу булған намаззан туйып булмай, шуға күрә Аллаһтың яраткан колдары Раббыһы менән берлек хисен юғалтырға теләмәй.]

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Туғанкайым! Тәрән фекер йөрөтөү (тәфәккүр) аша үзеңә йән өр... Әгәр һин раузалар хақында уйланһаң, һин сәскәләр араһында. Уйың сәнскеле күгән кыуактары хақында икән, һин усаҡ өсөн сытыр ғына!»

[Акылыбыз һәм әхүәле рухиәбез һәр вақыт уйзар солғанышында. Шул акылыбыз һәм рухиәтебеззе Раббыбыз ризалығына ирешерзәй нимәләргә йүнәлтеү لازым, сөнки Хак Тәғәләбез қабул иткән «тәфәккүр» үтә торған донъя теләктәре менән ағыуланған уйзар түгел, рухи яктылыкка күмелгән уйланыузар.

Донъяуи нимәләр хақында уйланыузар һәм Иблис коткоһо сәбәпле, кешене ғәфләт бәса һәм нәфсәһенәң колона әүерелдерә. Илаһи һәм юғары рухи нимәләр хақында уйланыузар (тәфәккүр) иһә күңелде нескәртә, зирәклек өстәй, ғибәзәттәребеззә хошуғты (Аллаһ алдында күндәмлекте) арттыра, нәфселәрзән әрсәләй һәм беззе Илаһи серзәр һәм хәкикәттәр мөхитенә алып китә.

Әгәр автомобиль багына бензин урынына һыу Һалһаң, уның двигателе эштән сыгасак. Йәндәребез менән дә шулай. Йөрәгебез бәрәкәтле «тәфәккүр» мөхитен тойһон өсөн, мәгәнәһез юк-барга түгел, ә хәкикәткә күнел һалыу кәрәк. Мәсәлән, бозолған азык-түлектән тәмле ризык әзерләп булмай. Шуның кеүек «тәфәккүр» өсөн нимә файзалы, нимә зыянлы икәнлеген айыра белеү мөһим. Изге аяттардың берендә котолоуга лайык булған мөһминдәр хақында әйтелә:

«Улар файзаһың, буш һүз һөйләмәй». (Мөһминүн, 3)

Бынан тыш изге хәзистә әйтелә:

«Инсандың үзенә кәрәкмәгән нәмәләргән баһи тартыуы, уның күркәм мөһмин булыуы хақында һөйләй». (Тирмизи, Зөһд, 11)]

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Ерзә ризык мул булған хәлдә лә, комактар барыбер ашанты калдыктары менән тукланасак. Азас корто һәр вакыт шулай тип раслаясак: «Миндәге кеүек тәмле хәлүә берәүзә лә юк».

«Ишәк базарға барһа, мотлак беһмәгән кауын аласак».

«Инсанды донъяла кызыкһындырган нәмәләренә карап баһала».

[Әзәмдең әүәһлектәре, мауыгыузары уның асылын сағылдыра. Кешеләр үзәрен ылықтырган, күңеленә хуш килгән нәмәләр тураһында хыяллана.

Тимәк, үзебезгә шундай һораузар биреү кәрәк: «Без нимә эзләйбез? Эзләнеүзәребезең максаты ниндәй? Фани донъямы, әллә мәңгелекме? Хыялдарыбыз беззе кайза йүнәлтә? Үтә торған нәмәләргәме, әллә мәңгелек киммәттәргәме?» Шуны ла онотмау лазым: күмәртәләп бәхетһезлектәр һатқан ерзә бәхет эзләү – бөйөк иһәрлек!..]

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Тәнемде кәберлеккә алып баргандарын күрһән, донъя хақында кайгыра тип уйлама! Донъя менән хушлашыузан йәне озголәнә тимә!»

«Үлемем хақында ишеткәс, илама! «Әй, ниндәй кайгы!» - тип әйтмә. Аллаһ һаклаһын, нәфсегә эйәрәп, шайтан ауына эләгергә язмаһын – шул турала кайгырырга кәрәк».

«(Еңел һулап, йәнем Раббыһына оскан сакта), «Хуш мәңсегә!» тимә. Бел: ул хушлашыу мәле түгел, ул – Раббым менән һагынып көткән орашыу мәле!»

«Мине ер куйынына һалганда, «Хуш!» - тип әйтмә. Кәбер – мәңселек донъя пәрзәһе геиә, оҗмах баксалары пәрзәһе!»

«Кон батышын күзәткәндә, таңды күрергә өйрән! Шуны төшөн: кояш һәм ай, азга гына батып, сагыу балкышын югалтмайынса, яңынан калка».

«Гүмер батышы кеүек күренгән үлем – асылда мәңселек тормош таңы!»

«Кәбер – ерзәге тар зиндан һымак сокор, ә асылда йән унда, ерзәге ыза-кайгыларзан котолоп, тыныслык таба!»

«Ергә ташиланган орлок шытып сыкмай калырмы?! Улайһа ни осон ер куйынына ингән кеше хақында шигең бар?»

[Ысынында, әзәм баштан ук үзенек физик структураһы буйынса тәбиғәттең бер өлөшө, ер элементы булған, азак вакытлыса атаһының тәненә урынлаштырылған, азак әсәһенек карынына. Шунан ул, һагынып көтөлөп, был донъяға килгән һәм ата-әсәһенек йөрәгендә йәшәүзе дауам иткән. Сәңгелдәктән кәбергәсә үсеш этаптарын үтөп, әзәм Киәмәт көнөн көтә, һуңынан йә йәннәткә юл тотә, йә йәһәннәмгә.

Шулай итеп, үлем – юкка сығыу түгел, ә уяныуға тәүге азым. Бала донъяға килеп, кендеге киҗелгәс, карындағы тормошо туктай, физик рәүештә әсәһенән айырылып, ер тормошо менән йәшәй башлай. Шул

рәүешле әзәм йәне лә, фани донъя бәйзәренән котолғас, мәңгелек тормош таңын каршылай.

Унда кеше ер тормошонда кылғандары өсөн яуап бирәсәк, һөзөмтәлә йә мәңгелек сәғәзәткә ирешәсәк, йә (Аллаһ һаклаһын!) мәңгелек ызаларға.

Тимәк, һәр мөһминдең бурысы – үлемдән, үлем темаһынан қасыу түгел, уға әзерләнеү, уны матурларға тырышыу. Шуны ла онотмау мөһим: йөз егерме дүрт мең пәйғәмбәр, оло йөрәкле сәхәбәләр, әүлиәләр был донъянан гүзәл сүрәттә китеү серен белгән. Хәзер улар ожмах бақсаларының беренә әүерелгән кәберзәрендә Киәмәттә көтә. Без зә, мәңгелек бәхеткә лайық булып өсөн, фани тормошобоззо Раббыбыз ризалығына ирешерзәй гәмәлдәр қылып үткәергә тейешбез. Кәберзәребеззе бизәү кәрәкмәй, ә уға яқшы әзерләнеү кәрәк.]

Аллаһ йөрәктәребеззе Илаһи хәкикәт нуры менән яқтыртһын! Раббыбыз беззе фани донъяға килеү һәм китеү серен танып белгән тәкүәле мөһминдәр итһен!

Әмин!..

Аллаһтың тәкүәле колдары нәсихәте

**Мәүләна
Йәләлетдин
Руми** رحمة الله عليه

11

Аллаһтың тәкүәле колдары нәсихәте

Мәүләнә Йәләлетдин Руми رحمۃ اللہ علیہ - 11

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Бәләкәй балалар «магазин» яһан уйнай, әммә, ошо «магазин»да юрый ғына сауза итеп, улар килем алмай, вакыт кына узгара. Көнө буйы «магазин»ында уйнаган бала кис, асыгып, өйөнә кайта. Был донъя ла шул балалар уйынына окшаи».

[Бер заман **Әбү Бәкер Шибли** (рәхмәтуллаһи ғәләйһи) юлда тапкан сәтләүекте бүлә алмай бәхәсләшкән ике баланы күреп кала. Шибли сәтләүекте ала ла әйтә: «Сак кына көтөгөз, хәзер мин һезгә уны бүлеп бирәм!»

Ул сәтләүекте вата һәм уның буш икәнлеген күрә. Шунда ул үзенә төбәлгән тауышты ишетә:

«Һин ысын ризык биреүсе булһаң, бүлеп бир уны хәзер!»

Шибли уңайһызлана ла былай ти: «Был бәхәстәр – буш сәтләүек һәм юк нәмә өсөн!» (Аттар, стр. 661)

Күп бәрелештәргә алып килгән донъя байлыктары – асылда буш сәтләүек кенә. Үлем фани донъя тормошонан уяткас, әзәм күрер: кыска һәм буш булған ул ғүмер. Юк нимәләргә киткән тырышлығы өсөн, ул бик үкенер. Шуныһы йәл: кешеләр, алдакка бирелеп, бер-береһен ашап алып бара – кәберзәрзә быларзың һәммәһе өсөн дә үкенәсәктәр!]

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Фани донъя – төш кенә. Был донъяла байлыкка эйә булыу – төшөңдә хазина табыуга бәрәбәр. Матди байлыктар быуындан-быуынга күсәсәк, әммә барыбер ошо донъяла каласак».

«Алтын һәм ынйыларзан ни мәгәнә, һөйөү өсөн сарыф ителмәгән һәм Һөйгәнең өсөн корбан ителмәгән гүмерзән ни файза?!»

[Был донъяның берзән-бер киммәте шунда: мәңгелек тормошобоззо төзөү һәм бәрәкәт менән тултырыу. Аллаһ юлында сарыф ителгәндә генә эзәм гүмере һәм милкенең киммәте бар. Җазап сиккән йөндең күнелен бөтәйтү, тынысландырыу сараһы булган байлыктың ғына киммәте бар. Юғиһә уларзың хужаһы бушка көсөн генә сарыф итәсәк һәм Киәмәт көнөндә каты яуап тотасак. Мәңгелек тормошто онотоп йәшәлгән гүмер куркыныс сағымдар алмашынып торған сүллек кеүек. Иманлы эзәмдең донъя байлыктарын мәңгелек тормош бәхетенә әйләндерергә тырышыуы лазым, быға ирешеүең күркәм юлы, алтын кағизәһе – «йөрәктәрзе яулау». Юныс Эмре бик үткен әйткән:

Җауға өсөн килмәнем мин был донъяға,
 Һөйөү өсөн килдем мин ергә...
 Йөрәктәргә һөйөү утын һалып,
 Һөйгәнәмә унда һарай һалырға...

Камил иман эйәһе, Ин Бөйөк Дуҫ ризалығын эзләүсә белә: ысын дуслык матди иҫәпкә королмай. Милкен уға Раббыһы вақытлыса ғына биреүен аңлап, ул уны Аллаһ юлында сарыф итеүзән тайшанмай.

Илаһи өгөттә милкен Аллаһ юлына сарыф итеүзән ситләшкән комһоз кешеләр хакында ла һүз бар: «...Алтын-көмөш йыйып та, Аллаһ юлында сарыф итмәгәндәр арағызза юкмы ни? Бына һин шундайзарзан «һөйөнсө» ал: уларға хәтәр яза биреләсәк!» (Тәүбә, 34)]

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Изселек кылып йәшә! Хәкики һөйөү бит «тере һыу» һымак, тик, кызганыска каршы, насар кылыктарың һәм нәфсең уны бысрата. Һин нәфселе теләгендә (шәһүәттә) һөйөү туп атаның. Шәһүәт һәм хәкики һөйөү араһындагы айырма ни кәзәр зур икәнлеген аңлаһаң ине!»

«Илаһи һөйөү һәм һөйөү кыуанысы мөһмингә үткенлек бирә. Фаһи донъяны һөйөү һәм тәһи шәһүәте кешене иңсәргә әүерелдерә...»

[Һөйөү сығанагы – Аллаһу Тәғәлә. Ул Үзе бар иткән һәр әзәм йөрәгенә Илаһи һөйөү орлого һалған, һәм Раббыбызды танып беләү юлындагы иң төп сарабыз – тыумыштан һалынған һөйә беләү һәләтебез.

Хәкики һәм үтә торған һөйөү була. Хәкики – Аллаһка һөйөү, ә үтә торғаны Аллаһтан башкаға йүнәлтелгән һөйөү. Аллаһ ризалығы сиктәрәндә кисерелгән үтә торған һөйөү – асылда хәкики Илаһи һөйөүзәң бер баскысы. Иң мөһиме шул: барлыкка килтерелгәндәргә һөйөү йөрәк өсөн һуңғы этап булмаһын! Лайыклы булмағандарға күңелендә бағлау – бына иң зур хәүеф кайза! Һәр әзәм бит был донъяла үзе һөйөү бағлагандың руһи кимәленә күтәрелә.

Аллаһка йүнәлтелмәгән, үтә торған һөйөү буштан-бушга ялған адрестар буйлап йөрөтә, йәнәнде ашап, көрсөккә алып барып терәй. Нәфсе капканына эләккән һөйөү юл ситендә үскән, иртәме-һуңмы тапалуға дусар гөлдәр кеүек. Сүп-сар контейнерына эләккән гәүһәрзе йәлләргә генә кала. Лайыкһыз кулдарға эләгәүзәң казаһы ни кәзәр зур!

Бөтә һөйөү байлығын иң лайыклығы - Аллаһу Тәғәләгә бағышлай алған кол, Раббыбызга ни кәзәр яҡын тороуына карап, ул һөйөү ғибәзәтханаһына бөтә барлыкты индерә ала. Был **Юныс Эмре** тасуирлаган халәт: *«Хак Тәғәләбәз һақына бөтә барлыкка илтифатлы бул»*, йәғни Раббыбызга хөрмәт йөзөнән, барлыкка килтерелгәндәрзәң һәммәһенә, ниндәй сифаттарға эйә булыузарына карамастан, һөйөү һәм шәфкәт күзе менән карау зарур.

Аллаһтың һайлам колдары – йөрәктәрендә Илаһи һөйөү орлогон үстәрәп, уны еменш биреүсә агаска әйләндерәүселәр, Аллаһ ризалыгы өсөн Уның ижад еменштәренә һәр сак изгелек кылыусылар. Хак Тәгәлә менән дуслык уларзы бөтә барлык менән дус яһай. Хөрмәтле **Исмәғил Ата** ул дуслыкты һоклангыс итеп һүрәтләгән:

«Әсә қояшта янып қойғандарға күләгә бул; қаты һалқында өшөгәндарға йылы тун бул; аслыктан йонсоғанға икмәк бул».]

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Пәйғәмбәрзәрзең һулышын хатта таштар за тоя һәм уларзың һүзәрәнә таузар за башын әйә. Әммә Пәйғәмбәрзәрзең ынйылай бер генә хикмәте лә назандарзың йөрәгенә үтеп инмәй!»

«Ғәмһезлек йокһоһона батқан назанға өгөт биреү–уңдырышһыз тупракка орлок ташлау йәки үле сүллекте һуғарыу. Назанлык сәбәпле барлыкка килгән тишекте ямау мөмкин булмаған эш! Эй мәғрифәтсе! Хикмәт орлоктарын төһһөз қойоға ташлама!»

[Хикмәтте уға мөнәсәбәте булмағандарға тапшырырга маташыу за, уға лайыклы булғандарға тапшырмау за - берзәй гәзелһезлек. Шул сәбәпле дөгүәт биреүсә аралашқан кешеләненә аңлау кимәленә ярашлы һүзәр һөйләргә, үзенә башкалар менән мөғәмәләһенә иғтибарлы булырга тейеш. Өгөт-нәсихәтенә файза бирерлек булһа, һөйлә, юк икән – өндәшмә. Изге аятта әйтәлә бит:

«Шулай булғас, һин өгөттән файза күргәндәрзе өгөтлә». (Әғлә, 9)

Кәңәшен, нәсихәтен, өгөтөн һәм искә төшөрөүенә файза бирерлек булмаһа, һөйләүендән өндәшмәүенә артык. **Мәүләнә Руми** был хәкикәтте түбәндәге һүзәр менән асып биргән: *«Һуқырзар базарында көзгә һатма һәм һаңғыраузар базарында шиғыр һөйләмә».* Йәғни, насип булһа, өгөт-нәсихәтендән файза була. Кемгәлер ул бәрәкәт бирелмәгән икән, иң киммәтле нәсихәттәрендән дә мәгәнә юк. Файза бирерлек кешеләр бар икән, ул бәрәкәттән мәхрүмдәргә вакыт сарыф итергә кәрәкмәй. Метафораға королған түбәндәге бәйәндә был хәкикәт бик күркәм дөйөмләштерелгән:

«**Ғайса пәйғәмбәр** (ғәләйһис-сәләм), кото осоп, артынан арысқан бақтырғандай қасып китеп бара икән. Бер әзәм, қызықхынып, артынан киткән һәм кемдән қасыуы хақында һораған. Ғайса (ғәләйһис-сәләм) шулай тип яуап бирғән:

– Мин ахмактан қасам...

Аптырашта қалған әзәм һораған:

– Һулышынан һуқырзар һәм һаңғыраузар шифа тапқан, доғанынан үлектәр терелгән әл-Мәсих түгелме ни һин? Теләгәнненде эшләй алған вақытта һин ниңә қасаһың?

Ғайса пәйғәмбәр (ғәләйһис-сәләм) былай тип яуап бирғән:

– Ант итеп әйтәм, мин Исмүл-Әғзамды һаңғырау һәм һуқырға укыным - улар һауықты, мин уны мәйеткә укыным – уға йән керзе, мин уны фәкирғә укыным – ул байып китте. Әммә мин ул доғаны меңәр тапқыр бер ахмактың йөрәге өсөн укыным, ул иң қаты таш кеүек һаңғырау булды һәм ахмак килеш қалды!

Хайран қалып тыңлаған әзәм Ғайса пәйғәмбәрзән (ғәләйһис-сәләм) йәнә һорай:

– Теләһә һиндәй ауырыуға шифа бирғән Исмүл-Әғзам ниңә ахмакка тәьсир итмәй? Бының хикмәте нимәлә?

Ғайса пәйғәмбәр (ғәләйһис-сәләм) яуап бирә:

– Ахмаклық – Илаһи асыу нәтижәһендәге ауырыу, башқа ауырыузар – Илаһи асыу булмаған һынау. Бәлә – шулай ук ауырыу, бәләғә тарығандар йәлләү тойғоһо тыузыра. Ахмаклық – күпселек орақта башқаларзы йәрәхәтләй һәм зыян һала торған ауырыу».

Шуға күрә хәкикәт серен аскандар әйткән:

«Өсәү Аллахқа яқыная алмас: һауалы әзәм, һаран һәм ахмак».]

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«*Тиреҫ корто гел үзе тукланған тиреҫ йыйыу менән мәшигүл, шуға ул рауза һыуы есәнән иҫән юғалта. Үзе күнеккән насар есле нәмәләрзән генә ул иҫәнә килә. Күңелдәре назанлыктан қатқан*

кешеләргә Аллаһ ризалыгы өсөн бәрәкәттәр һәм һауыгыу юлы булган хикмәт капкаларын асырға ынтылган рухи остаздар рауза хуш естәре бөрккән гүзәл һүзәр менән мөрәжгәт итә.

Әлбиттә, насар ескә күнеккәндәргә нәсихәтләрзең хуш есе бер ниндәй зә файза бирмәс.

Кеше бул һәм Илаһи яктылыктан, рухи нәсихәттәрзән, изгелектән һәм матурлыктан үз олошөңдө ал!.. Тирең корто ише үзеңде бысракка батырма! Кеше бул!»

[Галәмдә төрлө төрзәрзең һәм улар йәшәйеше мөхитенә тартылыу көсө бар. Мәсәлән, һандуғаска баксалар, саукалыктар һәм йылгаларзың шаулап ағыуы, йәғни күңелгә еңеллек биргә нәзәкәтле тәбиғәт окшай. Тирең кортоң тәбиғәтенә бысракка тартылыу, шакшылыктан, түбәнлектән йәм табыу һалынған.

Шулай ук комактар за сүп өйөмдәрәндә ризыктарын таба, түбәнлектә төшкән кешеләр зә үззәренә хурлыклы хәлән бәхәткә һанай. Улар, үззәренә түбәнлегенә күнегеп, тормоштарын якшы якка үзгәртеүгә кырка каршы.

Мәүләнә Румизың түбәндәге һүзәре шул хәкикәттә асып һала:

«Әй, тирең корто! Һин рауза баксаһынан касаһың, һәм һинәң уға дошманлыгың уның камиллыгын исбатлап тора!..»

Шулай итеп, исәрзәргә хәкикәт юлы ябык. Уларга хәкикәттә төшөндөрөү – хәкикәткә карата ғәзелһезлек, көс һәм вакытты бушка сарыф итеү. Был бушка тырышыузар кысыр сүллек һәм яланғас каялар өстөнә яуған бәрәкәтле апрель ямғыры кеүек.]

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Назани яһында китап кеүек өһөз бул».

[Назандар менән бәхәскә инмә, улар һинәң нәсихәттәр аша ғилемәңдән, гүзәл холкөңдән, әхлағыңдан һәм ғәмәлдәрәңдән файза алмаһын. Бәхәс, талаш, баш булырға ынтылыу күпселек оһракта тупас йөрәктәрзең мин-минлегенә тейә һәм шул сәбәпле аңдары тағы

ла ныгырак томаналана. Ә был уларзың хәкикәтте кабул итеүенә тагы ныгырак камасаулай.

Тәкүлеләр, хәкикәтте кем ауызынан ниндәй формала гына ишетмәһен, уны шунда ук тоя. Әммә тупас, исәр һәм назандар ундай түгел. Шул сәбәплә уларзың йөрәгенә үззәре кулланган тел менән аскыс табырға тырышырға кәрәк. Кайһы сак мәгәнәлә өнһөзлөк, күптә бирә алыусы караш һүззәрзән артык.]

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Әүлиә булырға теләйһең икән, шуны бел: дуҫтарға буш кул менән бармайзар. Дуҫтарыңа буш кул менән барыу – он артынан тирмәнгә бойзайһыз барыу менән бер. Киәмәт көнөндә Аллаһ үз колдарынан һораясак:

«Был көнгә ниндәй бүләк әзерләнегез?» Азак әйтәсәк:

«Без һеззә тәүге тапкыр нисек бар кылһак, шул рәүештә килдегез: ризыкһыз, яңгыз һәм мохтаж килеш. Әйтегез, Киәмәт көнөндә нимә алып килдегез? Әллә һез фани донъянан бакыйлыкка күсмәбөз һәм Аллаһ кашына барып басмабыз тиң уйланығызмы? Изге Коръәндәге Киәмәт көнө хакындагы һүззә буш һүз тиң уйланығызмы?»

Эй әзәм, Аллаһ һине гүзәл сүрәттә бар кылды! Раббың капкаларына буш күңел менән нисек юл тотайһың?

Был донъялагы йокондо, ризығыңды һәм эсемлегеңдә кәмет һәм Аллаһ менән озрашыу көнөндә бүләк әзерләү менән мәшгүл бул!»

[Был донъяға килгән әзәм – мәңгелек донъя юлаусыһы. Сәфәргә сығырға йыйынғандар юлына ризык әзерләгән кеүек, Аллаһтан килгән һәм Уға кайтасак әзәм дә бакыйлык юлына әзерләнәргә, үзенә ризык тупларға тейеш. Раббыбыз әйткән:

«(Эй, мөһминдәр, Әхирәт өсөн) ризык әзерләгез. Белен тороғоз: ризыктың иң хәйерлеһе – иманлы булыу. Эй, акыл эйәләре, Минен әмерзәремдә үтәмәүзән куркығыз!» (Бакара, 197).

Шуға күрә был донъяға мәңгелеккә килдем тип уйлау, нәфсеңә эйәрәп йөрөү, мәңгелек тормошоңа өлөш әзерләүзән тайшанып, киммәтле капитал булған вакытыңды бушка сарыф итеү – һөзөмтәһе көйөнөслө тәүбәләр менән бөтәсәк ғәмһезлек.]

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Тишек токто тултырырға маташма».

[Бакыйлык юлына һәр кем әзерләргә тейешле ризык – тәүге нәүбәттә «иман», унан һуң – ғибәҙәттәр, изге эштәр, ғәмәлдәр. Ни рәүешле үзебеззе шуларзан мәхрүм итеүебез мөһим түгел, бәлки, ул йөрәк ауырыузарылып, бәлки, насар холоктор – ни ғенә тимә, мәңгелеккә әзерләнған ризыклы биштәребеззең тишек булыуы аяныслы хәл.

Камиллыкка ирешеү өсөн, мөһмин үзен гүзәл холок менән бизәргә тейеш. Бының өсөн Аллаһтан ысын куркыу кәрәк, бөтә барлыктың хокуктарын бозмау, ғәзел, ышаныслы, тоғролокло, тәрбиәле, бәсәлқы, йомарт, шәфкәтле, ғәфү итә белеүсән, түземле, ихлас һәм талымһыз булыу мөһим.

Изге ғәмәлдәребез бушка булмаһын тиһәк, ялғандан, ғәйбәттән, ғәзелһезлектән, дошманлыктан, көнсөллөктән, комһозлоктан, һауаланыузан, мин-минлектән, рыянан алыс тороу лазым.

Айырыуса намаззы ғәмһез кылыузан, уразаларыбыздың сауабын кәметкән ғәйбәттән, кеше үпкәләтеп бирелгән һәм һис бер киммәте калмаған хәйер, сазака, зәкәт, иғәнәләргән, иғелектәребеззе юкка сығарған мин-минлектән һакланыу кәрәк. Ихласлыкты кәметкән ғәзәттәргән, ниәттәрең донъя максаттарын кушыузан да алыс тороу лазым. Юғиһә ғәмәлдәребезгә тейешле сауаптарзан колак қағыуыбыз бар.]

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Йософ пәйғәмбәр (ғәләйһис-сәләм) сәфәрзән кайтқан душынан былай тип һораған:

– Ниндәй бүләк алып кайттың һин миңә?

Душы яуап биргән:

– Һин мохтаж булган нәмә бармы ни? Һинең матурлығыңдан да гүзәлерәк нимә юк, шуға күрә мин Һиңә, Аллаһ гүзәллеге сағылышын һәр вакыт йөзөңдә күрер өсөн, көзгә алып кайттым!»

[Раббыбыз – Хак Тәғәләбез һәм Бөтә барлыктың Хужаһы, Ул һис кемгә мохтаж түгел. Уны ни кәзәр ололауыбызсы һәм рәхмәттәребеззе белдерер өсөн, без лайыклы бүләк таба алмас инек, әммә Уның бөтмәс-төкәнмәс хазиначылары араһында бүләктәрҙең иң күркәме бар. Аллаһ - хусн-и мотлак - бөтә ғүзәллектәрҙең сығанағы, шуға күрә Ул бар кылғандың иң һокланғысы, иң киммәте – Хак Тәғәләбез ғүзәллеген сағылдырырға һәләтле йөрәк. Аллаһу Тәғәләгә без бирә алған иң лайыклы бүләк – Уның ғүзәл сифаттарын сағылдырған нурлы, саф, балкып торған, таза һәм һизғер йөрәк. Йәғни, Аллаһ безҙән шуны көтә: Раббыһына йөз тоткан саф йөрәк һәм шөкөр итә белгән рухыбыз. Аллаһу Тәғәлә, Үҙенең күркәм сифаттарын коло рухында күрер, уны һөйәсәк һәм унан риза буласак. Изге аятта әйтелгән бит:

«Аллаһ Үҙенең кешеләрен именлек йортона сақыра һәм Ул теләгәндәрҙе тура юлға күндәрә». (Юһис, 25)

Һәр сақырыуҙың кабул итеү шарты, һәр бәрәкәттең хақы бар. Бәс, шулай булғас, кол үҙенең мәңгелек котолоуы өсөн, Аллаһ өсөн иң киммәте булған сәләмәт кәлб халәтенә ирешергә, Әхирәт игенлеге булған был донъяла тырышлыҡ күрһәтергә тейеш. Раббыбыз бит былай тип бойора:

«Ул көндө мал да, улдар за файза килтермәс. Әммә ләкин Аллаһка саф күңел менән инанғандар (ул Көндө) бәхетле булыр». (Шүғәрә, 88-89)

Сәләмәт кәлб, Аллаһка даими йөз тотоу сәбәпле, кол, Раббыһынан айыра торған етешһезлектәрҙән арынып, какшамаһ хәкикәт компасына, иман нурын таратыусы саф сығанакка әүерелә. Мөһмин күңелендәге шул иман нуры ярзамында хакты ялғандан, якшыны ямандан, хәләлдә харамдан айыра.

Җәмәлдәребезҙән баһаһы һәм киммәте кәлбебез сәләмәтлегенә бәйләнгән, сөнки йөрәк Илаһи караш төбәлгән урын. Пәйғәмбәребез (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) ул турала әйткән:

«Һис шикһез, Аллаһу Тәғәлә тышкы киәфәтегезгә карамай, йөрәктәрегезгә карай». (Мөслим, Бирр, 33)]

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Бер әзәм даими Аллаһты зекер иткән: «Аллаһ, Аллаһ, Аллаһ...» һәм шул зекерҙән һәр ваҡыт ауызыңда бал татын тойған. Көндәрҙән-бер көндө Иблис күңеленә вәсүәсә һалған:

– Нимә тип гел «Аллаһ, Аллаһ, Аллаһ...» тип кабатлайһың? Аллаһ һиңә бер тапкыр булһа ла былай тип әйттеме: «Ләббәйк / Мин һинең алдыңда, колом, нимә теләйһең?» Телең талманымы ни? «Аллаһ» тип күнме кабатларға уйлайһың?

Ошоғаса гел Аллаһты зекер иткән әзәм өмөтөн өзгән һәм зекер итеүҙән туктаған. Изге Хызыр уның төшөнә ингән һәм былай тип һораған:

– Ни осон һин гүзәл гәзәтеңде калдырдың, Аллаһты зекер итеүҙән туктаның?

Әзәм яуап биргән:

– Мин Аллаһты шул кәҙәр күп зекер иттем, ә Ул бер тапкыр за миңә яуап бирмәне. Ул мине үз капкаһынан кыуып ебәргәндер, тип куркам.

Яуап итеп Хызыр уның күзен асқан:

– Эй Аллаһ коло! Аллаһка төбәлгән һәр бер һүҙең үзе үк һиңә яуап: «Ләббәйк / Ни теләйһең, колом минең?» Аллаһ бит Үз исемдәрен бөтә кешегә лә әйтергә мөмкинлек бирмәй. Аллаһты зекер итә алыуың үзе үк Аллаһу Тәғәләнең һиңә һөйөүе сағылышы.

Хатаһын аңлап, әзәм йәнә Аллаһты зекер итә башлаған».

[Аллаһты зекер итеү, рәхмәтенде белдереү, Уга сәждәлә булыу мөмкинлегә – рәхмәтле булыуы күз уңында тоткан айырата зур бәрәкәттәр.

Әгәр бөтә барлык Аллаһка сәждәлә булһа, был Уның Илаһи бөйөклөгөн һис кенә лә арттырмаш. Әгәр бөтә барлык Уга каршы сыкһа, был һис кенә лә Уның бөйөклөгөн кәметмәс. Аллаһ берәүгә лә мохтаж булмаған кеүек, ғибәзәттәребезгә лә мохтаж түгел. Ул һәр нимәнән өстөн. Без, Уның ризалығына һәм шәфкәтенә лайык булыу өсөн, ғибәзәттәребез, ихлас ниәтле изге гәмәлдәребез менән Уга якынайыуга мохтаж.

Нәфсе (эго) һәм шайтан, кешене ғибәзәттән һәм Аллаһка буйһоноузан йырағайтыу өсөн, мең хәйлә корә. Кабул булмаш тип, ғибәзәттән баш тартыу – шайтандың куркыныс капкандарының берененә эләгеү ул.

Колдоң бурысы – кабул булыу-булмауы һақында баш ватмайынса, Аллаһка тапшырып, ғибәзәттәрән мөмкин булған кәзәр якшы итеп кылыу. Ғибәзәттәргә кабул итеүсә – Аллаһ. Был мәсьәләлә карар кабул итеүгә кол үз өстөнә алһа, ул ғибәзәт әзәбе кағизәләренә каршы сыға.

Хаталары булған сүрәттә лә, без йөкмәтелгән фарыз ғибәзәттәргә зур игтибар һәм тырышлык һалып кылырға, етешһезлектәре өсөн Аллаһтан гәфү үтенергә, Уның йомартлығына, шәфкәтенә һәм ярлыкауына өмөт итергә тейешбез. «Байналь-хауфи вар-раджа», йәғни күнеләбеззә куркыу за, өмөт тә булыуы мөһим.

Шулай итеп, кылған ғибәзәттәрәндең кабул булыуына ныклы ышанысың оло хата булһа, кабул булмауына өмөттә өзөп, уларзы калдыруы бигерәк тә зур хата.

Күпмә генә ғибәзәттәр кылһак та, Хак Тәғәләбез алдындағы күндәмлек һәм рәхмәтле булыу бурысын лайыклы түләп бөтә алмауыбыззы аңлап, ғибәзәттәребеззә тырышлык, буйһоноусанлык менән, үзебеззең зәғиф һәм көсһөз булыуыбыззы танып кылыуы дауам итеү, Уның ярлыкауына, мәрхәмәтенә һәм йомартлығына өмөтөбеззә өзмәү зарур.]

**Аллаһу Тәғәлә һәммәбезгә лә Уның ризалығына ирешерзәй
ғүмер бүләк итһен безгә!**

Әмин!

Аллаһтың тәкүәле колдары нәсихәте

**Мәүләнә
Йәләлетдин
Руми** رحمة الله عليه

12

Аллахтың тәкүәле колдары нәсихәте

Мәүләнә Йәләлетдин Руми رحمۃ اللہ علیہ - 12

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Күнселек кешеләр үлемдән (тәп үлеменән) курка. Ә, асылда, рухи үлемдән куркырга кәрәк».

[Кеше күптәрзе юк иткән ер тетрәүзәр, һыу басыузар, һуғыштар, янғындар кеүек һәләкәттәрзән куркыусан. Әммә төп куркырга тейешле нимә – эзәмдең йөнен ағыулаган гонаһтар һәм кәберзә, мәңгелек тормошта гонаһлыларзы кәтәп торған язалар.

Һәр гонаһ эзәмдең әхүәле рухиәһенә үз мөһөрөн һала. Гонаһтарга баткан йөрәк якшыны ямандан, хакты ялғандан айырыу һәләтен югалта. Шундай йөрәккә әйә булғандар һис бер тартыныуһыз иң ауыр гонаһтарзы кыла. Аллаһтан куркыузан мәхрүм калған бындай йөрәк кәберзәгә мәйет тәненән бер нимәһе менән дә айырылмай.

Үз халәтен аңламаған үле йәндәрзән хәле аяныслы.

Имам Вахб бин Мунаббих (рәхмәтуллаһи гәләйһи) шулай тип яза:

«Кешеләрзән кыланьшы шак катырғыс! Улар берәүзән тәне үлгәнә кайғыра, ә йәне үлгәнә кайғырмай! Ә бит рухи үлем – иң оло фәжигә!»

Үле йән, хак юлдан тайпылып, донъя океаны тулкындарында ары һуғылып, бире һуғылып йөрөгән елкәне һынған кәмә кеүек – уның тулкындар араһындагы кайһы уткынға касан батыры билдәһез.

Гүмәр бин Абдулғәзиз (рәхмәтуллаһи гәләйһи) әйткән:

«Һәр бер харам - ут. Үле йәнлеләр генә уга кулын һуза. Йәндәре тере булһа, улар ялкын өтөүен тойоп һызланыр ине».

Абдуллаһ ибн Мәсғүд (разыйаллаһу гәһһү) йөрәктәре тере һәм үле булгандарзы шулай тасуирлай:

«Тәкүәле мәһмин гонаһты өстөнә ишелергә әзер торған ғәләмәт зур тау кеүек күрә. Гонаһкар өсөн гонаһ танау төбөнән осоп үткән себепдән дә кесерәк». (Бухара, Дәғүәт, 4; Мөслим, Тәүбә, 3)

Йөрәктәрендә гәмһезлек сире булғандар фани донъяның һәр һынауына ифрат та нык борсола, тән именлеген, матди именлеген кайгыртып бер була. Мәңгелек донъялагы именлектән мәхрүм иткән рухи юғалтыулар уларзы тамсы ла борсомай.

Шуныһы йәл: кайһы бер әзәмдәр, сак кына ауырыһалар, врачка йүгерәләр, уның әйткәнән ентекләп үтәйзәр, ә йөрәктәрен рухи ауырыуларҙан һаҡлау өсөн бер нимә лә эшләмәйзәр. Улар моңһозлоҡ иҫереклегә менән йөрәктәренең үлеүен дә тоймай. Ә йөрәктәр хасталығы уларзың һәр гәмәлендә сағыла. Балалары абруйлы университет дипломы алыуын һәм юғары хеҙмәт һаҡы булған эшкә урынлашыуын кайғырталар, тик шул тырышлыҡтарзың кескәй генә өлөшөн дә балаларының мәңгелек тормоштағы бәхетә өсөн һалмайзәр. Ә бит фани донъялагы иң киммәт ғилем – Һаҡ Тәғәләбәзгә ғибәҙәт кылырға өйрәтеү, Раббыбыззы таныу.

Бер заман мәғрифәт әйһәс **Мәхмүд Сәми Әфәндегә** берәү улдары менән килә һәм, шатланып, рухи остазын улар менән таныштыра башлай:

- Кәҙерле остазым! Был йәш кешеләр Американың үзәндә инженер һөнәрен алып кайткан белгестәр! Доғаларығызға уларзы иҫкә алырға онотмағыз, зинһар!

Шәйех Сәми Әфәнде, яғымлы йылмайып, былай ти:

- Заманында без зә университет тамамланыҡ. Әммә **хәкики белем – Аллаһу Тәғәләне таныу** (мағрифәтуллаһ).

Фазл бин Аббас (разыйаллаһу гәһһү) әйткән:

«Кешеләр – гәжәйеп заттар. Бер балам үлгәс, меңләгән кеше килеп кайгымды уртаклашты. Ә йәмәгәт менән бер намазымды калдыргас, берәү зә йәлләмәне, кайгымды уртаклашманы.

Ант итеп әйтә алам: йәмәгәт намазын калдырыу - өлкән йәшкә еткән һәм тәкүәле галим дәрәжәһен алган улымдың үлеменә караганда ла ауыр югалтыу».

Шәйех Әбүл-Хәсан Харакани тап вайымһызлыктың эзәмдең рухи югалтыулары сәбәпсеге булыуына басым яһай:

«Әй инсан! Мейестәге ялкын кейеменә капһа, һин уны һүндерергә ашыгаһың. Улайһа, ниңә күңелеңде ялмап алған һауалык, көнсөллөк һәм ике йөзлөлөк ялкынын һүндерергә ашыкмайһың?»]

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Рухи зирәклеккә зәй булғандар өсөн үлем – көтөп алынған бүләк, кайсылар алтын кичәгенә зыян һаламы ни?!»

[Тәкүәлеләр өсөн тән үлеме – Хак Тәғәләгә кайтыу мәле. **Мәүләнә Руми әйткәнсә**, үлем – донъялыктағы яңғызлыктан һуң, һөйгәнәңә кайтыу.

Һүззәрән кеүәтләп, **Шәйех Мәүләнә** «Мәснәүизәр»ендә оло йөрәкле **Билалдың** (разыйаллаһу ғәһһү) һуңғы минуттарын һүрәтләй. Билал (разыйаллаһу ғәһһү), Аллаһ кашына тизерәк барып басыу, яраткан арказаштары менән тизерәк бергә булыу уйы менән янып, зур кәнәғәтлек менән барса йәндәрзең Хак Хужаһына йәнен тапшыра.

Юғары намыс эйһе **Ғәйшә** атаһы **Әбү Бакерзең** (разыйаллаһу ғәһһүмә) был донъянан киткән арказаштары менән осрашыузы көтөүе хақында һөйләй:

«Мин ауырыу атайымдың хәлен белергә индем. Ул минән былай тип һораны:

- Рәсүуллаһ (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) был донъянан ниндәй көнкитте?

- Дүшәмбелә, - тинем мин.

- Ә бөгөн ниндәй көн?

- Бөгөн дүшәмбе.

- Бөгөн кискә кәзәр үлем килер тип өмөтләнәм! – азак өстәп куйзы:

- Бөгөн төндә үлһәм, ерләүзе иртәгәгә калдырмагыз! Аллаһ Илсеһе (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) янында булған көн һәм төндәрәм – минең өсөн иң якшыһы!» (Әхмәт, I, 8)

Хатта искә төшөрөү зә вайымһыззарзың йөрәктәрән өшөткән үлем - гүмерзәрән Аллаһу Тәгәләгә хезмәт итеүгә багышлаган тәкүәлеләр өсөн, артында һойгәне көтөп торған капка.

Хакики һөйөүзән башка ундай рухи бейеклеккә күтәрелеп булмай. Ысынлап һойгәндәр һойгәне менән осрашыу көтөү ғазабынан да ләззәт таба. Раббыбызга хәкики һөйөүзән мәхрүмдәр Аллаһу Тәгәлә менән буласак осрашыу тураһында иштергә лә теләмәй.

Изге Корьәндә йәһүдтәрҙең кылыктары һүрәтләнә:

«Әйт һин: «Әй, йәһүд халкы! Һез бөтөн халыктарға карағанда ла без генә Аллаһка яҡын дуҫ, тип раҫламаксы булаһығыз, әгәр һүзегеҙ хак икән, әйзәгеҙ, тизерәк үлегез (Аллаһка тизерәк яқынайырһығыз, сөнки Аллаһтың дуҫтары Әхирәткә ышана). Ләкин, эшләгән гонаһтарынан куркып, улар үлемде ашықтырмаҫтар. Аллаһ залимдарзы бик яҡшы белеп тора». (Йома, 6-7)

Тәкүәле мосолмандарзың был донъянан китеүенә кайғырырға кәрәкмәй, ә иманһыз булып, рухи гәмһезлектә көн итеп киткәндәрҙе йәлләргә кәрәк. Әхүәле рухиәһе иман нуры менән тулы булғандарға тән үлемә зыян килтермәй. Үлемгә дусар һәр әзәм тәкдиренә күпмә язылһа, шунса йәшәй, тик йөрәктәре иман нуры менән яҡтыртылмағандар хас та тере үлектәр. **Шәйех Нажметдин Кубраның** һөйләгәндәре нәсихәтле:

Бер көндө Шәйех мөриттәре менән тәкүәле әзәмдә дәфен итеүзә катнаша. Имам әруахка төбөлгән тәлкинды әйтә башлагас, Шәйех

Нажметдин Кубра йылмайып куя. Остаздарының был кылыгына хайран калып, ерләү эштәре тамамланғас, шәкерттәре уның сәбәбен һорай. Шәкерттәре озақ үтенеп һорағас кына, Шәйех сәбәбен әйтә:

«Әруахка нәсихәт биргән имамдың йөрәге буш ине, ә кәберзәгенекә тере. Үле йөрәкленең тере йөрәклегә нәсихәт биреүе мине хайран итте.»

Нәфсегән ауызлыклап, йәнен ер сарзариан сафландырған мәминдең үлеме – уның мәңгелек донъяла яңынан тыуыуы ул. Рухһыз тәннең тере булыуы йөрәккә йогонто яһамай. Мәңгелек донъяла ғонаһтарзан саflanған йөрәк кенә файза бирә. **Имам Ғазали** шуға өндәй:

«Холқондо матурла, якиши һызаттарыңды камиллыкка еткер. Инсан - тән түгел, йән».]

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Һәр раузаның дусы энә».

[Энәләргә карата дуҫ һәм түземле булғаны өсөн, раузалар һокланғыс һәм хуш есле. Тормош һынаузарын һәм ызаларын күндәм үткәргән кеше генә рухи камиллыкка ирешә. Иң ауыр һынаузарзы үтеп, юғары әхлакка әйә булғандарзы һөйә Аллаһу Тәғәлә.

Шәйех Әсғәт Эрбили былай яза:

«Һөйөү баксаһы юлындагы сәнскәктәрзән курқырга кәрәкмәй! Улар буйлап барып, мин һәр сәнскәктән йөзәр рауза бөрөһө йыям!»

«Был баксалар юлындагы яфалар миңә ләззәт кенә бирә. Әгәр мин сәнске тултырылған мендәрзә йоклап китһәм, иң гүзәл Раузаны (салләллаһу гәләйһи үә салләм) күрәм!»]

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Ахмактар ғына, үлем-китем хақында ишетеп, үз үлеме хақында уйланмай...»

[Тәбиғәттән әзәм нәфсегә шулай королған: ул үзенең үлемгә дусар булыуын танымай. Шуға күрә үззәренең «мин-минлеге» әсирзәре,

ерзә үлемһез булып, мәңге йәшәргә теләй. Улар үз үлеме тураһында уйланырга яратмай, был хакта хәтергә төшөрөү зә асыузарын кабарта. Нисек тә тере калыу теләгенән килә ул.

Мәңгелек тормоштағы хәлдәре хакында борсолмагандар бөтә барлыктың үлемгә дусар булыуын таний, тик уны үзенә кагыласак нимә тип карамай. Күп тапкыр бакыйлыкка күсеүселәрзә күрһәләр зә, шул әруахтар урынында үззәрен күз алдына килтереүгә улар риза түгел. Ауырыу һәм үле йөрәктәрзәң сифаты шул: үззәрен улар үлемһез тип күрә.

Мәккә мәшриктәре **Рәсүлүллаһка** (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) шундай шарт куя: әгәр ул Киәмәт көнө һәм мәңгелек тормош хакында һөйләүзән туктаһа, харам хакында һөйләүзән туктаһа һәм боттарына кагылмаһа, улар Ислам динен кабул итә. Үлем хакында һөйләүзә яратмаған замандаштарыбыздың кыланышы яһилиәт осоро мәшриктәре кыланышына окшаш.

Әгәр якин-тирәлә мәсет төзөлһә, диндән алыс булгандар йәһәтерәк икенсе районға күсергә тырыша, сөнки йыназа-намаззар, әруахтарзы озатыу күренештәре рухи яктан һуқыр булгандарзы хафага хала. Мәсәлән, заманында Стамбулдың Зинджирлик зыяраты капкаһында Изге Көрәндән шундай аят тора ине:

«Һәр йән әйһе үлем әсәһен татыр...» (Ғәнкәбүт, 57). Бынан һуң зыярат администрацияһына ул языузы алыузы һорап бик күп ялыузар булды, сөнки кайһы берәүзәр уны күреп төшөнкөлөккә бирелде.

Материализм һәм либерализм идеялары менән һуғарылған бөгөнгө капиталистар йәмғиәте бөтә мәғлүмәт саралары, рекламаһы, модаһы менән мәңгелек тормош төшөнсәләренән мәхрүм булган тормошто пропагандалай. Шундай тормош өйөрмәһенә эләгеү – үткән һәр көнө менән һуңгы көнөнә якинлашкан әзәм өсөн зур фажиғә. Мәңгелек донъя тормошон инкар итеп, Илаһи һорау алыузан қасырга тырышыу – рухи һуқырлык һәм иҫәрлек. Бакыйлыкка күсеп, Илаһи язанан котолгандар хакында бер хәбәр зә юк. Аллаһу Тәғәлә кешеләрзә тетрәндергән, коттарын алған Киәмәт көнөн тасуирлай:

يَقُولُ الْإِنْسَانُ يُؤْمِنُ أَتَى الْمَفْعُ

«Ул көн килгәс, кеше әйтер: «Был дәншәттән кайза касып коталайым?»» (Киәмәһ, 10)

Икенсе аятта бөтә барлык өсөн берзән-бер булган һыйыныу урыны хакында әйтелә:

فَقَرُّوا إِلَى اللَّهِ

«Барыгыз за Аллаһка һыйыныгыз!» (Зәрият, 50)]

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Ике күзең дә Хак Тәғәләне күрә башлаһа, ике донъяла ла Уның яныңда икәнлеген күрерһең».

«Без Аллаһу Тәғәлә янында, шулай булһа ла һорайбыз: «Әй, Раббым, кайза Һин?» Аллаһу Тәғәләнең биләмәләрендә йәшәп, башыбызны югалтып, һорән һалабыз: «Ә Раббыбыз кайза һуң?»

[Йөрәктәре уянгандар өсөн ғәләмдәге бөтә барлык Хак Тәғәләбез хакында һөйләй. Һәр Илаһи ижад емеше Аллаһу Сүбхәнәһү үә Тәғәләнең сикһез Кеүәте хакында шаһитлык бирә. Был донъяла Раббыбыз тураһында искәртеп тормаған бер нәмә лә юк.

Күрә белгән күз күрә, ишетә белгән колак ишетә: бөтә ғәләм аһәңе Аллаһу Тәғәләнең Көс үә Кеүәтенә дәлил... Атомдарзағы кескәй генә өлөшсәләрзән алып икһез-сикһез метагалактикалар, үсемлектәр, хайуандар, балыктар, коштар, кешеләр – һәммәһе-һәммәһе Уның Көс-Кеүәтенә дәлил.

Айык акыллы бер генә әзәм дә Раббыбыздың барлығын инкар итә алмай. Салих заттар әйткән:

«Аллаһтың ысынбарлығы Уның сифаттарының был донъяла күззәрзе камаштырырлык сағылыштары менән ишбатлана, шул хәкикәт сағылыштары айканлы Хак Тәғәлә маңлай күззәре менән күренмәй...»

Билдәле булыуынса, Раббыбыз йәшерен, сөнки кеше организмы Уның күзгә күренеүен күтәрә алмай.

Миһал өсөн, әгәр бинала көсөргәнеше биш мең вольт булган лампочканы яндырган хәлдә, бер кем бер нәмә күрә алмаясаң, сөнки әзәм күзе ундай яктылыкты күтәрә алмай. Фани донъяла ла Аллаһу Тәғәләне бер әзәм дә күрергә һәләтле түгел, сөнки Илаһи Нурзың кеүәтенең тиге юк.

Әзәм тирә-як мөхиттә, бигерәк тә язгы сағыу төстәр балкышында, төрлө тон, төсмөзәргә иғтибар итеп, һәр төс эргә-тирәһендәге предметтарзың көн яктылығындагы сағылышы икәнлегә хақында уйланмай. Йәғни, төстәр төрлөлөгөн барлыкка килтергән яктылык үзе күренмәй.

Һауаны ла миһал итеп килтерергә мөмкин. Бер йән әйәһе лә унан башка йәшәй алмай, без уны һулайбыз, әммә күрмәйбез.

Кеше ақылы, күзаллауы калыптарынан өстөн торған Аллаһу Тәғәлә Асык та, Йәшерен дә. Йәғни Уның асылы йәшерен, әммә сағылышы күренеп тора. Аллаһтың кеше күзенән пәрзәләнеүенең үз хикмәте бар: йәшерен булған нимәгә ышаныуыбыз уны киммәтле Илаһи бүләк дәрәжәһенә күтәрә лә. Үл пәрзә Кимәттә шыуып төшәсәң, әммә мәңгелек тормошта ғына инаныузан фәтүә юк.

Изге Коръән иманлылар хақында былай ти:

«(Улар) күзгә күренмәгәндәргә ышана...». (Бакара, 3)

Кызғаныска каршы, күззәре, колактары һәм йөрәктәре иманһызык пәрзәһе менән пәрзәләнгәндәр Раббыбыздың Кеүәте, Бөйөклөгө, Хикмәте сағылышы булған нәмәләргә осраклы тәбиғәт күренештәре тип кенә исәпләй. Улардың гәмәлен шағир шулай тасуирлай:

«Улар һыуза йөзгән, әммә һыуза булыуын аңламаған балыктар ише...»

Иманһыззар кем биләмәһендә йәшәүзәре хақында һис тә уйланмай, был донъяла нисек йәшәүзәре хақында һис касан һоралмастар һымак тоталар үззәрен.

«Ғин был донъяла нимә теләйһең, шуны эшләй алаһың...» тигән Иблис коткоһона бирелеп, шул рәүешле көн итә торғас, улар сүпкә лә тормаған ошо инаныстары, тормош ләззәттәре, уйын-көлкөһә колона әүерелә. Улар, **Нәжип Фазыл** әйткәнсә, *«елһез көндә осорғос йыланды осормаксылар»*. Раббыбыз гүзәл сүрәттә барлыкка килтерелгәндәрҙең донъяла был халәттә көн итеүе кызғаныс.

Джунейд Багдади шулай тип яза:

«Кайһы бер әзәмдәргә, күзлә бугансы, һуқыр булыу артык булыр ине. Улар – күргәндәрәнән нәсихәт алмаусылар».

Йөрәктәре һуқырайғандарҙы изге аят киҫәтә:

«Әллә һуң улар Ер йөзә буйлап сәйхәт итеп йөрәмәйҙәрме? Йөрөгән булһалар, баштарына уй төшкән булыр ине. Хактыр, уларҙың (маңлай) күззәре һуқыр түгел, фәкәт күңел күззәре һуқыр». (Хаж, 46)

Аллаһу Тәғәләнең гүзәл коло өсөн кәрәкле булған төп сифат – күктәге һәм ерзәге Илаһи серзәрҙе һәм хикмәттәрҙе күрә белеү, йәғни мәғрифәтуллаһ – Изге Корьән аяттары, ғәләмдең һәм кешенең бар булыуы хақында тәрән уйланып, Аллаһты таныу.]

Аллаһу Тәғәлә рухыбызды илаһи нуры менән яҡтыртыһын һәм ғәләмдәге йәшерен серзәр һәм хикмәттәрҙе айырырға һәләтле тәкүәле колдары даирәһенә индерһен!

Әмин!..

Аллаһтың тәкүәле колдары нәсихәте

**Мәүләнә
Йәләлетдин
Руми** رحمة الله عليه

13

Аллаһтың тәкүәле колдары нәсихәте

Мәүләнә Йәләлетдин Руми رحمۃ اللہ علیہ - 13

Шәйех Мәүләнә әйтә:

*«Аллаһ ризалыгы өсөн тырыш, Уға гына хезмәт ит!
Тырышлыгыңдың, хезмәттәреңдең кешеләр күңеленә хуш килеү-
килмәүенән ниндәй толка табырһың?!»*

[Гәмәлдәребеззе Аллаһтың кабул итеүенең төп шарты булып ихлас рәүештә Раббыбыз ризалыгын алырга тырышыуыбыз тора. Мөһминдең ниәте ихлас булһа, Аллаһу Тәғәлә мөмкинлек булмау аркаһында үтәй алмаган гәмәлдәребез өсөн дә сауап бирә. Йөрәктә ихласлык ни кәзәр күп булһа, Аллаһ иманлы эзәмдең изге гәмәлдәре өсөн сауапты ла шул кәзәр арттыра, тәү карамакка бәләкәй генә игелек өсөн Илаһи Мәрхәмәт менән тау кәзәр сауап биреләүе ихтимал.

Хөрәсәндең бөйөк солтаны һәм һуғышсыһы **Ғамр бин Лейс** донъя куйгас, бер изге зат уны төшөндә күргән һәм улар араһында шундай әңгәмә булған:

- Аллаһ һине ни эшләтте?
- Аллаһ мине ярлыканы.
- Ни өсөн Аллаһ һине ярлыканы? Тормошонда ғәфү итерлек ниндәй гәмәл кылдың?

Ғамр бин Лейс быға шулай тип яуап биргән:

— Бер тапкыр мин бейек тауға күтәрелдем. Шунан бөтә ғәскәрәмә күз төшөрҙөм. Уның шәплеге һәм күп һанлы булыуын күзәтеп, шулай тип уйланым: «Ах, **Аллаһ Илсеһе** (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) заманында йәшәп, уның менән һуғыш хәрәкәттәрәнде, алыштарза була

алһам һәм уның өсөн ғүмеремде бирә алған булһам ине». Ошо ихлас ниәтем өсөн, Аллаһ минә мәрхәмәтле булды һәм бөтә ғонаһтарымды ғәфү итте». (Кады Ийад, *Шифа*, II, 28-29)

Аллаһ Илсеһе (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) әйткән:

«Иманлының ниәте (максаты һәм ихласлығы) ғәмәлдәрәнән якшыраҡ». (Суюти, *Джәмиғүс-Сәғир*, II, 194)

Ниәт – йөрәк ғәмәле. Ислам күзлегенән карағанда, ғәмәлдәр ниәткә карап баһалана. Йәғни, кешенең ғәмәле уны қылыузың максатына карап баһалана. Хәзистә әйтелгән бит:

«Хактыр, ғәмәлдәр – ниәттәргә карап...» (Бохари, *Иман*, 41; Мөслим, *Имаре*, 155).

Тән өсөн рух ни кәзәр мөһим булһа, ғәмәлдәр өсөн ихласлыҡ шул кәзәр мөһим. Рыя менән, ихласыз қылынған ғибәзәттәр һәм ғәмәлдәр, күп булһа ла, асылда бер ниндәй зә киммәте булмауы ихтимал.

Аллаһу Тәғәлә бойора:

«Инде кем дә кем Раббыһы менән қауышырға өмөт итә, изгелек қылһын һәм Аллаһқа ғибәзәттә сакта һис бер башка тәңрегә йөз тотмаһын (табынмаһын)». (Кәһәф, 110)

Ислам дине Хак Тәғәләгә тиндәш қылыузы қабул итмәй. Бөтә изге ғәмәлдәр – ғибәзәт, һәм улар Аллаһ ризалығы өсөн қылынырға тейеш.

Өғәр ғибәзәттәр, игәнәләр, ниндәйсер хезмәт күрһәтеүзәр кемдендер хуплауын, якшы мөнәсәбәтен өмөт итеп атқарыла икән, ғәмәл өсөн сауаптар юкка сыға; Пәйғәмбәребез (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) әйтеүе буйынса, «бәләкәй ширк» менән таплана, ә был имандың көсһөзләнеүенә алып килә.

Бер заман **Аллаһ Илсеһе** (салләллаһу ғәләйһи үә сәлләм) эргәһендәгеләргә мәрәжәғәт итеп былай ти:

«Мин иң нығы һеззәң бәләкәй ширккә батыуығызған қуркам.

Эргәһендәгеләр һорау бирзе:

«Ә ширк нимә һуң ул, о Рәсүлүллаһ (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм)?»

Быга **Аллаһ Илсәһе** (салләллаһу гәләйһи үә сәлләм) шулай тип яуап бирзе:

«(Изгелекте күрһәтәп эшләү) рья. (Киәмәттә) кешеләр кылгандары өсөн яуап тотканда, Аллаһу Тәғәлә әйтәсәк:

«Донъялыкта кем өсөн эшләгәнһегез, шуларға барығыз, әжсерен бирерме икән улар һезгә!» (Әхмәт, V, 428, 429)

Икенсе хәзистә донъялыкта тәкүәлә тип иҫәпләнгән өс кеше хакында бәйән ителә: улар – иман өсөн һәләк булган әзәм, галим һәм күп сазакалар биргән бай. Өсөһө лә гәмәлдәрән кешеләр алдында якшы күренер өсөн кылган, шуга күрә Хак Тәғәлә уларзың гәмәлдәрән кабул итмәгән. (Мөслим, Имара, 152)

Мәсәлән, кемдер берәү мәсет йәки мәзрәсә төзөп, исемен мәңгеләштерерү максатында уларға үз исемен бирә икән, игелеге өсөн сауаптың зур өлөшөнән мәхрүм кала. Әммә иманлылар уны догаларында иҫкә алһын өсөн, уның вафатынан һуң балалары һәм якындары ул төзөгән бинаға исемен бирһә, бында гонаһ юк.

Кызганыска каршы, ихласлыктың бөйөк мәгәнәһен аңламаган, рухиәте үсешмәгән иманлылар за бар, уларзан шундай һүззәрзе ишәтергә мөмкин: *«Мин – Аллаһтың фәкир коло, ун тапкыр ғына хаж кылдым...», «Минең иманым зәғиф – Изге Корьәнде азна эсендә генә укып сығам», «Кайғы миңә, мин үз гүмеремдә бер генә мәсет төзөном», шул рәүешлә улар башкалар алдында һауалана. Ошо рәүешлә «динилеген» менән мактаныу изге гәмәлдәр өсөн сауаптарзан мәхрүм калыу мөмкинлегенен миҫалы.*

Иманлыға изге эштәрән йәшерерү лазым. Тик йәмәгәт намазы кеүек күмәкләп кылына торган сөннәт гәмәлдәрән, рыянан куркып йәки нәфсенең *«Аллаһу Тәғәлә алдында Раббың һине күрәп торғандай камил гибәзәт кылыр өсөн әхүәлә рухиәң ул кәзәр саф һәм таза түгел»* ише коткоһона биреләп ситләшәргә ярамай.

Әммә, йөрәгендә мин-минлек һәм һауаланыу булмаһа, башкаларҙы ла шундай изге ғәмәлдәргә этәрерү максатында Аллаһ ризалығы өсөн кылынған ғәмәлдәрҙең хақында һөйләргә ярай. Иманлы эзәм Аллаһ унан ихласлыҡты көтөүен хәтеренән сығармаһка тейеш. Ул безҙе каты киҫәтә:

«Эй, мөһминдәр, кешеләргә күрһәтәр өсөн генә сазака-мал бирмәгеҙ. Аллаһка, Әхирәт көнөнә ышанмаған кәфер кеүек, хөсөтлөк менән, кешене рәһнетеп сазака бирмәгеҙ. Был кешенең хәле, оҫто тупрак менән капланған кая таш кеүек: койоп ямғыр яуғандан һуң, кая таш шып-шыма булып кала (таш өстөндөгө тупрак иген сәһнә дә уңыш бирә алмай, уны ямғыр йыуып алып китә). Былар (донъялыҡта) кылған (яҡшы) эштәрәнең береһенән дә (сауап) кеүәт ала алмаһтар. Аллаһ кәферҙәр ғөрүһына (өйөрөнә) һизәйәт бирмәһ...» (Бакара, 264)

Аллаһу Тәғәлә икенсе аятта әйтә:

«Аллаһ мөһминдәрҙең малдарын, йәндәрҙең (үзҙәрҙең биреләһәк) йәннәт биреп һатып алды...» (Тәүбә, 111)

Әзәмдең гүмере лә, милкә лә – Аллаһ бүләге. Илаһи канундарға таянып гүмер һөрөүсегә, милкән сарыф итеүсегә Раббыбыҙ мәңгелек йәннәт вәғзә итә. Берәйһе Хак Тәғәлә биргән бүләктәрҙе бирә аламы? Иманһы ныҡ булған әзәмдең үҙе кеүек үк колдарға ярау ниәте менән һизер эшләргә, ғибәҙәт кылырға хокуғы юҡ.

Оло йөрәкле **Ғәйшә** (разыйаллаһу ғәһһү) сазака биреүгә бик етди караған. Әгәр сазака алған кеше уның өсөн доға кыла башлаһа, ул сазака алған кешенән дә арттырып доға кылған.

«Һи өсөн һин сазака бирәһең һәм сазака алыуһы өсөн доға кылаһың?» тигән һорауға ул шулай яуап биргән:

«Минән сазака алыуһының доғаһы сазакаһы каплатыу ғына булыр тип куркам. Сазакамдың ихласлығы өсөн, мин сазака алыуһы өсөн доға кылам һәм уның әжерен тик Аллаһтан ғына көтәм.»²⁵

25. «Перевод и толкование «Сунан Әбу Даууд», Стамбул, 1988, VI, 304.

Игелекле **Али** һәм **Фатима** (разыйаллаһу гәнһүмә) хақында Изге аятта шундай юлдар бар:

«Улар хәйерселәргә әйтерзәр: «Без һеззе Аллаһ ризалығын алып өсөн ашатабыз, һеззән бер түләү зә, рәхмәт әйтеүегеһеззе лә көтмәйбез. Ысындан да, без ситен (ауыр) һәм хәтәр бер көндөн ғазабынан куркабыз». (Инсан, 9-10)

Улар йөрәктәрендәге ихласлыкты һакларга һәм ниәттәренә донъя мәнфәгәтен кысылдырмаска тырышып эш иткәндәр.

Тормош көткәндә, бер нимәнә иштән сығармау мөһим: әжер-сауаптар Аллаһта ғына, уның колдарында түгел! Йәндәребез шуны кабатлап торорга тейеш:

إِلٰهِي أَنْتَ مَقْصُودِي وَ رِضَاكَ مَطْلُوبِي

«Раббым минең! Мин Һиңә йөз тотам һәм Һинең генә ризалыгыңды алырга теләйем!»]

«Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Рухи килем алып өсөн һин фани донъяла алыусы эзләйһеңме? Иң якшы килемде Хак Тәғәләбез бирмәйме ни?»

[Акыллы һәм һак саузагәр, күберәк килем алам тип, һатыуга иң якшы тауарзарын әзерләй һәм, үзе лә, тауары ла алыусыга окшаһын өсөн, барыһын да эшләй.

Аллаһ ризалығын алырга теләгән мөһмин гибәзәттәренәң, игелектәренәң һәм һәр гәмәленәң камил булуы өсөн бөтә тырышлығын һала.

Оло йөрәкле **Әбү Бәкер** (разыйаллаһу гәнһү) һүззәре буйынса, ерзә йәшәлгән көн һәм төндәребез - беззәң капитал; изге гәмәлдәребез – тауарыбыз, Ожмах – килем, Тамук (Аллаһ һаклаһын) – югалтыузарыбыз.

Барлыкка килтерелгәндәрзәң береһе лә Аллаһу Сүбхәнәһү үә Тәғәлә биргәнде бирә алмай. Раббыһы бүләк итеп биргән милкен

Үзенә ихлас кайтарган әзәмгә Аллаһ сарыф иткәндәрәнән ете йөз тапкыр арттырып бирә. Изге аятта әйтелә:

«Малдарын Аллаһ юлында сарыф иткәндәрзең хәле, ете башак үстәрәп, һәр башакта йөз бөртөк орлок биргән бер дана орлоктоң хәле кеүектер. Ихтыяр иткән кешенә Аллаһ кат-кат нигмәт бирер. Аллаһ - муллык эйәһе һәм барыһын да белеп тороусы». (Бакара, 261).

«Зәкәтте биреп барыңыз һәм Аллаһ әжер бирһен тип, алдан ук изгелек кылығыз. Кылган изгелегегез һеззең өсөн тағы ла хәйерлерәк әжер буласак». (Мүзәммил, 20)

Тәкүәле мөһминдәр өсөн иң киммәт килем – Йомарттарзан-Йомарт Аллаһ әжере.

Әбү Бакер (разыйаллаһу гәнһү) хәлиф булган сактағы вакиға – бының асык миңалы. Мәзинәлә каты аслык хөкөм һөрә. Берзән-бер көндө калаға игелекле **Усмандың** (разыйаллаһу гәнһү) Сүриәнән бойзай менән ике йөз дөйәнән торған каруаны кайта. Каруан кайтыуын ишеткән Мәзинә халкы, бойзай алып өлгөрөргә тырышып, уға килә. Кайһы бер алыусылар Усмандан (разыйаллаһу гәнһү) ашлыкты ете кат кыйбатырак хакка алмаксы була. Усман (разыйаллаһу гәнһү) баш тарта һәм былай ти:

«Юк! Һез биргәндән зурырак хак биреүселәр бар. Мин уға һатам».

Был һүззәргә йәндәре көйгән сәхәбәләр (разыйаллаһу гәнһүм), Әбү Бакергә (разыйаллаһу гәнһү) мөрәжәғәт итеп, Усмандан (разыйаллаһу гәнһү) ундай һүззәр ишетеве бик ауыр булуы хакында белдерәләр.

Әбү Бакер (разыйаллаһу гәнһү), оло йөрәкле Усмандың (разыйаллаһу гәнһү) был гәмәле төбөндә изге ниәт ятыуын һизеп, килгәндәрзе тынысландыра:

«Ниәтен белмәй тороп, Усман тураһында насар уйламағыз. Ул – **Рәсүллаһ** (саллаллаһу гәләйһи үә сәлләм) кейәүе һәм уға йәннәт

вәгәзә ителгән. Һез, әлбиттә, уны аңламағанһыгыз». Шунан барыһы ла Усманга (разыйаллаһу гәнһү) юл тотта.

Әбү Бәкерзең (разыйаллаһу гәнһү): «Эй, Усман! Һинең һүззәрен сәхәбәләрзе бик бошондорған!» - тиеүенә каршы Усман (разыйаллаһу гәнһү) төшөндөрөп бирә:

«Эйе, Хөрмәтле хәлиф (разыйаллаһу гәнһү)! Улар минә бер дирһәм өсөн ете дирһәм тәкдим итте, Аллаһу Тәғәлә миңә берәүгә ете йөз тапкыр арттырып бирә. Без бойзайзы ете йөз тапкыр арттырып биргәнгә һатабыз»

Азак Усман (разыйаллаһу гәнһү) бойзайзы Мәзинәнән ярлы-ябағаһына таратып бирә һәм йөз дөйәһен корбан итә.

Был изгеләгенән һуң, Әбү Бәкер Усмандың (разыйаллаһу гәнһүмә) манлайынан үбә һәм шулай ти:

«Сәхәбәләр һүзендең мәғәнәһен аңлап етмәгәнән шунда ук төшөнгәйнем...»

Тәкүәле мөһминдәр, хәйер-сазака таратканда, **Аллаһ Илсеһе** (саллаллаһу гәләйһи үә сәлләм) хәзисенә таянып эш итергә тырыша:

«Хактыр, сазака мохтаждың кулына инерзән алда Аллаһ кулына эләгә (йәғни, тәүзә Аллаһу Тәғәлә сазаканы кабул итеп ала, унан уны мохтажға тапшыра)». (Мунауи, Кунузуль-Хакаиқ, стр. 34)

Мәрхүм атайым **Муса Эфәнде** беззе хәйерселәр һәм асарбактар менән һак эш итергә өйрәтте. Ул, уларзың хис-тойғоларын аяп, сазакалар һалынған конверттарға шулай тип яза ине:

«Хөрмәтле эфәнде ..., бүләгебеззе кабул итеп алған өсөн, рәхмәтебеззе белдерәбез!»

Шәйех Әбүл-Лейс Сәмәркәнди хәйер таратканда кәрәкле йомшак мөғәмәләнен йәшерен мәғәнәһен былай аңлата:

«Сазака биреүсе уны алыусыға рәхмәтле булырға тейеш. Сазаканы алыусы уны фани донъя ихтыяждарына тотона. Ә сазақ биреүсе, Раббыбыззың мәрхәмәте менән, Аллаһ ризалығына

һәм бөтмәс-төкәнмәс йәннәт нигмәттәрен алыуға ирешә. Биреүсә алыусыға караганда килемде сағыштырғыһыз күп алғанлыктан, биреүсә алыусыға рәхмәт әйтергә тейеш.»

Салих заттар әйткән:

«Ғибәзәттәр әзәмде йәннәткә илтә. Итәгәт менән тейешенсә кылынған ғибәзәттәр Аллаһка алып бара һәм яқынайта.»]

Шәйех Мәүләнә әйтә:

«Хаж кылыусылар ул фатихалы ерзә Кәғбә Хужаһын таһһындар. Әгәр Уны таба алһалар, ул Кәғбәне ерзең һәр мөйөшөндә таба аласактар».

[Аллаһу Тәғәлә тән һәм йән аһәңе халәтендә Үзенә генә ғибәзәт кылыуыбыззы теләй. Намаз вакытында тәнебез мөһабәт Кәғбәгә йүнәлгән кеүек, йәнебез, алғыһап, Кәғбәнең Бөйөк Хужаһына ғына йүнәлгән булыуы шарт. Хак Тәғәләбез Карашын тойған йөрәк асылы менән Кәғбә кеүек. Ә йәндәр Раббыһына укталмаған ғибәзәттәр Илаһи әжерзән мәхрүм калған буш хәрәкәттәр генә.

Хак Тәғәләбез әйтә:

أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ

«Мәғлүмдер, Аллаһ тураһында уйлағанда, күңелдәр рәхәт тыныслыкка ирешә.» (Рәғд 28)

Был донъяла йөрәгең менән даимән Аллаһты тойоузан да зур бәхет юк. Шул тойғолар менән йәшәгән мөһмин айырым бер рухи халәттә йәшәй.

Аллаһу Сүбхәнәһү үә Тәғәлә хәбәр итә:

«Һез кайза ғына булһағыз за, Аллаһ һеззең янда булыр... ».

(Хәдид, 4)

«Без уға муйын тамырынан да яқын торабыз». (Каф, 16)

«Аллаһ кеше менән уның күңеле араһында торор... ». (Әнфәл, 24)

«Бәндәләрем миңең турала һораштырһалар, әйт: Мин (һәр кешегә) бик яҡын торам... ». (Бакара, 186)

Мөһмин был аяттарҙың мәғәнәһен һәр сәк хәтерендә тоторға тейеш. Раббыһының янында булыуын, уны күрәп, күҙәтеп тороуын тойған эҙәм өсөн ерҙең һәр мөйөшө – Кәғбә. Йәғни, иманлы эҙәм әжере Изге Йортҡа хаж кылыуға бәрәбәр изге ғәмәлдәр кыла башлай. Әйтеһен бит: ерҙә һулыш алыусылар ни кәҙәр булһа, Аллаһка илтеүсә юлдар за шул кәҙәр. Иң мөһиме – бөгә йәнең менән һәр ерҙә, һәр сәк Аллаһ ризалығын эҙләү.

Бәхетһеҙҙәрҙең, яфа сифеүселәрҙең йөрәктәренә йыуаныс биреү – Хак Тәғәләбәҙ ризалығын яулауҙың гүзәл юлы. **Мулла Джами** шулай тип яҙа:

«Хозурлыҡ бир йөрәктәргә, ул – бөйөк Хаж ише.

Мең Кәғбәнән киммәт эҙәмдәрҙең йәне...

Кәғбә - Әҙер улы Ибраһим емеше.

Йәндәребез – Бөйөк Аллаһ күҙе баккан урын!»

Был һүҙҙәрҙе дөрөс аңлау لازым: Раббыбыҙға бер ғибәҙәт икенсәһен алмаштыра алмай. Изге ғәмәл өсөн әжер ни кәҙәр зур булһа ла, ул хажды алмаштыра алмай. Әсәрҙең асылы шунда: Хак Тәғәләбәҙҙең һәр ерҙә һәм һәр ҡасан яныбыҙҙа булыуын, безҙе күҙәтеп тороуын оноторға ярамай.]

Аллаһу Сүбхәнәһү үә Тәғәлә Мәрхәмәте һәм Шәфҡәте менән йөрәктәребезгә ихласлыҡ бирһен, һуңғы һулыштарына кәҙәр шул сифатты һаҡлаған тәкүлә ҡолдары даирәһенә индерһен!

Әмин!..

ЙӨКМӨТКӨНӨ

Инеш хүз	5
Мэүлэнэ Йэлэлетдин Руми - 1	13
Мэүлэнэ Йэлэлетдин Руми - 2	25
Мэүлэнэ Йэлэлетдин Руми - 3	39
Мэүлэнэ Йэлэлетдин Руми - 4	53
Мэүлэнэ Йэлэлетдин Руми - 5	65
Мэүлэнэ Йэлэлетдин Руми - 6	79
Мэүлэнэ Йэлэлетдин Руми - 7	91
Мэүлэнэ Йэлэлетдин Руми - 8	103
Мэүлэнэ Йэлэлетдин Руми - 9	115
Мэүлэнэ Йэлэлетдин Руми - 10	129
Мэүлэнэ Йэлэлетдин Руми - 11	141
Мэүлэнэ Йэлэлетдин Руми - 12	155
Мэүлэнэ Йэлэлетдин Руми - 13	167

БАШКОРТТАРЫМ, УКЫУ КӘРӘК!

Башкорттарым, укыу кәрәк, укыу кәрәк!
Арабызга назандар күп, укыу һирәк.
Аңгыра айыузан Уралдагы курккандай,
Эй, туғандар, назанлыктан куркыу кәрәк!

Илтифат ит: укыузалыр шәрафәттәр,
Яһиллектән килә ятыр зур афәттәр.
Укығандар күктә осор, һыуза йөзәр,
Юктыр унда әүлиәлек, кәрамәттәр.

Укығанға был донъяла жәләл булыр,
Харам тигән күп шәйзәр хәләл булыр.
Ырыс, дәүләт шишмәһен асам тиһең,
Ғилем-һөнәр берзән-бер әмәл булыр.

Алтыға берзе кушып, һан ун булмай,
Сәғәтте алға бороп, төн көн булмай.
Белемлелек — арысландан көслө батыр,
Шуға атланмай, һинек төшөң һис өн булмай.

Мифтахетдин Акмулла (1831-1895)

БЕЗ ҮЗЕБЕЗ — БАШКОРТТАР

Без үзөбөз — башкорттар,
Күп ырыуға баш йорттар.
Беззә гәүһәр, беззә йәүһәр,
Беззә һәр бер ашлыктар.

Беззә тиңһез сәхрәләр.
Сәхрәләр — ожмах улар;
Унда гөлдәр тирбенеп,
Йәмләнергә сақыралар.

Унда коштар һайраша,
Күлдә камыш шаулаша.
Камыш буйы эрүшә,
Тамаша, әй тамаша.

Беззә калын урмандар,
Беззә данлы Урал бар;
Урал асты алтындыр,
Өстә — шәфкәт балкыйзыр.

Һизен, башкорт, бәхетенде,
Төшөн, башкорт, атыңды;
Күрер өсөн тәхетенде,
Истикбалың алтынлы.

Шәйехзада Бабич (1895-1919)

ТУҒАН ТЕЛ

Мин халкымдың сәскә күңеленән
Бал кортондай ынйы йыямын,
Йыямын да — йәнле ынйыларзан
Хуш есле бер кәрәз коямын.

Шуға ла мин беләм тел кәзерен:
Бер телдән дә телем кәм түгел —
Көслө лә ул, бай за, яғымлы ла,
Кәм күрер тик уны кәм күңел!..

Халкым теле — миңә хаклык теле,
Унан башка минең илем юк;
Илен һөймәс кенә телен һөймәс,
Иле юктың ғына теле юк!

Әсәм теле миңә — сәсэн теле,
Унан башка минең халкым юк,
Йөрәгендә халкы булмағандың
Кеше булырға ла хакы юк!

Рәми Ғарипов (1932-1977)

БАШКОРТ ТЕЛЕ

Моң шишмәһе һандуғастай йырсы ла һин,
Һығылма бил тал сыбыктай нәфис тә һин,
Аллы-гөллө гөл-сәскәләй назлы ла һин,
Эй, илһамлы, эй, хөрмәтле башкорт теле!

Күгәрәп яткан Уралыңдай бай, йомарт һин,
Серле камыш курайыңдай карт, олпат һин,
Күпте күргән сәсәнендәй йор, зирәк һин,
Эй, һөйөклө, эй, кәзерле башкорт теле!

Дингеззәргә тиңләмәйем — тәрәнһең һин,
Айға-көнгә тиңләмәйем — гүзәлһең һин,
Каяларға тиңләмәйем — бөйөкһең һин,
Эй, хикмәтле, мәрхәмәтле башкорт теле!

Күп быуаттар һин йырланың курай моңон,
Күп быуаттар һин йырланың яугир юлын,
Инде азат. Шат. Йырлайһың еңеү йырын,
Эй, бәхетле, эй, кәзерле башкорт теле!

Иң тәү миңә һин күрһәттең дуслыҡ юлын,
Минең өсөн һин бит йәшәү, бәхет үзен,
Мәңге йәшә, эй, һөйөклө башкорт теле,
Атам теле, әсәм теле — минең телем!

Зәйнәб Биешева (1908-1996)

Халкыбыззың рухи мираҕынан

Һуңғы Һулыш

IslamicBook

Мөхәммәт Мостафа

Пәйғәмбәрҙең йөзөк кашы

IslamicBook

ӘННАМ ҖӨҮӨБҮ

76 ЗҮР ГОНАҢ

IslamicBook

Җәмһүрияте Мәдәниет Сәһм

КӨНДӘЛЕК ДОҒАЛАР ҺӘМ ЗЕКЕРЗӘР